

Maatschappelijke beleidsnota over de hervorming van het hoger onderwijs in Vlaanderen

[< vorig item](#)

[Overzicht](#)

[volgend item >](#)

De voorzitter:

Themadebat

Dames en heren, aan de orde is het themadebat over het hoger onderwijs.

Het themadebat wordt gehouden op basis van de moties van aanbeveling die bij de maatschappelijke beleidsnota over de hervorming van het hoger onderwijs in Vlaanderen zijn ingediend.

Het themadebat is geopend.

Mevrouw Heeren, verslaggever, heeft het woord.

Mevrouw Veerle Heeren:

Voorzitter, collega's, op voorstel van de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen besliste het Uitgebreid Bureau op 22 februari en de plenaire vergadering op 24 februari van dit jaar, om een themadebat te organiseren over het hoger onderwijs in Vlaanderen. Daarom werd een ad-hoccommissie Onderwijs opgericht met als opdracht een maatschappelijke beleidsnota op te stellen over het hoger onderwijs in Vlaanderen.

De uitdaging was en is nog steeds groot, namelijk een langetermijnvisie ontwikkelen op het Vlaamse hogeronderwijslandschap in de meest brede betekenis. Binnen een kwalitatief hoogstaand hoger onderwijs tekenen we ook een toekomstperspectief uit voor de academiserende hogeschoolopleidingen in Vlaanderen. Je moet het dan ook hebben over structurele inbedding van diverse types opleidingen, de positie van het Vlaams hoger onderwijs in een internationale context, het democratisch gehalte en de toegankelijkheid ervan en zelfs over de impact op de financiering en op het personeel.

Dit veronderstelde dat we als commissie inzicht konden krijgen in de voor- en nadelen van de te maken keuzes en in de voorwaarden die moesten worden vervuld om het hervormingsproces te laten slagen. Geen sinecure en we zijn als commissie niet over één nacht ijs gegaan.

Onder de – en ik wil dat hier uitdrukkelijk zeggen – deskundige en professionele leiding van onze commissievoorzitter mevrouw Fientje Moerman hebben we gedurende bijna 3 maanden, van 24 maart tot 7 juni, dertien hoorzittingen georganiseerd, die afgewisseld werden met interne debatten en besprekingen in onze parlementaire commissie. Het is een heel intensieve periode geweest voor alle commissieleden: luisteren, interpreteren, toetsen... om finaal te kunnen eindigen met een maatschappelijke beleidsnota met daaraan gekoppelde beleidsdoelstellingen.

Mijn dank als verslaggever gaat hier in het bijzonder uit naar alle commissieleden en medewerkers en ook naar coverslaggever, mevrouw Vansteenberge. Zij hebben gedurende de voorbije 3 maanden twee keer per week op een heel accurate en geëngageerde manier de commissies bijgewoond en met pertinente tussenkomsten de hoorzittingen op smaak gebracht. En dat tijdens een federale verkiezingsperiode waarin sommigen van ons werden geroepen om onze partijen te steunen. Dank aan onze commissiesecretaris, de heer Dirkx, voor zijn toegewijde inzet en engagement om samen met ons en de voorzitter de besprekingen in goede banen te leiden en bij te sturen waar nodig, voor de ontvangst van onze gastsprekers en omdat hij ervoor zorgde dat de informatie en documenten tijdig aan ons werden bezorgd. Dank aan ons Parlementair Informatiecentrum, dat

een bijzonder lijvig informatiedossier samenstelde met relevante studies, standpunten en adviezen van de verschillende onderwijsactoren. Tot slot ook dank aan het Instituut voor Samenleving en Technologie, dat de commissie bijstond bij de opmaak van de maatschappelijke beleidsnota en op 20 mei het colloquium 'Perspectief 2020. Een Europese toekomst voor het Vlaams Hoger Onderwijs' organiseerde.

Dertien hoorzittingen organiseren, 54 gastsprekers, twee commissiedagen per week gedurende bijna 3 maanden: dat is een hele klus. De hoorzittingen over de hervorming van ons hoger onderwijs werden georganiseerd op basis van verschillende thema's. Ik som ze even op omdat ik ervan uitga dat hier heel veel collega's aanwezig zijn die niet het geluk hadden om onze commissie bij te wonen.

Het eerste thema was de toekomst van de academiserende hogeschoolopleidingen in het Vlaamse hoger onderwijs, met de heer Dirk Van Damme, die vanuit de OESO in Parijs naar Brussel kwam. Hij schreef op vraag van de Vlaamse Regering de synthesesnota over dit onderwerp.

Een tweede thema was de positie en structuur van het Vlaams hoger onderwijs in Vlaanderen en in een internationale context, met de professoren Luc François, Rudi baron Verheyen en professor Paul De Grauwe, en onze gastsprekers uit Nederland, de heren Karl Dittrich van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) en Hans Vossensteyn, expert en secretaris van de Nederlandse Commissie Toekomstbestendig Hoger Onderwijs in Nederland.

Een derde thema was de positie van het hoger kunstonderwijs. Dat was een van de meest bijzondere hoorzittingen, met professor Guy Aelterman van de Artesis Hogeschool Antwerpen, de heer Wim De Temmerman van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Gent, de heren André Oosterlinck en Willy Claes, voorzitters van de associaties Leuven en Limburg, en de heer Martin Prchal, chief executive of the European Association of Conservatoires.

Een vierde thema was het onderzoek binnen het hoger onderwijs, met de professoren Patrick Loobuyck van het Centrum Pieter Gillis Universiteit Antwerpen en Karen Maex, voorzitter van de subgroep Hoger Onderwijs van de Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie, dokter ingenieur mevrouw Elisabeth Monard van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek en de heer Maarten Sileghem van het Vlaams Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie.

Een vijfde thema was de financiering van het hoger onderwijs, met de heer Luc Jansegers, administrateur-generaal van het Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenonderwijs en Studietoelagen, en de heren Nic Van Craen, Maurice Vaes en professor Koen Debackere, beheerders van de VUB, de Katholieke Hogeschool Kempen en de K.U.Leuven.

Een volgend thema was de internationalisering en het taalgebruik, met zeven professoren van de universiteiten Brussel, Gent en Leuven, of in hun hoedanigheid als voorzitter van de Vlaamse Interuniversitaire Raad of het Verbond der Vlaamse Academics: Alain Verschoren, Paul De Knop, Kristiaan Versluys, Peter Vandenaabeele, Mieke Van Herreweghe, Ludo Melis en Frank Fleerackers.

Een volgend thema is de democratisering van het hoger onderwijs, met de professoren Ides Nicaise en Bea Cantillon, mevrouw Ann Demeulemeester, voorzitter van de Verenigde Verenigingen en de heer Tom Demeyer, ondervoorzitter van de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS).

Het afnemend veld met vertegenwoordigers van de VDAB, de Vlaamse Ingenieurskamer (VIK), de Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging (KVIV), Agoria, UNIZO, Voka, de heren Fons Leroy, Rik Baron Jaeken, Paul Verstraeten, Wilson De Pril, Peter Leyman en mevrouw Nele Muys.

Een ander thema ging over de personeelsproblematiek, met de heren Hugo Deckers van de Algemene Centrale der Openbare Diensten (ACOD)-Onderwijs, Rudy Van Renterghem van de Christelijke Onderwijscentrale (COC) en Lucianus Van Rompaey van het Vrij Syndicaat voor het Openbaar Ambt (VSOA)-Onderwijs.

Tot slot mochten we in de commissie de standpunten van de hogescholen, universiteiten en associaties beluisteren, met de heren Toon Martens van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA), Wilfried Van Rompaey van het Vlaams Verbond van Katholieke Hogescholen (VVKHO), Frans Verheecke van de Vlaamse Autonome Hogescholen en de heer Eric Halsberghe van de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen.

De professoren en rectoren van de verschillende Vlaamse universiteiten, Alain Verschoren uit Antwerpen, Marc Waer uit Leuven, Paul de Knop uit Brussel, Paul Van Cauwenberghe uit Gent, Luc De Schepper uit Hasselt en Dirk De Ceulaer van de Hogeschool-Universiteit Brussel.

Ten slotte sloten we de hoorzittingen af met de voorzitters van de verschillende associaties, de professoren Alain Verschoren uit Antwerpen, André Oosterlinck uit Leuven, Bart De Schutter uit Brussel, Willy Claes en voormalig onderwijsminister Luc Van den Bossche uit Gent.

Gezien de ingewikkeldheid van de financiering van het hoger onderwijs, nam onze voorzitter een extra initiatief om tijdens een middaglunch een les financiering hoger onderwijs te organiseren onder de deskundige leiding van de heren Luc Jansegers en Marc Luwel. Het lesmateriaal is een aanrader en is beschikbaar op ons intranet. Voor alle geïnteresseerden onder u werd van elke hoorzitting een heel omstandig verslag gemaakt dat u kunt terugvinden onder de stuknummers 56/1 tot en met 56/13 van dit parlementaire jaar 2009-2010.

Samen met mijn collega-verslaggever zal ik proberen een overzicht te geven van de inhoud van de maatschappelijke beleidsnota die de resultante is geweest van die dertien hoorzittingen en de interne besprekingen. De maatschappelijke beleidsnota werd opgemaakt rond zes speerpunten: kwaliteit, structuur, personeel, internationalisering, democratisering en financiering.

Als verslaggever beperk ik me tot de eerste drie punten. Allicht is het voor velen onder u belangrijk te horen hoe het allemaal begon. Het begon in 1999 met de Bolognaverklaring waarmee het Europees hoger onderwijs zou worden hervormd, en de bestaande graden zouden worden hervormd in duidelijk herkenbare en vergelijkbare graden, die voortaan zijn georganiseerd in één structuur van drie cycli: bachelor, master en doctor. Hiertoe zetten landen nationale kwalificatiestructuren op die compatibel zijn met een overkoepelend Europees kwalificatiekader en bepalen ze de leerdoelen voor elk van die cycli.

In 2003 kwam er in Vlaanderen een structuurdecreet dat een bachelor en master invoerde. De eencyclusopleidingen aan de hogescholen werden professionele bacheloropleidingen, de universitaire opleidingen werden academische bachelor- en masteropleidingen, de tweecyclopleidingen van de hogescholen werden omgevormd tot academische bachelor- en masteropleidingen. De hervorming van die opleidingen houdt in dat ze aan dezelfde voorwaarden inzake verwevenheid van onderwijs en onderzoek moeten voldoen als de universitaire opleidingen, en dit omvormingsproces, voor de niet-technici onder jullie, noemen we het academiseringsproces. Dat moet beëindigd worden in 2012-2013.

Om de onderzoeksbetrokkenheid van de academisch gerichte hogeschoolopleidingen te kunnen versterken, kregen de hogescholen ook extra middelen, academiseringsmiddelen. Als de hogeschool een bachelor- en masterdiploma wil uitreiken, moest ze toetreden tot een structureel samenwerkingsverband met een universiteit, en op dat ogenblik waren de associaties geboren.

De cruciale vraag was waar die opleidingen thuishoren als het omvormingsproces in 2013 is voltooid. Horen ze thuis in de hogescholen of in de universiteiten?

De commissie-Soete heeft zich in de loop van de vorige legislatuur al over die vraag gebogen. Er is toen al een maatschappelijk debat gevoerd. De minister van Onderwijs heeft in elk geval de voorbije maanden het initiatief genomen een werkgroep onder zijn leiding en onder voorzitterschap van de heer Leyman op te richten.

Het Vlaams regeerakkoord 2009-2014 stelt dat aan een eventuele structurele inbedding van de academische hogeschoolopleidingen een breed maatschappelijk debat moet voorafgaan. Er moet een zo breed mogelijk maatschappelijk draagvlak zijn. Ik denk dat onze commissie, samen met onze voorzitter, hier een bijdrage toe heeft geleverd. We hebben ons ertoe geëngageerd de werkzaamheden voor het zomerreces af te ronden. Dit moet de Vlaamse Regering in staat stellen tijdig een standpunt over de toekomstige structuur van het Vlaamse hogeronderwijslandschap voor te bereiden.

Tot slot is er een verband met de doelstellingen die door de Europese Strategie 2020 zijn uitgezet en die hun beslag vinden in het programma Vlaanderen in Actie en het Pact 2020 van de Vlaamse Regering. Dit is een referentie waar onze commissie rekening mee moest houden.

De maatschappelijke nota is een interessant document. Concreet betekent dit alles immers dat minstens 40 percent van de mensen tussen 30 en 34 jaar een diploma van het hoger onderwijs moet hebben, dat 3 percent van het bruto nationaal product naar onderzoek en ontwikkeling moet kunnen gaan dat het aantal kortgeschoolden moet worden gehalveerd en dat 20 percent van de afgestudeerden een studieperiode in het buitenland moet kunnen doorbrengen.

In de traditie van het Schoolpact uit 1958 en van de vele onderwijshervormingen die sindsdien hebben plaatsgevonden, heeft onze commissie naar een zo breed mogelijke parlementaire consensus gestreefd.

Het eerste speerpunt, naast structuur en personeel, betreft de kwaliteit van het onderwijs. Hoe verhoudt de kwaliteit zich tot de doelstelling die we met ons onderwijs willen bereiken? Hoe verhoudt de kwaliteit zich tot de context van een internationale benchmarking? Wat is de plaats en de rol van het onderzoek? Hoe moet dit alles op de arbeidsmarkt worden afgestemd?

Vlaanderen wil onderwijs- en onderzoekinstellingen als krachtige leercentra in de totaliteit van de kennisketen zien. De kruisbestuiving wordt maximaal benut en in een sociale en economische omgeving ingebed. Hierbij wordt voortdurend aandacht geschonken aan onderwijsvernieuwing. Het is de bedoeling elk talent maximaal te ondersteunen. Hierdoor moet de overdracht naar het bedrijfsleven worden gemaximaliseerd en kunnen we stellen dat we tot de beste leerlingen van de klas behoren.

Het is onze opdracht de kennisdriehoek onderwijs, onderzoek en innovatie op een kwalitatieve wijze te realiseren. Er is echter meer. De toegang tot het onderwijs, het studiesucces, de mobiliteit en nog veel andere factoren bepalen de kwaliteit van ons onderwijs.

Vlaanderen doet het niet slecht, maar het kan beter. Alle Europese landen bouwen strategieën uit om het hoger onderwijs te versterken. Deze strategieën berusten vaak op de ontwikkeling van excellentiecentra, op speerpuntonderzoek, op fusies en op verhoogde samenwerking om de efficiëntie, de complementariteit en de interdisciplinariteit van het hoger onderwijs te versterken. Vlaanderen kan op dit vlak niet achterblijven. We zullen dwarsverbanden en samenwerkingen tussen de diverse opleidingen moeten stimuleren. Om een groot gedeelte van onze bevolking naar een hoger cognitief niveau te tillen, moet kwalitatief onderzoek ons motto zijn.

Tijdens de hoorzitting op 3 juni 2010 over onderzoek hebben verschillende vertegenwoordigers van de onderzoeksfondsen een pleidooi gehouden dat Vlaanderen in voldoende onderzoeksgelden moet voorzien. Die onderzoeksmiddelen kunnen best worden ingebed in een onderwijs- en onderzoeksomgeving waar ze zo

optimaal mogelijk worden benut. De kruisbestuiving tussen de diverse vormen van fundamenteel en toegepast onderzoek en tussen de verschillende disciplines vormt hierbij een voorwaarde om kwaliteit te leveren. Om die reden hebben de vertegenwoordigers van de onderzoeksfondsen en de rectoren benadrukt dat de integratie van de academische hogeschoolopleidingen tot een veel betere interactie tussen de academische opleidingen en het onderzoek aan de universiteiten zal leiden. Er is zelfs meer kans op specialisatie, op interdisciplinaire benaderingen en op een betere inzet van de onderzoeksmiddelen. Ze worden immers door een beheerder op elkaar afgestemd. Ook een betere specialisatie van het personeel wordt hierdoor mogelijk.

De heer Van Damme bepleitte hierbij ook dat er voldoende dwarsverbanden nodig zijn met het onderzoek in de professionele bacheloropleidingen, in nauwe aansluiting met de arbeidsmarkt.

Dat brengt mij bij het volgende aspect. Wat is de vraag van het bedrijfsleven? Welk soort competenties wensen zij? Wat is hun rol in het onderzoek? Tijdens de hoorzitting van 27 mei, met de vertegenwoordigers van UNIZO, Voka, Agoria, de Vlaamse Ingenieurskamer (VIK) en de Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging (KVIV), bleek de vraag naar studenten met voldoende basiscompetenties en goede attitudes een must. Daarom zijn goed georganiseerde stages en bedrijfsbezoeken zo cruciaal. Maar het bedrijfsleven is ook een partner in de wisselwerking tussen fundamenteel en toegepast onderzoek. Daarom moeten onderzoek en ondernemen hand in hand gaan. Vanuit de commissie werd dan ook aangedrongen op voldoende regionale afstemming van de nu geacademiseerde opleidingen.

Een tweede speerpunt tijdens de voorbije maanden betrof de structuur van ons hoger onderwijs. Zoals ik bij het begin al aangaf, was een van de cruciale vragen hoe de academische hogeschoolopleidingen ingebed dienen te worden in de structuur van ons hoger onderwijs. Die vraag is bij alle onderdelen van de hoorzittingen zijdelings of rechtsreeks aan bod gekomen. Tijdens de hoorzitting van 22 april hebben we exclusief de toekomst en de structuur van het hoger onderwijs onder de loep genomen. Maar al vlug bleek dat de toekomst van de academische hogeschoolopleidingen niet los kan worden gezien van onderwerpen zoals de rol van de associaties, het versterken van de professionele bachelor, een sterke integratie van de hogere beroepsopleidingen, het stimuleren van voldoende kruisbestuivingen tussen alle geledingen van het hoger onderwijs enerzijds maar ook met andere maatschappelijke relevante actoren anderzijds, de unieke plaats van het kunstonderwijs en de specifieke positie van het Hogere Zeevaartschool.

Als eerste aspect benoem ik graag de vraag of de geacademiseerde hogeschoolopleidingen moeten worden geïntegreerd of ingekanteld in de universiteiten. De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) lichtte drie modellen toe. Voor elk van die modellen werden sterktes, zwaktes, voorwaarden en knelpunten geformuleerd. Een eerste piste van de Vlor is om de situatie te behouden zoals ze nu is in de hogescholen. De hogescholen hebben de voorbije jaren zo'n dynamiek gekend op het vlak van investering met betrekking tot kwaliteit, professionalisering en het uitbreiden van de onderzoekcomponent, dat men die situatie wil behouden.

Een tweede piste is de integratie van de academiserende hogeschoolopleidingen in de universiteit. Dat is de piste die op de meeste bijval kan rekenen van de meeste actoren die we gehoord hebben: integratie in de bestaande universiteiten. Dat veronderstelt dan weer een overdracht van onderwijsbevoegdheid aan de universiteiten, zonder dat dit veel zou veranderen aan de praktische organisatie van de opleidingen. Met andere woorden: de opleiding wordt gegeven waar ze nu wordt gegeven. De heer Dirk Van Damme stelde zich wel de vraag in welke mate je integratie kunt realiseren zonder fysieke nabijheid. Contact als student met een universitaire onderzoeksomgeving werd door verschillende actoren uiterst belangrijk genoemd.

Er heerst wat onduidelijkheid over een goede definitie van integratie. De werkgroep maatschappelijk debat, onder uw leiding, minister, heeft daar in zijn platformtekst ook een definitie aan gegeven.

Een derde piste is de volledige integratie van alle hogescholen en universiteiten in een nieuw type van instelling. Die piste werd door de hogescholen die aangesloten zijn bij de Unie van Vlaamse Autonome Hogescholen verdedigd.

Na dat rijke debat heeft de commissie onder leiding van mevrouw Moerman ook een interne bespreking gehouden. De commissie kon zich vinden in een aantal beleidsdoelstellingen rond de structuur van het onderwijslandschap. Dat werd breed gedragen door de commissie. De academiserende hogeschoolopleidingen, met uitzondering van de academiserende kunstopleidingen, worden geïntegreerd in de universiteiten, uiteraard met respect voor het minderheidsstandpunt van LDD, dat voorstander is van een beperkte integratie: voltooiing van de academisering van de academiserende hogeschoolopleidingen, op voorwaarde dat de uitreiking van de diploma's van de academiserende hogeschoolopleidingen gebeurt door de universitaire partner van de associatie waartoe de hogeschool behoort.

In de beleidsdoelstelling komt naar voren dat met integratie wordt bedoeld dat de universiteiten verantwoordelijkheid krijgen: de uitreiking van de diploma's, het onderwijs- en het onderzoeksbeleid met betrekking tot deze opleidingen, de kwaliteitszorg voor onderwijs en onderzoek, en het personeelsbeleid over het personeel aangesteld in deze opleidingen.

Volgende randvoorwaarden dienen volgens de commissie in acht te worden genomen, ook om de kwaliteit van het hoger onderwijs in het algemeen te garanderen: de maatschappelijke meerwaarde, dit is de stijging van de kwaliteit van onderwijs en onderzoek met het oog op het behalen van de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen zoals geformuleerd in het ViA-akkoord en Europa 2020; een adequate financiering die toelaat deze ingrijpende operatie te voltooien; de maximale efficiëntie van de besteding van onderzoeks- en onderwijsmiddelen; het behoud van de verschillen en de complementariteit in de profielen en de finaliteiten van de onderscheiden opleidingen; het behoud van de huidige hoge kwaliteit van de professionele bacheloropleidingen en hun specifieke rol inzake innovatie; gerichte bijkomende inspanningen voor de verdere democratisering van het onderwijs; versterking en uitbreiding van de mogelijkheden tot overgang van de ene naar de andere opleiding; een institutionele vereenvoudiging van het hogeronderwijslandschap en de versterking van de kruisbestuiving tussen het hoger onderwijs en andere maatschappelijke actoren.

Een tweede aspect dat tijdens de hoorzittingen betreffende de structuur van het hoger onderwijs aan bod kwam, is de versterking van de professionele bacheloropleidingen en de aansluiting met het hoger beroepsonderwijs. Iedereen in de commissie is het erover eens dat de professionele bacheloropleidingen een belangrijke schakel zijn in het hoger onderwijs. Hiertegenover staat de vrees dat sommige hogescholen financieel niet meer leefbaar zouden zijn na de integratie van hun academische opleidingen in de universiteit. Alle actoren die we gehoord hebben tijdens de hoorzittingen zijn het erover eens dat hogescholen opleidingen moeten aanbieden die dicht bij de arbeidsmarkt staan; dat er een goede regionale spreiding moet zijn; dat het hoger beroepsonderwijs in het hoger onderwijs geïntegreerd moet worden met bijzondere aandacht voor de leerlijn die een hbo5-student kan volgen naar een professionele bacheloropleiding; dat de doorstroming van de professionele bacheloropleidingen naar de masteropleiding – het zalmprincipe – gewaarborgd moet blijven; dat de dwarsverbanden tussen de professionele en de academische opleidingen behouden moeten blijven of zelfs verder uitgebouwd worden. Op basis van al die elementen was en is de commissie het eens over volgende beleidsdoelstelling. De eindverantwoordelijkheid voor de hogere beroepsopleidingen situeert zich aan de hogescholen maar met een duidelijke arbeidsverdeling en afspraken met de centra voor volwassenenopleiding en ook met de universiteiten in het kader van levenslang leren.

Een derde aspect is de specifieke situatie van de kunstopleidingen. Rond het eerste en tweede aspect zat zowat iedereen op dezelfde golflengte. Rond de kunsten echter viel er vrijwel geen eensgezindheid te bespeuren tijdens de parlementaire zitting van 5 mei, die integraal hieraan werd besteed. Elke spreker legde zijn eigen klemtonen, het zal dus aan de wetgever hier in huis zijn om die de knoop door te hakken.

Dirk Van Damme pleit voor het behoud van de kunsten in de hogescholen. De werkgroep maatschappelijk debat geeft twee opties: of men blijft de kunstopleidingen verder inrichten in de hogescholen binnen de school of arts, of men integreert de kunsten volledig in de universiteiten. De heer Martin Prchal laat in het midden waar onze muziekconservatoria terecht komen. Het heeft vooral te maken met de vorm van autonomie die mogelijk moet blijven, gezien de specificiteit. Professor Aelterman van de Artesis Hogeschool benadrukt dan weer dat de faam van de opleiding belangrijker is dan waar men studeert: hogeschool of universiteit. Heel specifiek is wel de positie van onderzoek binnen de kunsten, daarvoor heeft men volgens hem geen inbedding in de universiteit nodig. De heer De Temmerman van de Koninklijke academie voor Schone Kunsten uit Gent benadrukt dat de inbedding in een hogeschool veel voordelen heeft opgeleverd, maar als de inbedding er zou komen in de universiteiten dan zijn er toch wel een aantal verschillen. Hij wil te allen tijde vermijden dat de kunsten verweesd achterblijven als de geacademiseerde opleidingen zijn geïntegreerd in de universiteiten. Beide heren pleitten voor een ingangsproof voor de masters. Tot slot – dat was een buitenbeentje en stond haaks op alle andere betogen: de heren Oosterlinck en Willy Claes wensen het kunstonderwijs te integreren in de universiteit, maar zij staan alleen met hun standpunt ten opzichte van de andere associaties.

De commissie heeft hier eigenlijk vrij lang en vrij intens over gedebatteerd met heel veel tussenkomsten van ons allemaal, maar zeker en vast ook vanuit de sp. a-fractie en de N-VA-fractie. De commissie heeft zich op voorstel van onze voorzitter kunnen terugvinden in het compromis dat de structuur van de hogereschoolopleidingen eenvormig moet zijn in de hele Vlaamse Gemeenschap en dat voor de hogere kunstopleidingen binnen de hogeschool, een aparte structuur wordt uitgewerkt in de vorm van school of arts.

Aan die school of arts worden decretaal bijzondere bevoegdheden toegekend en die bevoegdheden liggen dan weer in het verlengde van de specificiteit van de kunstopleidingen. Dat betekent dat de bevoegdheden niet langer worden uitgeoefend door de raad van bestuur van de hogeschool, maar binnen de school of arts, en dat daarin ook de universiteit van de associatie waartoe de hogeschool behoort, is vertegenwoordigd.

Een vierde specifieke item is de Hogere Zeevaartschool. Deze instelling heeft een heel bijzondere specifieke internationale positie in Vlaanderen – dat werd heel omstandig omschreven – en ik meen dat er ook unanimitéit over was in de commissie om die heel specifieke positie te behouden.

Een vijfde aspect van de hoorzittingen ging over de studieomvang, de problematiek van de industrieel ingenieur, de professionele bachelors, de lerarenopleidingen, maar ook over het beheer.

Heel kort, wat de studieomvang betreft, wordt er niet gepleit voor uitbreiding. Integendeel, geval per geval moet worden onderzocht volgens de associatievoorzitters.

De problematiek van de industrieel ingenieurs kwam uitgebreid aan bod tijdens de hoorzitting van 27 mei. Twee standpunten werden in het bijzonder toegelicht, namelijk de bezorgdheid over een uitbreiding van de studieomvang en anderzijds de vrees voor vervagende profielen van diverse ingenieursopleidingen als gevolg van de integratie in de universiteit. Als er een verlenging komt van de studieomvang, dan moet die voor een groot deel worden ingevuld met een bedrijfsstage. Over wie dat moet betalen, ging de discussie. En het praktijkgerichte karakter van de opleiding industrieel ingenieur moet vooropstaan.

Wat na een professionele bachelor? Doorstromen moet kunnen, maar hoe? De meningen hierover waren verdeeld: via banaba of een via een vervolgopleiding op masterniveau?

De lerarenopleiding is een knelpunt vandaag. Het beroep van leerkracht is niet meer populair en er dreigen tekorten op de arbeidsmarkt. Rector Verschoren en voorzitter Oosterlinck hebben hierover een heel uitgesproken mening, terwijl de heer Dirk Van Damme uitdrukkelijk een pleidooi houdt voor een vierjarige professionele bachelor.

Wat het beheer betreft, waren het de heren Verheeke en Vandenbossche die gepleit hebben voor meer autonomie en voor het toekennen van een statuut aan publieke instellingen, kortom voor een kader dat voldoende vrijheid geeft.

De commissie heeft zich ook hierover gebogen en dat heeft geleid tot beleidsdoelstellingen. Ik zou eenieder willen aanraden om zeker ook de maatschappelijke beleidsnota erop na te lezen en ook de diverse moties van aanbeveling, want dan merkt u dat de partijen ook nog eigen invulling aan hebben gegeven, maar dat de beleidsdoelstellingen breed worden gedragen door alle politieke partijen in onze commissie.

Aan de publiekrechtelijke instellingen zoals UGent moet een vergelijkbare autonomie en beheersstructuur worden toegekend als deze waarover de vrije instellingen vandaag beschikken. De decreetgever moet binnen een decretaal vastgelegd kader de nodige ruimte laten waarbinnen de instellingen hun eigen beleid kunnen verwezenlijken. Vertegenwoordigers van de academiserende opleidingen blijven vertegenwoordigd in de onderzoeksraad van de universiteiten, minstens zolang de desbetreffende onderzoeksmiddelen 'gekleurd' zijn.

Inzake de uitbreiding van de studieomvang en het levenslang leren, dient het aantal studiepunten van de masteropleidingen te worden geflexibiliseerd tussen 60 en 120 studiepunten. De commissie raadt aan om omzichtig te werk te gaan bij de uitbreiding van de studieomvang, maar ziet wel de noodzaak om naast de banaba's, ook na professionele bachelor in specifieke vervolgopleidingen op masterniveau te voorzien.

Tot slot legt de commissie nadruk op de sterk verminderde aantrekkingskracht van de specifieke lerarenopleidingen en vraagt aan het beleid om hierover een dringend overleg met alle betrokken actoren op te starten.

Een zesde aspect dat aan bod kwam bij de structuur van het hoger onderwijs was de evolutie naar één geïntegreerde hogeronderwijsruimte. Tijdens de hoorzittingen hebben zowel onze sprekers als de commissieleden een weg afgelegd. Waar aanvankelijk het debat zich wat toespitste op de integratie van de geacademiseerde hogeschoolopleidingen, kwamen later ook vragen over de positionering van de professionele bachelors en de plaats van hbo5-opleidingen aan bod. In één geïntegreerde hogeronderwijsruimte krijgen hbo5, bachelor, master en zelfs doctoraatsopleidingen een eigen plaats binnen het onderwijscontinuüm. Kenmerkend voor de hogeronderwijsruimte is één enkele binariteit: bachelor en master. Op die manier verhogen we onze internationale herkenbaarheid. Zo kan er ruimte worden geboden om het profiel van de opleidingen meer te accentueren.

De commissie vond unanimitieit over de beleidsdoelstelling dat de huidige hervorming geen eindpunt is. In Vlaanderen kan er één geïntegreerde hogeronderwijsruimte worden ontwikkeld, waarin hbo5, bachelor, master en doctoraatsopleidingen een plaats krijgen. We kiezen voor één enkele binariteit, bachelor en master, en versterken het profiel van elke richting, waarbij er een continuüm bestaat tussen toepassingsgerichte en op onderzoek gebaseerde opleidingen. Om dit te realiseren, herdefiniëren we de rol van de associaties.

Tot slot is er de rol van de associaties. De commissie is van oordeel dat de associaties een bijzondere rol te vervullen hebben. Waar ze aanvankelijk in het leven werden geroepen om het academiseringsproces te

begeleiden, ziet de commissie nu een nieuwe rol voor de associaties weggelegd: het begeleiden van de geleidelijke overgang in verantwoordelijkheid van de academiserende opleidingen van de hogescholen naar de universiteiten zodat er geen bevoegdheidsvacuüm ontstaat. In de realisatie naar een geïntegreerde hogeronderwijsruimte kunnen de associaties taken invullen, zoals: hoe levenslang leren realiseren, de differentiatie tussen opleidingen vorm geven, het ontwikkelen van een visie en een beleid inzake democratisering van het hoger onderwijs, het aanpassen van het accrediteringskader voor de academiserende opleidingen, het faciliteren van een fusieproces indien nodig tussen hogescholen, advies geven over nieuwe opleidingen en gemeenschappelijke onderzoeksprogramma's en stimuleren van de coördinatie van het onderzoek met aandacht voor een goede translatie.

Ook dat werd omgezet in een aantal beleidsdoelstellingen over de associaties. De associaties van hogescholen en universiteiten blijven bestaan. Ook hier was er een minderheidsstandpunt van LDD: indien men kiest voor integratie, zijn associaties niet meer nodig. Indien men kiest voor beperkte integratie, zoals door LDD werd bepleit, zijn associaties in een versterkte vorm wel nodig. Er was ook een minderheidsstandpunt van Groen!: in de eerste fase van de integratie van de academiserende opleidingen is dit een te minimale invulling om het bestaan van de associaties te rechtvaardigen.

Het derde speerpunt, voorzitter, gaat over het personeel. Op 3 juni ontvingen we in de commissie de vertegenwoordigers van de verschillende vakbonden, het VSOA, de ACOD en de COC.. Hun gezamenlijke bekommernis was dat de verworven rechten behouden blijven, in welke context mensen ook gaan werken, want er zijn ook risico's verbonden aan de integratie van de academiserende opleidingen. Daarom moet er in een voldoende ruime overgangperiode worden voorzien om het personeel van de academiserende hogeschoolopleidingen in te schakelen in het ZAP-kader (zelfstandig academisch personeel) van de universiteiten.

Ook hier was er weer een beleidsdoelstelling die door iedereen werd gedragen. Er wordt in de mogelijkheid voorzien om het onderwijzend personeel in te schakelen in het ZAP-kader. Er moet een overgangskader komen met behoud van de huidige loopbaanmogelijkheden. Er dient voor het administratief en technisch personeel (ATP) verbonden aan de academiserende opleidingen een geëigende oplossing te worden uitgewerkt. Er moet een einde worden gemaakt aan de bijzondere salarisschaal voor lesgevers in het hoger kunstonderwijs.

Voorzitter, dat was het eerste deel van het verslag van de commissiewerkzaamheden. Ik heb geprobeerd ook de mensen die niet de kans hebben gehad om dit belangrijke thema te volgen, door deelname aan een andere commissie, een inzicht te geven in de besprekingen en de werking in de voorbije 3 maanden. (*Applaus*)

De voorzitter:

Mevrouw Van Steenberge, verslaggever, heeft het woord.

Mevrouw Gerda Van Steenberge:

Voorzitter, collega's, ik begin niet met een dankwoord, maar wel waar mijn collega-verslaggever is geëindigd, met de inhoud dus. Wij hebben afgesproken een uitgebreid verslag te brengen, want het onderwerp is erg belangrijk. Om dit verslag voor te bereiden, heb ik alle verslagen van de hoorzittingen herlezen en vergeleken met de maatschappelijke beleidsnota. Die beleidsnota is erg volledig, en ik heb me dan ook op die tekst gebaseerd, en daaraan een verduidelijking of voorbeeld toegevoegd.

Mijn collega zei het al: de commissie beperkte zich niet tot het zoeken van een antwoord op de vraag of geacademiseerde opleidingen in universiteiten moeten worden geïntegreerd. Wij hebben bijvoorbeeld ook de internationale aspecten van het hoger onderwijs, de democratisering en last but not least de financiering besproken.

Wat betreft de nood aan internationalisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen en de voorwaarden daartoe, en de rol van de academiserende opleidingen daarin, kan de reflectie op verschillende wijzen gebeuren. Dat kan in eerder algemene zin of in eerder specifieke zin. In algemene zin rijst de vraag hoe belangrijk het is dat Vlaanderen een volwaardige plaats inneemt in het Europees en internationaal onderwijslandschap, met een transparante structuur en accreditatie en optimale uitwisselingsmogelijkheden tussen studenten, docenten en onderzoekers.

In specifieke zin kan de vraag worden gesteld welk minimum en welk maximum aan onderwijscapaciteit in een internationale taal zijn aangewezen om deze uitwisseling mogelijk te maken. Anders gezegd: hoeveel uren in een andere taal moeten in het hoger onderwijs toegelaten worden opdat Vlaanderen op internationaal niveau kan meespelen?

Beide aspecten kunnen niet los van elkaar worden bekeken. Het antwoord hangt ook af van de prioriteiten. Wie meent dat internationale uitwisseling cruciaal is voor ons hoger onderwijs, zal pleiten voor een behoorlijke portie internationaal taalgebruik. Doorgaans is dat het Engels. Wie meent dat andere aspecten, zoals de maximale ontplooiing van de studenten in hun eigen taal en de maximale toegankelijkheid van alle Nederlandstalige studenten voorop moeten staan, zal pleiten voor een minimum van het anderstalige taalgebruik dat nodig is in de onvermijdelijk internationale context. Wij gaan er wel van uit dat in beide opties wordt gekozen voor een optimaal hoger onderwijs, voor alle studenten.

Achtereenvolgens wordt ingegaan op het belang van de competitieve positie van het Vlaams hoger onderwijs in de internationale omgeving en de implicaties hiervan, op enkele specifieke knelpunten en mogelijke oplossingen en op de plaats van het academiseringsproces in een internationaal perspectief. De specifieke knelpunten en mogelijke oplossingen mogen evenwel niet worden verward met de beleidsaanbevelingen van de commissie. De voorgestelde oplossingen zijn een samenvatting van de verschillende uiteenzettingen in de hoorzittingen, en komen daarom niet altijd overeen met de aanbevelingen van de commissie.

Niemand kan tegenspreken dat wetenschappelijke performantie een duidelijke invloed heeft op economische welvaart. Economische ontwikkeling en welvaart zijn nauw verbonden met wetenschap en innovatie, de ontwikkeling van kennis en talent en de mogelijkheid om te innoveren. Kennis, ondernemerszin en creativiteit zijn drie essentiële componenten om uit wetenschap innovatie te puren. Universiteiten en hogescholen hebben daarin een sleutelrol te vervullen. Daarom is de hervorming van het hoger onderwijs een belangrijke opportuniteit voor de internationale positionering van de Vlaamse wetenschap en innovatie. Deze hervorming is nodig als Vlaanderen in 2020 in Europa als kennisregio tot de top 5 wil behoren.

Tijdens de hoorzittingen werd meermaals verwezen naar de 'war for talent' die momenteel aan de gang is. Bij gebrek aan grondstoffen moeten onze West-Europese economieën het hebben van de ontwikkeling van talent en het vermogen om competitief te zijn in hoogtechnologische industrieën en researchcentra. Daarbij is talent van eigen bodem en talent dat van elders kan worden aangetrokken, nodig. Omgekeerd hebben we ook nood aan hoogopgeleide Vlamingen die niet enkel plaatselijk kmo's kunnen oprichten en versterken, maar ook hun weg vinden in de wereld van internationale cultuurinstellingen, banken, industrieën, enzovoort. Hun ervaring kan op zijn beurt bevruchtend en versterkend werken voor ons potentieel. Er is dus nood aan een hoger onderwijs dat op deze ontwikkelingen kan inspelen.

Wat zijn de implicaties van het belang van een sterke positie van ons hoger onderwijs op internationaal vlak?

De eerste implicatie is de internationale mobiliteit. Vlaamse studenten en docenten moeten voldoende kunnen communiceren en uitwisselen met de internationale gemeenschap. Dit werd de voorbije jaren gerealiseerd via het Erasmusprogramma en door in toenemende mate buitenlandse stages of internationale

onderzoeksprojecten een plaats te geven in het curriculum van de opleidingen Dit gebeurt voor 9 percent van de hogeschoolstudenten en voor 14 percent van de universiteitsstudenten, samen dus voor 11 percent van de studenten in het hoger onderwijs.

We zijn goed op weg maar nog niet goed genoeg. De beleidsnota Onderwijs 2009-2014 heeft immers als doelstelling dat tegen 2016 minstens 15 percent van de studenten minimum 3 maanden buitenlandse leerervaring opdoet. Tegen 2020 zou dat 20 percent moeten zijn. Daar komen wij nog niet.

De tweede implicatie van internationalisering is een gemeenschappelijke taal. Het staat buiten kijf dat de meest gebruikte internationale taal, zeker op het vlak van wetenschap en technologie, tegenwoordig het Engels is. Het is dus van groot belang dat onze studenten en docenten, en zeker de wetenschappers en onderzoekers, voldoende vertrouwd zijn of raken met het Engels. Maar hoe moet dit gebeuren en vanaf welk niveau van het hoger onderwijs?

In tegenstelling tot wat wij dachten, bestaat door het Structuurdecreet van 2003 nu al de mogelijkheid om in de bacheloropleiding te voorzien in 18 studiepunten in een andere taal dan in het Nederlands. Daarnaast is er de mogelijkheid om een anderstalige masteropleiding in te richten, op voorwaarde dat er minstens een Nederlandstalig equivalent bestaat binnen dezelfde provincie. Er is dus een zekere ruimte om in een andere taal dan het Nederlands te onderrichten. Vele sprekers tijdens deze hoorzittingen wensten deze ruimte uit te breiden en verwezen daarbij vooral naar het voorstel van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR).

De VLIR doet drie concrete voorstellen. Op het bachelorniveau zou maximum een derde van de opleiding in een andere taal mogen worden gegeven, dit na een omstandige motivering van het nut van een Engelstalige opleiding en met aandacht voor een progressieve blootstelling aan deze andere taal. Daarmee wordt bedoeld dat niet zozeer tijdens de eerste twee jaar van de bacheloropleiding die taal moet worden onderricht maar voornamelijk in het derde jaar.

Op masterniveau zou in bepaalde opleidingen maximaal 50 percent van het onderwijs in een andere taal moeten kunnen worden gegeven, opnieuw na een omstandige motivering. Een masteropleiding zou zelfs volledig in een andere taal ingericht mogen worden, indien hiervoor een aantoonbare meerwaarde voor de studenten en het afnemend veld is, en dit slechts in uitzonderlijke gevallen, aansluitend op een speerpuntenbeleid en daarmee gepaard gaande excellentiecentra.

Dit derde voorstel wordt gelanceerd in de context van de hierboven beschreven internationalisering en vanuit de vaststelling dat sommige studiegebieden, bijvoorbeeld materiaalkunde en geologie, zo specialistisch zijn dat ze wel moeten rekruteren uit een internationale vijver, en dat sommige beroepsopleidingen de facto leiden naar internationaal georiënteerde beroepen waarvan de forumtaal het Engels is.

Men kan zich afvragen of deze opleidingen, als ze erg klein zijn, wel de moeite waard zijn om in te investeren. Soms betreft het echter specialisaties die van groot belang kunnen zijn voor hoogtechnologische ontwikkelingen en innovaties.

Naast deze twee implicaties, zijnde internationale mobiliteit en een gemeenschappelijke taal, deden zich een aantal specifieke knelpunten en mogelijke oplossingen voor. De eerste twee knelpunten vormen echter strikt genomen geen bezwaar voor de verdere internationalisering van het hoger onderwijs. De voorgestelde oplossing vereist geen brede hervorming van het hoger onderwijs. Ze zijn eerder de logica zelve.

Ik verklaar me nader. Het eerste betreft taalopleidingen die geboekt staan als Nederlandstalige opleidingen. Vlaanderen heeft kwalitatief hoogstaande taalopleidingen, die in veel gevallen ook gegeven worden in de taal die het onderwerp vormt van het studiegebied. Frans en Portugees wordt bijvoorbeeld gegeven in het Frans of

Portugees, zowel het onderricht als de masterproef. Daardoor is het perfect mogelijk om buitenlandse studenten toe te laten deze opleidingen te volgen. En toch staan deze opleidingen officieel geboekstaafd als Nederlandstalige opleidingen. Dat is vanzelfsprekend zeer verwarrend voor potentiële buitenlandse geïnteresseerden. Doorgaans vinden ze dan ook de weg niet naar deze opleidingen. De oplossing kan erin bestaan de verplichting te schrappen om taalopleidingen te boekstaven als Nederlandstalige opleidingen. De opleidingen voorstellen als opleidingen in een bepaalde taalstudie zou ongetwijfeld accurater zijn en onnodige internationale drempels wegnemen.

Indien buitenlandse geïnteresseerden de weg naar taalopleidingen toch vinden, worden ze geconfronteerd met een nieuw obstakel: de toelatingsvoorwaarden. Dat is het tweede knelpunt. Het zou niet onlogisch zijn om bijvoorbeeld een bepaald niveau van Portugees of Engels verplicht te stellen indien deze studenten hier een van deze talen zouden komen studeren. De taalvereiste geldt echter niet de taal die men komt bestuderen, maar het Nederlands, ook al wordt er geen Nederlands gesproken tijdens het onderricht van de vreemde taal. Dat is soms een eigenaardige en absurde situatie. Indien er een versoepeling van deze taalvoorwaarde zou optreden en ze hetzij wegvalt, hetzij wordt omgezet in de verplichting om na inschrijving tot een bepaald niveau het Nederlands te leren, zou deze taaldrempel voor buitenlandse kandidaten wegvallen.

Het derde specifieke knelpunt betreft de Nederlandse taalequivalentievereiste. Dat knelpunt werd wel opgenomen in de beleidsstellingen omdat het wel van belang is voor de hervorming van het hoger onderwijs. De decreetgever heeft bepaald dat er voor elke opleiding in het hoger onderwijs in een Nederlandstalig equivalent voorzien dient te worden, hetzij binnen de eigen instelling, hetzij binnen dezelfde provincie. De facto werken sommige universiteiten provincieoverschrijdend of zelfs gemeenschapsoverstijgend samen. Maar dat voldoet niet aan de vereiste. Deze mogelijkheid tot taakverdeling verbreden tot heel Vlaanderen zou een stap uit de eigen impasse betekenen. Er is dan geen equivalentievereiste meer per provincie, maar wel over heel Vlaanderen.

Maar zelfs dan kunnen vraagtekens geplaatst worden bij de equivalentievereiste. Voor sommige opleidingen heeft het oprichten van een Nederlandstalige en Engelstalige component geen zin omdat er te weinig kritische massa zou zijn. Als men in die gevallen verplicht om voor een internationaal georiënteerde opleiding in een Nederlandstalig equivalent te voorzien, dan gaat volgens sommige sprekers het rationalisatie-effect verloren en verliest men de mogelijkheid buitenlands talent aan te trekken, te voeden en in te zetten voor innovatie in Vlaanderen. Een mogelijke oplossing situeert zich in het versoepelen van de equivalentievereiste. Equivalentie in Vlaanderen is de regel. Een uitzondering op de equivalentieregel is mogelijk na positief advies van de erkenningscommissie en beslissing van de Vlaamse Regering. Hierin verschilt de meerderheid van de commissie van mening met de VLIR, die de equivalentievereiste niet meer als de regel zag.

Binnen het proces van de internationalisering is de academiseringsbeweging van de afgelopen jaren een belangrijke schakel. Ze leidt voor de opleidingen van het hogere type tot een grotere internationale herkenbaarheid, transparantie en vergemakkelijkt de accreditatie. De integratie van academiserende opleidingen kan deze voordelen versterken. Verder gelden voor de academiserende opleidingen dezelfde uitdagingen als hierboven beschreven voor alle academische opleidingen met betrekking tot de internationalisering.

Wat zijn na de hoorzittingen nu de conclusies met betrekking tot de internationalisering zoals ze zijn opgenomen in de maatschappelijke beleidsnota? Het gaat dus niet om de beleidsstellingen van de commissie. Die komen later aan bod. De conclusie is dat het gebruik van een lingua franca, een gemeenschappelijke taal, in de praktijk het Engels, van groot belang is in de context van de internationalisering van het hoger onderwijs

in Vlaanderen. Dat mag er niet toe leiden dat de rol van het Nederlands als academische taal erodeert. Uitgaande van het principe dat het Nederlands de bestuurs- en onderwijstaal is in het hoger onderwijs, kan aan de instellingen ruimte worden gelaten om andere talen te hanteren als onderwijstaal, met dien verstande dat dat op bachelorniveau tot 30 studiepunten wordt beperkt in de niet-taalopleidingen. Tijdens de hoorzitting en de bespreking hebben Open Vld en Groen duidelijk laten blijken dat ze voorstander zijn van een beperking tot 60 studiepunten in plaats van 30 studiepunten. Daarnaast moet het aan voorwaarden verbonden zijn, zowel op bachelor- als masterniveau.

De regeling past in de verdere kwaliteitsbewaking en democratisering van het hoger onderwijs en de optimale afstemming van het hoger onderwijs op het tewerkstellingsveld en de samenleving in haar geheel.

Tijdens de presentaties kwam het belang van de lingua franca voor andere dan de academische opleidingen weinig aan bod. Ook bepaalde professionele bacheloropleidingen en deelname aan onderzoek als onderdeel van een brede kennisketen, veronderstellen echter een voldoende mate aan Engels.

De commissie is voor wat betreft de internationalisering tot de volgende beleidsstellingen gekomen. Daar zijn een aantal discussies aan voorafgegaan waarbij we in grote mate een compromis hebben kunnen bereiken. Een eerste stelling: uitgaande van het principe dat het Nederlands de bestuur- en onderwijstaal is in het hoger onderwijs, wordt aan de instellingen meer ruimte gelaten om andere talen te hanteren als onderwijstaal, met dien verstande, ten eerste, dat dit op bachelorniveau tot 30 studiepunten wordt beperkt in de niet-taalopleidingen, met de opmerking dat Open Vld en Groen! voorstander zijn van een beperking tot 60 studiepunten; ten tweede, dat wat betreft de masteropleidingen de equivalentieregel principieel wordt behouden op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap, dus niet meer op het niveau van de provincie, maar dat de Vlaamse Regering kan afwijken op advies van de erkenningscommissie. LDD en Groen! daarentegen opteren voor een afschaffing van de equivalentieregel. De taalregeling in haar geheel past in de verdere kwaliteitsbewaking en democratisering van het hoger onderwijs en de optimale afstemming ervan op het tewerkstellingsveld en de samenleving in haar geheel.

Een tweede stelling van de commissie is: met het oog op het behalen van het streefcijfer van 20 percent studenten met buitenlandse studie-ervaring in 2020, moet in een aangepaste financiële ondersteuning worden voorzien om deze ervaring ook voor minder goeude studenten haalbaar te maken.

Een derde stelling is: de mobiliteit van Vlaamse studenten en docenten wordt verder aangemoedigd.

Het zesde speerpunt is de democratisering. U zult me toestaan dat ik dieper wil ingaan op dit punt omdat ik wil vermijden dat de mening zou worden verkondigd dat onze commissie vlug over de democratisering van het hoger onderwijs is heengegaan. We hebben wel degelijk heel veel belangstelling gehad voor de democratisering.

Vlaanderen mag zich verheugen in een breed, kwaliteitsvol en betaalbaar hogeronderwijssysteem. Toch bereikt het democratiseringsproces lang niet iedereen. Dat geldt des te meer voor het hoger onderwijs. De Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) benadrukt dat achter het hoger onderwijs geen louter economische logica mag schuilgaan maar dat er voldoende aandacht moet worden besteed aan de ontwikkeling van de student als sociaal wezen, ingebed in samenleving en maatschappij. Ze wees ook op het feit dat onderwijs geen secundaire kwestie mag worden in het hoger onderwijs. Er gaat momenteel te veel aandacht naar de prestaties van de docenten. De docenten worden hierop beoordeeld en niet op het bieden van goed onderwijs.

Toegankelijkheid van iedereen die over de nodige capaciteiten en motivatie beschikt, is van essentieel belang, maar toegankelijkheid betekent echter niet dat iedereen koste wat het kost naar het hoger onderwijs moet

gaan. Ook de studenten pleiten voor een duidelijke finaliteit van zowel professioneel als academisch onderwijs die toelaat dat studenten na hun opleiding inzetbaar zijn in het maatschappelijk veld, elk met hun eigen oriëntatie, maar wel gelijkwaardig.

Na een situatieschets van het democratiseringsgehalte van het hoger onderwijs wordt ingegaan op de rol van het hoger onderwijs en de obstakels in het democratiseringsproces, om te eindigen met specifieke risico's en opportuniteiten van het academiseringsproces voor de toegankelijkheid.

Wat is nu de situatie van de toegankelijkheid? Er is goed en slecht nieuws in verband met de toegankelijkheid tot het hoger onderwijs in Vlaanderen. Vlaanderen heeft volgens studies van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) een zeer toegankelijk en betaalbaar hoger onderwijs. Ongeveer twee op drie jongeren vinden hun weg naar het hoger onderwijs, wat niet betekent dat evenveel studenten effectief hun diploma halen.

Qua toegang scoren we prima in een Europees perspectief. Op het vlak van het aantal afgestudeerden is de Vlaamse score ongeveer 30 percent, terwijl dat percentage in heel wat Europese landen hoger is. Het hoger onderwijs is bij ons proportioneel meer dan in buurlanden een afvalrace. Bovendien gebeurt er al een sociale afslachting in eerdere fases van het onderwijssysteem, namelijk in het leerplichtonderwijs. Studies van het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving tonen aan dat er sprake is van een groeiende sociale ongelijkheid bij de aansluiting op het hoger onderwijs. Enerzijds verkleint de kloof tussen sociale groepen in de rekruteringsvijver van het hoger onderwijs. Dat wil zeggen dat het verschil in het behalen van een diploma van secundair onderwijs tussen kinderen van arbeiders en kinderen van hogere bedienden of kaderleden kleiner wordt. Anderzijds raakt de groep van de arbeiderskinderen nauwelijks of niet over de drempel naar het hoger onderwijs. Kinderen van ongeschoolde arbeiders of migranten vinden nog het minst de aansluiting met het hoger onderwijs.

In het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck (CSB) doet men soortgelijke vaststellingen. De secundaire scholen in Antwerpen tellen 40 percent allochtone leerlingen, het hoger onderwijs in Antwerpen slechts 10 à 12 percent. De slaagkansen van leerlingen van allochtone afkomst in het hoger onderwijs zijn de helft lager dan die van leerlingen van autochtone afkomst. Volgens Bea Cantillon van het CSB heeft dat veel te maken met gebrekkige vooropleidingen. Wat ze vaststelt voor allochtone leerlingen gaat echter ook op voor kinderen met een laag opgeleide moeder. Bij allochtonen komt daar nog de taalachterstand bij, en allerlei omgevingsfactoren. Bijna de helft van deze kinderen loopt tijdens de lagere school al een achterstand op. Cantillon komt tot het besluit dat de situatie er niet echt op verbetert, ondanks alle inspanningen, ook financieel, van diverse overheden en ondanks het gelijkekansenbeleid.

Binnen het hoger onderwijs slagen hogescholen er wel beter in dan universiteiten om studenten uit kansengroepen aan te trekken. Er zijn procentueel meer beursstudenten in hogescholen dan in universiteiten. Ook de betere regionale verankering van hogescholen en het feit dat ze opleidingen aanbieden met een kleinere studieomvang en met vaak sterk op de arbeidsmarkt afgestemde opleidingsprofielen, zijn troeven die de betere toegankelijkheid van hogescholen kunnen verklaren.

Wat is de rol van het hoger onderwijs in het democratiseringsproces en wat zijn de obstakels? Zoals al aangegeven, rijst het probleem van de toegankelijkheid in hoge mate in eerdere fases dan bij de toegangspoort tot het hoger onderwijs, namelijk in het leerplichtonderwijs en zelfs vanaf het kleuteronderwijs. Desondanks kan het hoger onderwijs waardevolle kandidaten aanmoedigen of afschrikken, bijvoorbeeld door bepaalde selectietests, de hoogte van het studiegeld, een gebrek aan vertrouwdheid bij kandidaat-studenten met de

cultuur van het hoger onderwijs, een gebrek aan ondersteuning en onvoldoende mogelijkheden om op latere leeftijd de draad opnieuw op te nemen. Ik overloop al deze kenmerken en mogelijke oplossingen.

Ik begin met de oriënteringsproeven. Ons hoger onderwijs kent een grote mate van toegankelijkheid: iedereen met een diploma secundair onderwijs kan zich inschrijven voor de meeste studierichtingen van het hoger onderwijs. Enkel voor een minderheid van zeer specifieke studiegebieden, zoals Geneeskunde of kunstrichtingen, geldt een ingangsexamen of een selectieproef. Het is ook wenselijk dat dit zo blijft. Het inrichten van oriënteringsproeven valt echter te overwegen, maar dan vrijblijvend en voor studenten in de eindfase van het secundair onderwijs, dus niet bij de ingang tot het hoger onderwijs. Deze proeven zouden leerlingen kunnen helpen om een beter zicht te krijgen op hun mogelijkheden en te beslissen om al dan niet in een bepaalde richting te beginnen. Het is wel belangrijk dat deze proeven dezelfde zouden zijn in heel het hoger onderwijs en goed worden begeleid. Ze mogen dus niet anders zijn in Gent dan in Hasselt, of anders in Kortrijk dan in Antwerpen. Een selectie-instrument inbouwen is dus niet wenselijk. Testen met een signaalfunctie kunnen daarentegen wel een positieve maatregel zijn. Een duidelijkere oriëntering begint echter bij de lagere school.

Een ander mogelijk obstakel voor de democratisering is het studiegeld. Volgens de gehoorde experts vormt het studiegeld voor de meeste potentiële studenten geen obstakel voor hogere studies. Een Nederlandse studie heeft uitgewezen dat als het studiegeld voor het hoger onderwijs in Nederland zou verdubbelen, er slechts een participatiedaling met 3 procent zou zijn.

Als men ervan uitgaat dat de situatie in Vlaanderen niet al te verschillend is van deze in Nederland, lijkt het zo dat de hoogte van het studiegeld voor de meeste potentiële studenten geen drempel voor participatie is. Toch is de prijsgevoeligheid voor de kosten die hogere studies met zich meebrengen, aanzienlijk hoger bij lagere inkomensgroepen. Hierbij wordt dikwijls de kost van gederfd inkomen niet meegeteld, terwijl het in grote mate bepalend is bij lagere inkomensgroepen. Voor een minderheid van hen is een voldoende ruim gemeten studiebeurs wel een belangrijk aspect van toegankelijkheid. Verder kunnen studieleningen met ingebouwde verzekeringselementen in geval van ontoereikende inkomsten nadien soelaas bieden. Het gebrek aan middelen tijdens de hogere studies is immers veelal slechts een tijdelijk probleem.

De kloof tussen het thuismilieu en de cultuur van het hoger onderwijs kan voor bepaalde leerlingen ook een obstakel zijn. In verschillende steden werden er buddysystemen opgericht waarbij jongeren worden begeleid in hun schoolwerk, vooral door studenten uit de lerarenopleiding of uit agogische richtingen, maar ook ondersteuning krijgen in hun ambities en zich kunnen spiegelen aan een rolmodel. Deze piste kan de stap naar hoger onderwijs helpen vergemakkelijken. De Leuvense universiteit richt zomerscholen in om de overstap naar de academische cultuur voor te bereiden. Toch stellen de universiteiten vast dat het bijzonder moeilijk is om leerlingen uit kansengroepen aan te trekken en dat initiatieven in deze zin vaak op beperkt succes kunnen rekenen.

Het belang van voldoende persoonlijke interactie met studenten mag evenmin worden onderschat. Hogescholen hebben daar vaak een beter uitgebouwd kader voor dan universiteiten. De groepen zijn er kleiner zodat de studenten individueel gekend zijn door de docenten en de stap naar een gesprek kleiner is.

Vertrouwenspersonen bij wie men terecht kan voor overleg, persoonlijke begeleiding en studieadvies, zijn goed gekend. Men hanteert er een meer klassikale en daardoor vertrouwde werkwijze. Dit kunnen cruciale factoren zijn om op moeilijke momenten of bij gebrek aan steun thuis toch door te bijten.

Een laatste punt is het levenslang leren. Democratisering betekent ook dat mensen altijd kansen krijgen om te herbeginnen, ongeacht hun leeftijd. Tweedekansonderwijs is belangrijk omdat het toelaat dat mensen ook op

latere leeftijd participeren aan leerprocessen. Om hier vorm aan te geven, is meer samenwerking wenselijk tussen volwassenenonderwijs en hoger onderwijs.

Risico's en opportuniteiten van het academiseringsproces voor de democratisering zijn de volgende. Bij de integratie van de academiserende opleidingen dient een aantal studenten, die nu de drempel naar de hogeschool genomen hebben, zich op een universitair studieparcours te begeven. Dit zou een remmend effect kunnen hebben op het democratiseringsproces in het bijzonder van kansengroepen. Het naar alle waarschijnlijkheid fysiek ingebed blijven van deze opleidingen in hogescholen kan ertoe bijdragen dat de drempel niet wordt verhoogd.

Wat is dan de conclusie? Om het democratisch en toegankelijk karakter van ons hoger onderwijs te vrijwaren, is het aangewezen dat de voordelen die de huidige manier van werken van vele hogescholen heeft – kleinschaligheid, goed contact van student met docent, vertrouwenspersonen –, mee wordt opgenomen in de integratie-inspanningen. Er moeten dus voldoende garanties worden ingebouwd en de evaluatie hiervan dient extra aandacht te krijgen. Verder is er aandacht nodig voor een voldoende hoge studiefinanciering voor de minst kapitaalkrachtigen. Ten slotte kan permanente vorming of levenslang leren een belangrijke factor zijn in het verhogen van het democratisch gehalte van het hoger onderwijs.

De commissie heeft over democratisering de volgende beleidsstellingen geformuleerd. In het kader van de democratisering dient, ook na de voltooiing van de integratie van de academiserende opleidingen, te worden voorzien in een degelijke regionale spreiding van de opleidingen op bachelorniveau.

Er was eerst gepland om ook een beleidsstelling te formuleren over het verhogen van het inschrijvingsgeld, gekoppeld aan een betere studiefinanciering via beurzen. Uit rechtspraak bleek echter dat een verhoging van het inschrijvingsgeld niet mogelijk is wegens internationale verplichtingen. De meerderheid van de commissie oordeelde dan ook dat het weinig zin had om een aanbeveling te doen, maar zowel LDD als Groen! wensten hierbij toch een voetnoot te laten opnemen.

Groen! is van oordeel dat – zonder afbreuk te doen aan de democratisering, met inachtneming van de onderzoeksresultaten ter zake en van onze internationale verplichtingen, mits het herbekijken van het systeem van de studiefinanciering en mits men niet boven het Europees gemiddelde uitgaat – een verhoging van het inschrijvingsgeld kan worden onderzocht. Deze nota staat ook in de beleidsnota. Het is misschien eenvoudig om het eens na te lezen want het is een nogal lange zin. LDD is van oordeel dat een differentiatie van de inschrijvingsgelden voor de verschillende opleidingen moet worden onderzocht in functie van de noden op de arbeidsmarkt. Een differentiatie zou ook kunnen bijdragen tot meer verantwoordelijkheidszin bij de studiekeuze die studenten maken. Indien deze differentiatie leidt tot een verhoging van het inschrijvingsgeld ten opzichte van de huidige toestand, dan moet dit gebeuren met inachtneming van onze internationaalrechtelijke verplichtingen, moet ook het systeem van studiefinanciering herbekeken worden en mag de verhoging er niet toe leiden dat de inschrijvingsgelden het Europees gemiddelde te boven gaan.

Een tweede beleidsstelling van de commissie: de aandacht voor studie- en trajectbegeleiding, die nu al in een aantal instellingen bestaat, moet worden veralgemeend doorheen het hoger onderwijs.

Het luik financiering was niet het gemakkelijkste luik binnen deze commissie ad hoc, meerbepaald wat betreft kennis en inzicht in de verschillende financieringsstromen van het hoger onderwijs. Er werd dan ook – mijn collega verwees er al naar – een bijkomende toelichting verstrekt om ons een beter inzicht te verschaffen. Dat is, denk ik, in grote mate gelukt. Dit hoofdstuk zal ik minder uitgebreid aan bod laten komen, alleen omdat er geen synthese kan gemaakt worden van de uiteenzetting in de maatschappelijke beleidsnota. Ik raad iedereen die een totaalbeeld wil krijgen, aan om zowel het verslag van de hoorzitting betreffende financiering te lezen als

het luik financiering in de maatschappelijke beleidsnota. Ik zal proberen verslag te brengen van een aantal principes en van de conclusies.

In het hoofdstuk financiering in de maatschappelijke beleidsnota werd eerst het budget van Vlaanderen binnen een internationale context gesitueerd en het financieringsmodel van het hoger onderwijs kort toegelicht. Vervolgens kwamen de financiële uitdagingen van het hoger onderwijs aan bod, in het bijzonder de uitdagingen die verbonden zijn met het huidige academiseringsproces. De implicaties van dit proces voor de professionele bacheloropleidingen werden in een afzonderlijk luik behandeld. Ten slotte vormden de situatie van het hoger onderwijs in Brussel en de uitdagingen voor de kunstopleidingen specifieke aandachtspunten.

Ik had hier een aantal punten voorbereid, maar die zijn zo uitgebreid dat ik ze hier toch maar zal overslaan. Zelfs mijn synthese van de synthese is nog ingewikkeld, met percentages en zo, en ik vrees dat een aantal collega's misschien al aan hun middagdutje zouden beginnen.

Het succesvol aanpassen van het Vlaamse hoger onderwijs aan een competitieve internationale context vergt ernstige financiële inspanningen, waarbij de kosten die gepaard gaan met academisering slechts één – maar erg belangrijk – element in het totale plaatje vormen. De andere uitdagingen betreffen de versterking van de professionele bacheloropleidingen, de versterking van de financiering van de academische opleidingen die thans worden ingericht door de Vlaamse universiteiten, de versterking van het hoger kunstonderwijs en de specifieke uitdagingen waarmee Brussel kampt. Aan de opleidingen in Brussel zou een correctiefactor of 'Brusselnorm' worden toegekend. Ik zie de heer Van Der Taelen instemmend knikken.

De meeste actoren zien een financieel groeipad over een periode van tien jaar, en dit niet alleen in functie van budgetbeperkingen: het vraagt immers tijd om onderzoekspotentieel te realiseren; tussen potentieel en output zit al gauw een tijdspanne van 10 jaar. Naast de uitdagingen zijn er uiteraard ook een aantal knelpunten in verband met de financiering van het hoger onderwijs in Vlaanderen: erosie door partiële indexering; het puntengewichtensysteem; het ondergefinancierde onderzoek; een competitief model met perverse neveneffecten; een gebrekkig investeringsbeleid; de dempende factoren in het model.

Conclusie: uit de verschillende hoorzittingen blijkt duidelijk dat de discussies over de financiële impact van het academiseringsproces nog niet zijn beslecht. De grote onderzoeksintensieve inbedding van academiserende opleidingen vergt voldoende investering en uitwisselingsfaciliteiten, zowel met de universitaire opleidingen als met de professionele bacheloropleidingen. De hogescholen en universiteiten brengen ten slotte ook andere financiële aandachtspunten naar voren, zoals uit het bovengaande lijstje mag blijken.

De commissie brengt inzake de financiering de volgende beleidsstellingen naar voren. Ten eerste: het behalen van de 2 percentnorm en de hervorming van het hogeronderwijslandschap noodzaken een verhoging van de middelen van het hoger onderwijs. Dit vereist ook een herziening van de financieringsmechanismen uit het Financieringsdecreet, met aandacht voor de leefbaarheid na integratie van bepaalde instellingen en het behoud van de verschillende profielen van de academiserende opleidingen.

Ten tweede: deze verhoging dient te gebeuren met inachtnaam van een evenwicht tussen drie componenten, zijnde de versterking van de onderzoeksfinanciering van de academiserende hogeschoolopleidingen, de versterking van de financiering van de professionele bacheloropleidingen en de verhoging van de financiering van de huidige academische opleidingen aan de universiteiten met inbegrip van een versterking van de kanalen voor onderzoeksfinanciering.

Ten derde: de middelen voor de onderzoeksfinanciering van de academiserende hogeschoolopleidingen worden tijdens een overgangperiode gekleurd, wat betekent dat ze aan deze bestemming worden geaffecteerd en de

instellingen afzonderlijk moeten rapporteren over de besteding ervan. Er moet in een specifieke bijkomende financiering worden voorzien voor de hogeronderwijsinstellingen met zetel en vestigingsplaats in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, een zogenaamde Brusselnorm.

Ten slotte wil ik het tijdspad aanhalen. In zijn synthesesnota schetst Dirk Van Damme een perspectief voor de toekomst van de academiserende hogeschoolopleidingen waarbij de decretale basis wordt gelegd in 2011, maar waarbij de implementatie ervan zich uitrolt over een periode van 10 jaar. Dit tijdspad werd tijdens de werkzaamheden van de commissie ad hoc Hoger Onderwijs geen enkele keer betwist.

In dit tijdspad kunnen drie momenten worden onderscheiden: een moment waarop de beslissing wordt genomen om de academische hogeschoolopleidingen al dan niet te integreren en waarop de tijdslijn – fasering, financiering – wordt vastgelegd, een moment waarop de integratie feitelijk gebeurt, en een moment waarop de financiering gelijk zal zijn voor alle opleidingen waarvoor universiteiten verantwoordelijk zijn. Dat is binnen 10 jaar.

De beleidsstelling betreffende de timing van de commissie ad hoc is de volgende. De commissie gaat ermee akkoord om vóór 2012 de nodige decretale basis te verschaffen aan deze operatie. De commissie is van mening dat de implementatie van dit ingrijpende proces over meerdere legislaturen dient te worden gespreid, waarbij het tijdspad, de principebeslissingen en de financieringstabel echter ab initio gekend zijn.

De eindconclusie van al deze werkzaamheden: in de context van een Europa waarbinnen elk land en elke regio zich wapent om competitief sterk te staan in de internationale 'war for talent', is het van het grootste belang om verder te gaan op de ingeslagen weg en resoluut te blijven investeren in ons hoger onderwijs, ook in moeilijke budgettaire tijden. Er is geen andere weg om ons innovatievermogen op peil te houden, en daarmee ook de welvaart in Vlaanderen. Stilstaan is geen optie voor Vlaanderen.

Dit hele proces van academisering en integratie is geen eindfase, maar kan men zien als een stap in de richting van een sterker onderwijscontinuüm, dat alle aspecten van het hoger onderwijs integreert en voldoende beweging en uitwisseling tussen de verschillende onderdelen ervan mogelijk maakt. Ik meen te mogen zeggen dat de commissie ad hoc haar steentje heeft bijgedragen tot het welslagen van het hele proces in de richting van een sterk onderwijscontinuüm.

Ten slotte wil ik mijn dank uitspreken aan de genodigden tijdens de hoorzittingen en aan de mensen van het IST, die een belangrijk en lijvig document hebben opgesteld.

Ik wil ook de mensen van de administratie en in het bijzonder de heer Dirkx danken. Hij heeft met een vrouw als voorzitter en met veel vrouwen in de commissie moeten samenwerken. Toch heeft hij dat goed gedaan.

(Applaus)

Ik wil ook de parlementaire medewerkers van de verschillende fracties en meer bepaald de heer Tom bedanken. Ik ken zijn achternaam niet. Iedereen noemt hem de heer Tom. *(Opmerkingen)*

Hij heeft ons verschillende keren gewezen op zaken die we wilden wijzigen, maar die eigenlijk al waren gewijzigd. Hij heeft ons telkens op de bestaande decreetgeving gewezen.

Ik wil alle andere leden van de commissie en mijn medeverslaggeefster, mevrouw Heeren, bedanken. Ik heb op een goede manier met haar samengewerkt.

In het bijzonder wil ik onze voorzitter, mevrouw Moerman, bedanken. Ze heeft op mij een sterke indruk gemaakt. Ze heeft deze commissie op een zeer professionele wijze geleid. Ik wil hiervoor mijn oprechte waardering uitspreken. *(Applaus)*

De voorzitter:

Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman:

Voorzitter, ik wil beginnen met het punt waarmee ik eigenlijk wilde eindigen, namelijk het bedanken van de twee verslaggeefsters. Ik vind dat ze uitstekend werk hebben verricht. We horen soms verslagen die we gewoon uit de documenten kunnen aflezen. Soms vraag ik me af of het de moeite was ernaar te luisteren. Dat was ditmaal niet het geval. De Vlaamse volksvertegenwoordigers die geen lid van de commissie waren, hebben hierdoor een ruim zicht kunnen krijgen op wat deze problematiek allemaal inhoudt.

De ad-hoccommissie Hoger Onderwijs had een tweevoudige opdracht. We moesten een maatschappelijkbeleidsdocument produceren en we moesten het themadebat van vandaag voorbereiden. In de beperkte tijdsspanne die ons was toegemeten, hebben we deze opdracht vervuld. De directe aanleiding was natuurlijk de academisering van de vroegere tweecyclopleidingen aan de hogescholen en de plaats die deze opleidingen in het hogeronderwijslandschap moeten innemen. De commissie heeft echter in brede consensus besloten verder te gaan. De verslaggevers hebben hier al uitvoerig op gewezen. We hebben ons ook over de toekomstige structuren van het hoger onderwijs op langere termijn en over de geïntegreerde hogeronderwijsruimte gebogen. We hebben concreet de vinger op een aantal bestaande pijnpunten gelegd. Ik denk dan aan het statuut van bepaalde personeelsleden, aan het gebruik van andere talen dan het Nederlands en aan de vraag naar studieduurverlenging of studieomvangverhoging voor bepaalde opleidingen.

Tijdens dertien hoorzittingen zijn nagenoeg alle vertegenwoordigers en afnemers van het hoger onderwijs gehoord. De politiek, zoals sommigen het denigrerend noemen, heeft deze keer uitgebreid geluisterd en pas nadien in een grondige discussie een standpunt bepaald. Volgens sommigen zijn de vertegenwoordigers van de kiezers blijkbaar een vreemd lichaam waar de samenleving verder geen uitstaans mee heeft. Dit standpunt is echter in de vorm van een brede consensus over de partijgrenzen heen tot stand gekomen. Iedereen heeft natuurlijk eigen accenten gelegd. Over de fundamentele opties bestaat een brede consensus.

Met dit brede politieke draagvlak schrijven we ons in in een historische traditie die in 1958 met het Schoolpact is begonnen. We hebben die brede consensus nodig hebben om nieuwe wetgeving tot stand te brengen. In bepaalde gevallen zal hiertoe immers een tweederde meerderheid nodig zijn.

De eerste keuze was natuurlijk die over de plaats van de vroegere tweecyclopleidingen, die nu aan de hogescholen verbonden zijn in het hoger onderwijs. Waar een academisch diploma wordt afgeleverd, moet er ook een onderzoeksomgeving aanwezig zijn, en daarom pleit de commissie, min LDD, voor de integratie van deze opleidingen in de universiteiten. Kun je de inbedding in onderzoek ook doen buiten de universiteiten, gewoon door meer onderzoeksgeld te geven en die opleidingen te laten waar ze zijn? Dat zou kunnen, maar de commissie is hier van oordeel geweest dat een dergelijke versnippering van de toch al schaarse onderzoeksgelden contraproductief zou werken.

Er zijn voor de integratie een aantal randvoorwaarden gesteld, en de regering doet er goed aan om die randvoorwaarden ook grondig te lezen. Indien ze niet vervuld zouden worden, zou het nut van de hele operatie wel eens op de helling kunnen komen te staan. En dat geldt vooral en zeker voor de financiering van de hele operatie.

We zijn ons ook terdege bewust van de potentiële risico's. Ik ga ze niet allemaal overlopen, maar toch een paar waar we het in het lang en het breed over hebben gehad. De professionele bachelors staan nu, door de verstrengeling met de academische opleidingen in de hogescholen, op een zeer goed niveau. Het kan en het mag niet de bedoeling zijn dat universiteiten – om het oneerbiedig te zeggen – eens ze de buit van de

academische opleidingen binnen hebben gehaald, hun rug zouden toekeren naar de professionele bacheloropleidingen, die naast hun rol als knelpuntberoepenbustlers ook in het kmo-weefsel een zeer grote rol spelen bij toepassingsgericht onderzoek.

Daarom wordt er gepleit voor het behoud van de associaties. Zij moeten ook nieuwe opdrachten krijgen, zoals het bewaken en het verder uitwerken van overgangsmogelijkheden van die professionele bachelors naar academische opleidingen. Met andere woorden: de associaties, waar zowel de universiteiten en de hogescholen in zitten, moeten erop toezien dat die beruchte zalm van het zalmprincipe ook daadwerkelijk de stroom op kan zwemmen. Daarom wordt ook gepleit voor de versterking van het projectmatige wetenschappelijke onderzoek voor de professionele bachelors.

Sta mij toe hierbij een korte reflectie te maken rond een aanbeveling die u ook terugvindt in de beleidsstelling en in de gemeenschappelijke motie. Vanuit verscheidene hoeken weerklinkt alsmar luider een roep om studieduurverlenging of studieomvangvergroting. In het bijzonder bij de professionele bachelors wordt ervoor gepleit om in die richtingen waar nu soms al tot 60 percent van de afgestudeerden een bijkomend diploma haalt, de studieomvang te vergroten. Meestal ziet men daarvoor als geijkte oplossing de verhoging van de studieomvang van het basisbachelordiploma of het behalen van een bijkomende banaba, de bachelor na bachelor die wij hier kennen.

We pleiten ervoor om omzichtig om te gaan met de vragen naar studieomvangvergroting, gepaard gaande met studieduurverlenging. Maar anderzijds hebben we ook geleerd hoe onze collectieve oordelen en vooroordelen over het gepercipieerde economische nut van deze of gene opleiding, tot andere diplomafinaliteiten leiden. Ik geef een voorbeeld. Ingenieur is een knelpuntberoep, nuttig en nodig voor de economie. Bijna niemand betwist het academische karakter van de opleiding, noch de verhoging van de studieomvang voor industrieel ingenieurs. Voor lerarenberoepen echter, of voor hooggespecialiseerde verpleegsters, aan wie we ons leven en de leiding van onze ziekenhuizenafdelingen toevertrouwen, volstaat een al dan niet langere bachelor. Vreemd, toch? De competenties die vandaag van die mensen, meestal vrouwen, worden gevraagd, zijn immers enorm complex en ingewikkeld en vereisen omgang met de meest onvoorspelbare en complexe machine van allemaal: de mens.

Daarom pleiten wij ervoor dat ook hier vervolgoopleidingen worden uitgewerkt op masterniveau. Geen professionele masters aan de hogescholen, want buitenlandse voorbeelden geven aan dat dat niet echt werkt, maar wel specifieke opleidingen, ook ingebed in onderzoek, aan de universiteit en op masterniveau, het niveau dat toegang geeft tot leidinggevende functies en een betere verloning. Om het lapidair uit te drukken: een ingenieur kun je nog uit Hongkong importeren, een kleuterjuf niet. Nochtans is haar rol cruciaal in de voorkoming van schoolse achterstand en van ongekwalificeerde uitstroom, twee fenomenen waar je met evenveel gemak een kaartje van economische kost aan kunt hangen, om van de menselijke kost nog maar te zwijgen.

Deze hervorming is geen einddoel, dat zien wij in één geïntegreerde hogeronderwijsruimte. Er zal moeten worden gekeken naar zowel de interne dynamiek van de associaties als naar de internationale ontwikkelingen. Angelsaksische landen kennen het onderscheid tussen professionele en academische bachelor niet, en banaba's zijn daar ook niet gebruikelijk. Nu al kunnen mensen met een professioneel bachelordiploma van een Vlaamse hogeschool verder studeren, zonder schakeljaar, aan bijvoorbeeld de prestigieuze landbouwhogeschool van Wageningen in Nederland. Onze studenten vinden de weg, en we riskeren de beste onder hen te verliezen als we niet voldoende rekening houden met de Europese onderwijsruimte waarvan de Vlaamse maar een klein onderdeel is.

Dat brengt me bij de problematiek van de internationalisering: noodzakelijk, en een onderdeel van de doelstellingen van ViA en het Pact 2020, waar deze hervorming – er is al op gewezen in de verslaggeving – ook moet toe bijdragen. Buitenlandse studie-ervaring mag geen 'chasse gardée' blijven van diegenen wier ouders de kost kunnen dragen. Vandaar dat ook hier voor een adequate financiering wordt gepleit, en dat internationalisering ook bij ons mogelijk moet zijn.

Ik ben blij dat deze commissie een consensus heeft bereikt rond de talenregeling, waarbij ook de bachelors niet werden vergeten. Onze geesten zijn allemaal geëvolueerd, ook de mijne, maar dan in omgekeerde zin. Miskennen van het Nederlands als academische onderwijstaal is een van de eerste stappen op weg naar het afsterven van de taal. Geen veralgemeend Vlengels dus of zijn Nederlandse tegenhanger het Dungleish, wel doelgerichte en rationele keuzes om voor bepaalde masteropleidingen Engels te kunnen gebruiken als dat nodig is omwille van het internationaal karakter van de opleiding of haar specificiteiten, en ook invoering van de mogelijkheid om meer dan nu in de bachelors al bepaalde opleidingsonderdelen in een andere taal te doceren. De meerderheid in de commissie heeft geopteerd voor 30 studiepunten, dat is een semester. Groen! en wijzelf wilden daar nog een beetje verder in gaan, maar ik denk dat iedereen kan leven met de huidige oplossing.

Een tweede delicaat punt waar deze commissie niet is blijven ronddansen, was de plaats van het kunstonderwijs in deze hervorming. De werkgroep maatschappelijk debat raakte er niet uit, het parlement wel. We hebben naar alle betrokkenen geluisterd, zowel zij die de kunstopleidingen aan de hogescholen wilden behouden als zij die ze het liefst aan de universiteiten zien. Of onze oplossing een derde weg is weet ik niet, maar we hebben in eer en geweten getracht een oplossing uit te dokteren die voor alle betrokkenen, in de eerste plaats studenten en docenten, het beste is. De kunstopleidingen blijven ingebed in de hogescholen, die ondertussen een grote knowhow hebben verworven van de personele, logistieke en infrastructurele omkadering ervan. Maar de grote autonomie waar ze in veel gevallen de facto al van genoten, wordt geformaliseerd onder de vorm van schools of arts – en het meervoud is belangrijk – met eigen bestuursstaken en waar ook de universiteiten in vertegenwoordigd zijn.

In de marge van het debat kwamen we trouwens ook te weten dat het beter loont en verloont om kinderen notenleer te geven dan om een studente aan het conservatorium voor te bereiden op – pak maar – de Koningin Elisabethwedstrijd. We pleiten dan ook voor de afschaffing van de specifieke en lagere weddeschalen voor artistieke docenten, weliswaar met inachtnaam van de cumuleregels die voor iedereen gelijk gelden.

Collega's, ik rond af. Veel is niet gezegd, daarvoor leest u maar de verslagen van de hoorzittingen en de maatschappelijke beleidsnota. Ik wil echter nog even blijven stilstaan bij de timing en de kost van deze operatie. Het is evident dat deze hervorming tijd zal vragen. 10 jaar zeggen sommigen, en dat betekent dus drie legislaturen, want deze is al begonnen. Het is belangrijk dat we met zijn allen duidelijkheid scheppen vanaf het begin, en daarna de uitvoering nauwgezet opvolgen, in de eerste plaats de financiële uitwerking. Sommigen zien deze hervorming als een tegenstelling tussen onderwijsniveaus. Zij dwalen.

Momenteel besteden we in Vlaanderen zowel te weinig geld aan wetenschappelijk onderzoek als aan het hoger onderwijs. Deze regering heeft zich tot doel gesteld om daaraan te verhelpen en om onze inzet op die twee domeinen dichterbij de Europese streefcijfers te brengen, waarbij – gelukkig maar – een euro soms dubbel telt: het leeuwendeel van de middelen nodig voor deze hervorming betreft onderzoeksgelden, waarmee je zowel een stap dichterbij de 2 percent-BRP-norm voor hoger onderwijs, als bij de 3 percentnorm voor onderzoek en ontwikkeling.

Er zal beleidsruimte komen vanaf 2012. En ik had toch wel graag van de heer minister ook gehoord waar ik de besteding van die ruimte voor deze hervorming kan terugvinden. In de ingediende meerjarenraming is daar immers niet onmiddellijk een spoor van terug te vinden.

Minister Smet, ik betreur het ook een beetje – dat moet me toch van het hart, maar u kunt daar niets aan doen – dat u hier vandaag alleen zit, want deze hervorming zal minstens, in hoofdzaak, op twee begrotingen worden gefinancierd, namelijk op die van u, maar ook op die van Wetenschapsbeleid. Het zou daarom fijn geweest zijn indien uw collega die verantwoordelijk is voor Wetenschapsbeleid en voor Onderzoek en Ontwikkeling, hier ook aanwezig was.

De voorzitter:

Mevrouw Moerman, u kunt te allen tijde vragen dat de minister komt. Dat was misschien beter eerder deze morgen gebeurd, maar uw opmerking is terecht.

Mevrouw Fientje Moerman:

Als de minister vooralsnog zou willen komen, zou dat goed zijn.

De voorzitter:

Ik zal vragen dat contact wordt opgenomen met haar kabinet.

Mevrouw Fientje Moerman:

Ze hoeft niet te komen, ik acht het belangrijker dat ze in haar begroting de nodige middelen uittrekt.

In de vorige legislatuur werd in een heel goede verstandhouding tussen de beide ministers... *(Opmerkingen)*

De voorzitter:

Mevrouw Moerman heeft wel gezegd dat ze de aanwezigheid van de minister op prijs zou stellen en ik luister altijd naar de signalen van het parlement.

Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet:

Voorzitter, als ik mag, ik heb me natuurlijk niet te moeien met de mening van het parlement over welke regeringsleden hier moeten zijn, dat weet ik heel goed. *(Applaus)*

Het is dus met de nodige reserve dat ik even wil reageren. Mevrouw Moerman, het klopt dat minister Lieten hier ook bij betrokken is. We hebben deze kwestie ook overlegd en ik heb alle vertrouwen in minister Lieten en zij in mij. U mag ervan uitgaan dat in mijn persoon ook minister Lieten aanwezig is. *(Gelach)*

Geestelijk natuurlijk, dat ben ik te weten gekomen van het katholiek onderwijs, daar leert men dat soort dingen. *(Gelach)*

Mevrouw Fientje Moerman:

Ik dank de 'heilige tweevuldigheid' voor deze toelichting.

Ik herhaal dat het voor mij belangrijker is dat we dit geconcretiseerd zien in de middelen, want minister Lieten heeft een heel grote impact op wat hier gebeurt. Een groot stuk van de onderzoeksfondsen en de onderzoeksgelden zit bij haar. De huidige academisering bedraagt dit jaar 38 miljoen euro: 23 miljoen euro van Onderwijs en 15 miljoen euro van Onderzoek en Ontwikkeling van de begroting Wetenschapsbeleid.

In de vorige regering werd door beide bevoegde ministers altijd in een goede verstandhouding samengewerkt om een pad uit te tekenen, waarbij de ene minister het ene jaar wat meer bijstak en de andere minister het andere jaar. Nu gaat het over een nog veel omvangrijker ingreep op termijn, met een tijdspad dat zeker 10 jaar zal bedragen en waarbij men er dus zeker van zal moeten zijn dat de beide ministers er in hun begroting ruimte voor voorzien en zich daar ook aan zullen houden.

De voorzitter:

De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen:

Mevrouw Moerman, ik heb enkel een vraag, omdat u net hebt gezegd dat het goed is dat we van in het begin duidelijk weten waar we het over hebben, waar het over gaat. Ik heb nog een vraagje in verband met de ene onderwijsruimte die u voorstaat.

Ik vond uw betoog heel boeiend en interessant toen u aantoonde dat bepaalde professionele bachelors in de toekomst waarschijnlijk meer toegang moeten krijgen tot masters, zeker de nieuwe masters die georganiseerd zullen worden. Dat is iets dat nu al gebeurt, namelijk voor wat het sociaal werk betreft.

Die onderwijsruimte zal misschien nooit in een structuur terechtkomen. U hebt zelf verwezen naar de Angelsaksische tradities en andere Europese tradities. Mijn vraag gaat over de keuze die wordt gemaakt. Ik heb het nu trouwens niet over het onderwijsaanbod, want ik begrijp dat gelijk moet worden overgestoken. Op een bepaald moment academiseer je iets, breng je iets binnen de universiteit en dan steek je gelijk over. Maar, gaan jullie er in deze tekst ook van uit dat de aanbieders van het onderwijs ook in eenzelfde structuur moeten blijven?

Ik kan me voorstellen dat bepaalde associaties in Vlaanderen al een stap verder willen gaan en samen met een hogeschool een nieuw soort instelling willen organiseren waar zij 'schools' tot stand brengen met professionele en academische bachelors en masters. Of willen jullie in de toekomst één model voor heel Vlaanderen? Er zijn nu al associaties die heel erg van elkaar verschillen. Kun je in de toekomst wel doorgaan met één organisatiestructuur van de aanbieders? Ik denk wel dat er één structuur moet zijn van het onderwijsaanbod. De structuur van de instellingen, de aanbieders, kunnen verschillend zijn.

Mevrouw Fientje Moerman:

We hebben in de commissie de discussie gevoerd over de geïntegreerde hogeronderwijsruimte. Daar was u helaas nog niet bij. Wij zien dat als een fase na deze operatie. Deze operatie zal lang duren en zal ook qua bedrijfscultuur een integratie vragen. Wij willen aangeven dat dit geen eindpunt is. U verwijst naar de professionele bachelors en de academische opleidingen. Er is meer in de hogeronderwijsruimte. Er is ook hbo5 en er zijn ook de doctoraatsopleidingen. Over wat dit concreet inhoudt voor de structuren eens we naar die ruimte gaan, hebben wij ons in de commissie niet gebogen. Daar hadden we binnen het bestek en de opdracht die ons was toegemeten, de ruimte en de tijd niet voor.

Ik geef u mijn persoonlijke mening. De commissie zegt dat dit geen eindpunt is. Dat is correct. Op dit moment evolueren we in Vlaanderen sinds het midden van de jaren 90 naar steeds grotere instellingen. Ik denk dat dit op een bepaald punt zijn limiet bereikt en dat we misschien over enkele jaren een omgekeerde beweging zien. Er zou bij de aanbieders weer ruimte kunnen komen voor een omvang die niet lijdt onder een te kleine en evenmin onder een te grote schaal.

Ik weet dat u ook een vraag had over hbo5. De commissie heeft daarover gezegd dat hbo5 kwalificatieniveau 5 is: hoger onderwijs. Hbo5 hoort dus thuis onder de verantwoordelijkheid van de hogescholen. Maar de centra voor volwassenenonderwijs (CVO's) richten vandaag ook opleidingen in. Op pagina 307 van de bijlage vindt u het volledige verslag van de uiteenzettingen die daarover zijn gegeven en die heel interessant waren. Het is dus aan te bevelen en de wens van iedereen dat zelfs wanneer de verantwoordelijkheid bij de hogescholen zit, de CVO's hun rol blijven spelen, in gemeenschappelijk overleg en onder regie van de hogescholen. Ik hoop dat ik daarmee op uw eerste vraag heb geantwoord en op de tweede geanticipeerd.

De heer Ludo Sannen:

Ik was inderdaad een beetje verrast toen ik de tekst las over het hoger beroepsonderwijs. Op het einde van de vorige legislatuur hebben we daarover volop een debat gevoerd. Dat was niet helemaal afgerond. Er moesten nog bepaalde structuren worden uitgetekend.

Hier wordt gesproken over de eindverantwoordelijkheid. Op dit moment heeft het hbo een allegaartje van aanbieders: het secundair onderwijs, de CVO's en in heel beperkte mate ook het hoger onderwijs. 80 percent van de hbo5-opleidingen gebeuren vanuit de CVO's. Ik wil geen enkele afbreuk doen aan het degelijke werk dat geleverd is door deze commissie, maar ik heb in de verslagen nergens de CVO's teruggevonden. Blijkbaar zijn die niet gehoord. Toch formuleert de commissie een belangrijk voorstel over hbo5, waarvan op dit moment 80 percent wordt aangeboden door de CVO's. Dat zou onder de eindverantwoordelijkheid van de hogescholen moeten komen.

Als met eindverantwoordelijkheid wordt bedoeld dat de hogescholen verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit en dus bij wijze van spreken voor het inhoudelijke aanbod, dan kan ik me daar goed in vinden. De CVO's hebben wel het voordeel dat ze een grotere spreiding dan de hogescholen hebben en dat ze zich goed weten te richten op niet-generatiestudenten; op mensen die werken en op een bepaald ogenblik nood hebben aan levenslang leren en aan bijscholing.

Het is goed dat we in het kader van hbo nadenken over de manieren waarop we voor sommigen zorgen voor tussenschakels tussen secundair onderwijs en hoger onderwijs. Maar het hbo-onderwijs in de CVO's is vandaag vooral een aanbod voor niet-generatiemensen. Op dat vlak hebben de CVO's een geweldige knowhow. Enkele jaren geleden hebben de hogescholen brugopleidingen voor verpleegkundigen aangeboden. Zo konden ze op bachelorniveau studeren. In het begin verliep dat erg moeilijk, want die hogescholen misten een beetje de cultuur om onderwijs te verschaffen aan volwassenen die werken en dus anders met onderwijs en studeren omgaan.

De ervaring van de CVO's moeten we dus meenemen. Ik hoop dat in de hervorming de organisatorische gelijkwaardigheid van CVO's en hoger onderwijs wordt gerespecteerd. Ik ga wel helemaal akkoord met de idee om het hoger onderwijs verantwoordelijk te stellen voor de inhoud en de kwaliteit van die opleidingen. Dat moet de grootste zorg zijn.

De voorzitter:

Mevrouw Helsen heeft het woord.

Mevrouw Kathleen Helsen:

Mijnheer Sannen, u zegt dat momenteel de hbo-opleidingen vooral door de CVO's worden aangeboden en dat de CVO's in de reflectie moeten worden betrokken. In de commissie is dat expliciet besproken. Toen we in de vorige legislatuur hbo5 bespraken, is duidelijk gezegd dat het niet de bedoeling is om via hbo generatiestudenten uit te sluiten. Het is de bedoeling om een duidelijke link te leggen tussen secundair onderwijs en hoger onderwijs. Vandaag stellen we vast dat niet alle leerlingen die een secundaironderwijsdiploma hebben, klaar zijn om hoger onderwijs aan te vatten. Dan is hbo5 een tussenstap, en dus niet enkel een instrument om de behoefte te lenigen van mensen die al werken maar op een bepaald moment extra vorming wensen. Dat laatste is mogelijk, maar hbo5 heeft ook tot doel de toeleiding naar het hoger onderwijs mogelijk te maken.

De heer Ludo Sannen:

Ik ben het met u eens dat we zo de generatiestudenten die daaraan behoefte hebben, helpen. We moeten wel niet het kind met het badwater weggooien. De opleidingen zijn opgestart omdat er een maatschappelijke behoefte bij niet-generatiestudenten is. We moeten er ook voor waken dat er geen drempelverhoging komt.

Voor sommige jongeren is de hogeschool op zich al een drempel. En wellicht geldt dat ook voor een aantal volwassenen. We verschillen niet echt van mening, ik wil enkel mijn bekommernis verwoorden.

De voorzitter:

Mevrouw Deckx heeft het woord.

Mevrouw Kathleen Deckx:

De heer Sannen is hier geen nieuweling, maar hij was niet op de commissiebijeenkomsten. Wat een toeval dat wat hij hier zegt daar door mij al is verwoord, en dat dit ook in het verslag is opgenomen. Ik denk dus dat we allemaal op een lijn zitten en zijn terecht geuite bekommernissen in het decretale werk zullen integreren.

De voorzitter:

De heer Bouckaert heeft het woord.

De heer Boudewijn Bouckaert:

Mijnheer Sannen, u zegt dat de opname in de hogeschool eventueel drempelverhogend werkt. Dat valt nog te bezien. De beroepsopleidingen in Vlaanderen hebben nood aan het opkrikken van hun reputatie. Er is het probleem van het watervaleffect, maar dat hoeft ik u allemaal niet meer uit te leggen. Ik denk dat de integratie in de hogescholen een versterking zal teweegbrengen van de reputatie van het hoger beroepsonderwijs. Het hoger beroepsonderwijs zal mee kunnen profiteren van de knowhow en van de cultuur die in de hogescholen aanwezig is. Dat is een heel positief effect van de integratie in de hogescholen.

Mevrouw Fientje Moerman:

Ik zou niet graag hebben dat we nu een minidebat over hbo5 zouden beginnen voeren. Dat is niet de bedoeling.

Mijnheer Sannen, wanneer u kijkt op bladzijde 307 van de bijlage tot de maatschappelijke beleidsnota, dan vindt u daar onder meer de uiteenzetting van de heer Halsberghe en het vraag- en antwoorddebat dat daarop is gevolgd. We hebben het toen vrij uitgebreid gehad over hbo5. Vroeger gold de structuur waar u het over hebt en waarbij de centra voor volwassenenonderwijs zich richtten tot niet-generatiestudenten en op andere uren lesgeven en waarbij de hogescholen zich richtten tot de generatiestudenten. Nu loopt dat allemaal veel meer door elkaar en worden ook dagopleidingen aangeboden. Hier en daar begint een territoriumstrijd te ontstaan. Ik denk niet dat we de onderwijsmiddelen op die manier optimaal besteden wanneer we daar niet zouden ingrijpen en ervoor zouden zorgen dat er klare eindverantwoordelijkheden zijn en dat de middelen zo efficiënt mogelijk worden besteed. Tijdens de komende maanden zullen we in de commissie Onderwijs zeker de tijd hebben om terug te komen op die problematiek van hbo5.

Voor het overige steun ik mevrouw Helsen wanneer zij zegt dat men oog moet hebben voor alle stappen. Het gaat niet alleen over de overstap van professionele bachelor naar academische opleidingen. Ook hbo5 kan een opstap zijn naar een professionele bachelor. Die opleidingen zullen een dubbele finaliteit hebben, een eindfinaliteit maar voor sommigen misschien ook een tussenfinaliteit.

Ik kom terug op de belangrijke kwestie van het geld. Daar staat en valt alles mee. Na onze aanbevelingen komen de mensen met de rekenmachines, de rekenmodellen en de simulaties. We hebben heel veel mensen gehoord over de financiering. We hebben ook extra inhaallessen georganiseerd over de financiering. Wat wel bleek, is dat de cijfers helemaal niet duidelijk zijn. Zo zijn er de cijfers in de synthesesnota van Dirk Van Damme. Anderen hebben het over 130 miljoen euro waarvan 30 miljoen euro voor de academisering wordt afgetrokken, dus 100 miljoen euro. Verder wordt ook gesproken over cijfers die in de buurt van 200 miljoen euro komen. Ik hoop dat we daar snel duidelijkheid over krijgen. Het hangt er ook van af wat er in die financiering wordt gestopt en op welke termijn de onderzoeksfondsen die men openstelt voor de academiserende opleidingen, moeten worden verhoogd om nog aanvaardbare slaagratio's te halen, wat de omkadering zal zijn door het zelfstandig academisch personeel. Die omkadering heeft de jongste decennia geen

gelijke tred gehouden met de aangroei van de studenten. Al deze imponderabilia zullen in een model moeten worden opgenomen. Ik hoop dat het parlement daarbij betrokken zal worden en daar verder inzicht in zal krijgen.

Op dit moment bestaat er een soort kruisfinanciering binnen de hogescholen van de professionele bacheloropleidingen naar de academiserende opleidingen. Ik geef een voorbeeld. Aan een bepaalde hogeschool, de grootste van dit land, heeft men deze maand beslist om een miljoen euro van de professionele bachelors over te dragen naar de academiserende opleidingen omdat die het anders, dixit de verantwoordelijken, niet reddend.

Het valt natuurlijk te verwachten dat zodra die hogescholen weten dat ze de academiserende opleidingen overdragen aan de universiteiten, ze de transfer van middelen niet meer zullen doen en dat men op heel korte termijn geconfronteerd zal worden met, waarschijnlijk, de noodzaak om in een bepaalde transitiefinanciering te voorzien.

Naast het regelmatige verslag en de betrokkenheid die we verwachten bij het onderdeel 'financiering', verwachten we die van de regering ook inzake de algemeenheid van de voortgang van een en ander. We hebben gezegd dat we het decretaal werk zouden moeten kunnen afronden in het voorjaar van 2012, zodat de instellingen duidelijkheid hebben bij de aanvang van het academiejaar 2012-2013.

Collega's, laten we het goed in de oren knopen: we hebben ook een aanbeveling gedaan aan onszelf. We hebben gezegd dat we niet van plan zijn om decretaal alles te regelen en dat we de instellingen de nodige ruimte willen laten om een en ander te organiseren zoals ze het zelf het beste vinden. We willen geen keizer-koster meer spelen.

Collega's van de commissie, ik heb nog een laatste woordje voor u. U bent blijven komen naar de commissie, ook in die laatste weken voor de verkiezingen. Het was voor mij een genoegen dit werk te mogen doen, en ik hoop op dezelfde elan in de toekomst te kunnen verder gaan in samenwerking met iedereen, met scherpe debatten maar in een goede sfeer. De verslaggeefsters heb ik al bedankt. De andere betrokkenen, de commissiesecretaris, de verslaggeving en het IST werden bedankt door de verslaggeefsters. Ik sluit me graag aan bij hun woorden. (*Applaus*)

De voorzitter:

Mevrouw Helsen heeft het woord.

Mevrouw Kathleen Helsen:

Voorzitter, minister, collega's, ik wil starten met mijn dank uit te drukken ten aanzien van alle collega's in de commissie ad hoc, maar ook ten aanzien van de commissiesecretaris en de medewerkers, die ons hebben bijgestaan bij dit grote werk. Heel in het bijzonder wil ik de voorzitter van de commissie bedanken, die de vergaderingen op een heel bijzondere manier geleid heeft.

Voorzitter, ik ben tevreden over de wijze waarop we in het parlement de afgelopen maanden hebben kunnen werken. Het is een goede werkwijze voor het parlement om dossiers ten gronde aan te pakken. We hebben heel intensief hoorzittingen georganiseerd en we zijn erin geslaagd om een zeer breed en diepgaand maatschappelijk debat te houden over de toekomst van het hoger onderwijs in Vlaanderen. Een breed draagvlak creëren voor nieuwe hervormingen na het werk van de besloten commissie-Soete, waarin niet alle betrokken partners vertegenwoordigd waren, dat was een betrachting van CD&V. Ik wil de twee verslaggevers zeer nadrukkelijk danken voor het uitvoerige verslag. Het is zeer uitgebreid naar voren gebracht, wat ook het belang van dit dossier aantoont.

Het hoger onderwijs heeft de afgelopen 10 jaar een gedaantewisseling ondergaan. Maar het veranderingsproces is nog niet voltooid. Meer zelfs, het hoger onderwijs zal in een voortdurend innovatieproces steeds ondernemend en creatief moeten reageren op vragen uit de omgeving. Internationaal beïnvloeden de globalisering, het Bologna proces en de ontwikkeling van kwalificatieraamwerken het hoger onderwijs. We moeten ons realiseren dat haast alle samenlevingen en zeker de westerse maatschappijen de afgelopen jaren in een enorm versnellend proces terecht zijn gekomen. Onze maatschappij moet zeer sterk in de richting van een kennismaatschappij evolueren en het hoger onderwijs speelt daarin een belangrijke rol. Binnen de activiteiten van het hoger onderwijs is niet alleen het vormingsaspect belangrijk, maar ook het ontwikkelen van creativiteit.

Vandaag de vraag stellen en beantwoorden of het hoger onderwijs nog voldoende kan inspelen op internationale en Vlaamse ontwikkelingen, is belangrijk om in de 21e eeuw een sterk hoger onderwijs in Vlaanderen uit te bouwen.

Vooraleer we aan het werk in de commissie begonnen, hebben we met onze fractie eerst bepaald welke doelstellingen wij als basis voor het hoger onderwijs wilden vooropstellen. We hebben een antwoord geformuleerd op de vraag welk hoger onderwijs wij willen in de 21e eeuw. We hebben vier doelstellingen geformuleerd om daarna op basis daarvan tijdens de hoorzittingen de toets te doen en te bepalen hoe we ons hoger onderwijs moeten verbeteren om voluit de vooropgestelde doelstellingen te realiseren.

Een sterk hoger onderwijs is voor ons in de eerste plaats een hoger onderwijs dat kwaliteitsvol is, zowel wat onderwijs, onderzoek als innovatie betreft. Concreet betekent dit dat er wordt ingespeeld op onderwijsprocessen. Er moet aandacht zijn voor vernieuwende didactische werkvormen, curriculuminnovatie, studentenbegeleiding. Kwaliteitsvol hoger onderwijs betekent ook aandacht besteden aan de afstemming tussen onderwijs en onderzoek. Het hoger onderwijs moet als bron van creativiteit een centrale plaats innemen in onze samenleving.

Een tweede doelstelling is de internationale oriëntatie en herkenbaarheid van ons hoger onderwijs. Hoe moeilijk een internationale vergelijking ook is wegens verschillende contexten en andere geschiedenissen, toch moet er voldoende aandacht zijn voor de grote lijnen en tendensen die in alle Europese landen aan de orde zijn. Het Vlaams hoger onderwijs moet een internationaal vergelijkbare kwaliteit nastreven en dit betekent ook dat de manier waarop het gestructureerd is, internationaal herkenbaar moet zijn.

Onze derde doelstelling is de maatschappelijke relevantie van het hoger onderwijs. Het hoger onderwijs moet een positieve bijdrage leveren aan onze samenleving in de brede betekenis. Maatschappelijke relevantie is voor ons meer dan economische relevantie. Het is vanzelfsprekend dat we in Vlaanderen mensen opleiden die inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt. De kennismaatschappij houdt in dat we via het hoger onderwijs de kennis van de totale samenleving op een hoger niveau brengen. Zowel de economische relevantie, de bijdrage aan de kenniseconomie, de internationale relevantie, de wetenschappelijke behoefte als de vorming van maatschappijkritische en geëngageerde mensen, moeten binnen het hoger onderwijs worden vooropgesteld als doelstellingen.

Een vierde basisprincipe dat wij belangrijk vinden, is een democratisch en toegankelijk onderwijs. Het staat voor CD&V buiten kijf dat iedereen die de capaciteiten en motivatie heeft, moet kunnen participeren aan het hoger onderwijs, ongeacht zijn socio-economische of socio-etnische afkomst. We moeten talent, creativiteit en innovatie maximaal inzetten om de sociale, culturele en economische positie van Vlaanderen in Europa overeind te houden. Studenten moeten op een vlotte manier na het secundair onderwijs kunnen doorstromen naar leertrajecten die aansluiten op hun competenties en interesses.

Vanuit deze doelstellingen en basisprincipes hebben wij mee vorm gegeven aan het maatschappelijk debat dat ons ontzettend veel informatie heeft opgeleverd, informatie die ons in staat moet stellen om de beste beleidskeuzes te maken voor het toekomstig hoger onderwijs in Vlaanderen. Deze beleidskeuzes moeten voor ons de kwaliteit, de internationale oriëntatie en herkenbaarheid, de maatschappelijke relevantie, de toegankelijkheid en het democratisch gehalte van het hoger onderwijs versterken. De kwaliteit van onderwijs kan onzes inziens versterkt worden door onderwijsvernieuwingen en kruisbestuivingen binnen de totaliteit van de kennisketen vanuit het beleid te stimuleren. De kwaliteit van het hoger onderwijs in Vlaanderen is, vergeleken met andere Europese landen, niet slecht. Wij zijn ervan overtuigd dat met de toepassing van moderne onderwijsvormen nog beter kan worden ingespeeld op de noden van studenten, een betere studentenbegeleiding mogelijk kan maken en nieuwe doelgroepen kan aantrekken.

Verder zijn wij van mening dat de ontwikkeling van excellentiecentra en speerpuntenonderzoek, het verhogen van de samenwerking binnen de totaliteit van het hoger onderwijs en de samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven, waaronder ook de non-profitsector, de efficiëntie, de complementariteit en de inter- en multidisciplinariteit van het hoger onderwijs kan verscherpen. Ook de kruisbestuiving tussen verschillende vormen van onderzoek, zowel tussen fundamenteel en toegepast onderzoek als tussen verschillende disciplines, draagt onzes inziens bij tot de kwaliteit van het hoger onderwijs. Daarom vinden wij dat we in Vlaanderen snel moeten evolueren naar een geïntegreerde hogeronderwijsruimte waarin zowel hbo5-, bachelor-, master- als doctoraatsopleidingen een eigen plaats krijgen binnen het onderwijscontinuüm.

Een geïntegreerde onderwijsruimte vergemakkelijkt de kruisbestuiving tussen diverse types van onderwijs, onderzoek en innovatie. We zien in de totstandkoming van deze geïntegreerde hogeronderwijsruimte een belangrijke rol weggelegd voor de associaties. Zij moeten doorlopende leerlijnen uittekenen, volgens het zalmprincipe. Om het concreter te maken: we moeten in de toekomst voorkomen dat studenten na het secundair onderwijs onvoldoende voorbereid doorstromen naar een bacheloropleiding. We moeten de schakel jaren tussen de professionele bachelor en de academische master herdenken. Het verlies bij elke mislukking in het hoger onderwijs is immers groot, niet enkel financieel, maar ook psychologisch. Het is niet logisch dat een professionele bachelor net over de landsgrens zonder problemen kan doorstromen naar een masteropleiding, terwijl in Vlaanderen een schakeljaar moet worden doorlopen. De cijfers tonen aan dat ook dat niet altijd succesvol verloopt.

Internationaal is de Vlaamse onderwijsstructuur afwijkend. Vlaanderen heeft gekozen voor een binariteit op diverse vlakken. We kennen een binariteit bachelor-master, een binariteit professioneel-academisch en een binariteit hogeschool-universiteit. Afwijkend is de keuze om op het masterniveau enkel academische masters aan te bieden en voor de bacheloropleidingen zowel professionele als academische opleidingen in te richten. In de meeste andere landen bestaat de binariteit tussen de bachelor- en de masteropleidingen. Voort is er een binding tussen de bachelor-master en de hbo- en doctoraatsopleidingen. Daarom vinden we dat de internationale herkenbaarheid moet worden verbeterd. We zijn ervan overtuigd dat dit mogelijk is, via die geïntegreerde hogeronderwijsruimte, waarin die diverse niveaus een eigen plaats krijgen, maar waarbij er ook een zeer sterke samenwerking en afstemming is tussen de diverse niveaus. Met andere woorden, wij kiezen zeer duidelijk voor de realisatie van een echt onderwijscontinuüm.

We kiezen, naast hbo- en doctoraatsopleidingen, tevens voor één enkele binariteit, namelijk die van bachelor-master, maar binnen dat model moeten verschillende profielen van opleidingen worden uitgebouwd. Zowel voor de bachelor- als voor de masteropleidingen is die nood aan grote diversiteit groot. Voor de academiserende opleidingen is het behoud van het eigen profiel, met andere woorden, dat verwezenlijken van diversiteit binnen een hogeronderwijsruimte, cruciaal. Dat is tijdens de hoorzittingen sterk tot uiting gekomen, toen werd

gesproken over de ingenieursopleidingen, maar ook over de kunsten. De meerderheid van de hogescholen die vandaag ingenieursopleidingen aanbieden, verkiest een integratie van de geacademiseerde opleidingen in de universiteit. Ze beklemtonen echter dat het behoud van het eigen profiel een belangrijke voorwaarde moet zijn. Met betrekking tot de kunstopleidingen hebben we hetzelfde gehoord. Deze mensen hebben het niet zozeer over een eigen profiel, maar over een eigen ruimte die ze nodig hebben, waarbij ze er niet zeker van zijn dat de universiteiten die ruimte zullen bieden. Bij de kunstopleidingen kwam tevens sterk de vraag naar voren wat de universiteiten te bieden hebben aan deze opleidingen.

Onze fractie heeft tijdens de hoorzittingen op diverse momenten gevraagd op welke manier het profiel van opleidingen kan worden gegarandeerd. De antwoorden uit de hoorzittingen zijn vandaag echter weinig concreet. Onze fractie is ervan overtuigd dat een opleiding vooral wordt gemaakt door de eigenheid van personeelsleden en de eigenheid van studenten. Als we het profiel van een opleiding willen bewaren, zullen we erover moeten waken dat die eigenheid van het personeel en de eigenheid van de studenten bewaard blijven. Daarom zal het ook nodig zijn om werk te maken van een geïntegreerd en gecoördineerd personeelsstatuut en een nieuwe rechtspositieregeling voor het geheel van het hoger onderwijs.

Daarbij moet in de mogelijkheid worden voorzien voor het onderwijzend personeel van de academiserende hogeschoolopleidingen om te worden ingeschakeld in het ZAP-kader, rekening houdend met de profielverschillen van de opleidingen. Er moet in een overgangskader worden voorzien, met behoud van de huidige loopbaanmogelijkheden voor het onderwijzend personeel van de academiserende hogeschoolopleidingen dat niet in het ZAP-kader wordt ingeschaald. Voor het administratief en technisch personeel (ATP-personeel) moet een geëigende oplossing worden uitgewerkt, met respect voor de rechten van dit personeel en zonder de hogescholen op te zadelen met een sociaal passief.

En ten slotte moet een einde worden gemaakt aan de bijzondere salarisschaal voor lesgevers in het hoger kunstonderwijs die bij voltijdse opdracht slechts 70 procent bedraagt van de gangbare salarisschaal toegekend aan de lesgevers van andere opleidingen aan de hogescholen.

Over dit laatste punt waren we het met z'n allen snel eens, maar over de plaats van het hoger kunstonderwijs hebben we langer gediscussieerd. Voor CD&V is het van meet af aan duidelijk geweest dat we voor het hoger kunstonderwijs zowel een opleiding op bachelor- als op masterniveau mogelijk moeten maken. Het academiseringsproces dat is ingezet, moet dus ook voor de kunstopleidingen worden voortgezet. Rekening houdend met alle elementen die belangrijk zijn voor de kunstopleidingen, is ons inziens die aparte structuur in de vorm van een school of arts waarin zowel de hogeschool als de universiteit van de associatie in vertegenwoordigd is, een goed antwoord.

Een laatste element dat ik wil aanhalen en waarin we in Vlaanderen in vergelijking met andere landen afwijkend zijn voor een aantal opleidingen, is de denkpiste om voor, onder andere de opleiding verpleegkunde, de lerarenopleiding en de opleiding maatschappelijk werk, te evolueren naar of een 4-jarige bacheloropleiding of een banaba. Uit de hoorzittingen blijkt dat vooral dat laatste weinig voorkomend te zijn in andere regio's. CD&V is dan ook de mening toegedaan dat we 3-jarige bacheloropleidingen moeten behouden en voor de bovenstaande opleidingen moeten durven na te denken over een vervolgtraject binnen een masteropleiding.

Ook met andere studieomvangverlengingen moeten we heel voorzichtig zijn. De maatschappelijke relevantie moet duidelijk worden aangetoond. Ik wil het hier concreet maken voor de ingenieursopleiding. Waarom zouden jonge mensen nog kiezen voor een opleiding industrieel ingenieur van 5 jaar, met eenzelfde moeilijkheidsgraad als andere ingenieursopleidingen, maar wel met een andere titulatuur en een lagere verloning bij de start van

hun loopbaan? We moeten zeer goed nadenken over deze beslissing omdat onze arbeidsmarkt industrieel ingenieurs die toepassingsgericht opgeleid zijn, erg nodig heeft.

In het kader van de maatschappelijke relevantie is de samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven en de non-profitsector essentieel. Dit is zowel voor bachelor- als voor masteropleidingen het geval. Daarom hechten wij vanuit onze fractie heel veel belang aan een goede spreiding van opleidingen om deze samenwerking voluit te realiseren. Dat is expliciet opgenomen in de beleidsstellingen voor wat de bacheloropleidingen betreft, maar ook voor masteropleidingen moet dit mogelijk zijn.

Wij stellen vast dat de professionele bacheloropleidingen sterk gegeerd zijn op de arbeidsmarkt. De hogescholen leveren sterke professionals af die competent zijn en inzetbaar, uiteraard op de arbeidsmarkt maar ook breed maatschappelijk. Professionele bachelors moeten concrete beroepscompetenties beheersen, maar ook voldoende wetenschappelijk gevormd zijn om problemen te analyseren en reflexief met hun beroepspraktijk om te gaan. De opleiding van een professionele bachelor vereist een inbedding in de beroepspraktijk en voldoende linken met de onderzoekswetenschap. De hogescholen zijn meer dan ooit een lokaal en regionaal kennisknooppunt met een grote toegevoegde waarde voor het bedrijfsleven en de sociaal-economische omgeving.

Vanuit CD&V durven wij in dit debat te stellen dat ook de finaliteitsgerichtheid van bacheloropleidingen aan de universiteiten bespreekbaar moet worden. Ook hier spoort de Vlaamse invulling van het Bolognaproces niet helemaal met de Europees gangbare invulling. De federale regelgeving versterkt deze incongruentie. Vanuit CD&V vinden wij dat finaliteitsgerichte bacheloropleidingen, de professionele bachelors dus, financieel moeten worden versterkt en dat zij ook op het vlak van onderzoek, weliswaar praktijkgericht onderzoek, voluit hun rol moeten kunnen spelen.

Wij hechten evenzeer veel belang aan de verdere democratisering van het hoger onderwijs en een grote toegankelijkheid. Laat ons de realiteit onder ogen zien. Nog steeds nemen sociaal zwakkere groepen minder deel aan het hoger onderwijs. Studenten met een andere etnische achtergrond vinden onvoldoende de weg naar het hoger onderwijs en hebben bovendien lagere slaagkansen. Ook studenten met een functiebeperking of leerstoornis zijn sterk ondervetegenwoordigd. Voor het Vlaamse onderwijsbeleid is de democratisering een grote uitdaging. Een integraal gelijkheidsbeleid in het hoger onderwijs vereist een aangepaste aanpak op elk vlak, bijvoorbeeld met een zeer goede studiefinanciering, met duidelijk uitgezette leerlijnen binnen één hoger onderwijsruimte, met een sterke studie- en trajectbegeleiding voor studenten en een visie en versterkt beleid inzake levenslang leren.

Nog veel te weinig volwassenen vinden vandaag de weg terug naar het onderwijs, zeker niet naar het hoger onderwijs. Wij zijn ervan overtuigd dat de toekomst op dat vlak veel meer mogelijkheden moet bieden. Daarom willen wij de associaties heel duidelijk een opdracht geven om binnen de gehele hogeronderwijsruimte de studie- en trajectbegeleiding van studenten sterk uit te bouwen. Er is tevens nood aan een doorgedreven beleid inzake levenslang leren. Ook hier zien wij een duidelijke rol weggelegd voor de associaties.

Tijdens de hoorzittingen kwam zeer duidelijk tot uiting dat de democratisering van ons onderwijs vooral moet gerealiseerd worden in het begin van de schoolloopbaan. Voluit inzetten op het kleuteronderwijs met een gepast antwoord op de diversiteit zal de beste garantie zijn voor een verdere doorstroom van leerlingen naar het hoger onderwijs. Daarom kunnen wij het dossier van het hoger onderwijs niet volledig loskoppelen van de andere onderwijsniveaus.

Dat brengt mij tot het laatste punt: het financiële aspect van dit dossier. Wij hebben tijdens de hoorzittingen informatie gekregen over het financieringsmechanisme. Wat we daaruit vooral onthouden hebben, is dat het

vandaag best ingewikkeld in elkaar zit en dat het moeilijk voorspelbaar is voor de instellingen, waardoor een beleid op lange termijn moeilijk wordt. Maar wat vooral duidelijk is, is dat extra middelen nodig zijn voor het hoger onderwijs. Extra middelen zijn nodig voor de bacheloropleidingen aan de hogescholen, extra middelen zijn nodig voor het onderzoek. Er is ook een vraag gekomen naar financiering van associaties voor de bijkomende opdrachten die ze in de toekomst zullen krijgen.

In de beleidsnota Onderwijs en in het regeerakkoord is opgenomen dat extra investeringen nodig zijn voor het hoger onderwijs, maar ook voor het kleuteronderwijs. Zopas zijn de extra middelen voor onderwijs volledig naar het dossier van de capaciteitsproblematiek gegaan. We weten dat ook deze problematiek zich de komende jaren zal doorzetten. De noden van het onderwijs zijn groot, de middelen beperkt. We moeten goed afwegen waaraan we in deze tijden van krapte de middelen het best besteden. Een integratie van de academiserende opleidingen kan voor CD&V indien beantwoord wordt aan duidelijke voorwaarden: dat in Vlaanderen een geïntegreerde hogeronderwijsruimte met een onderwijscontinuüm en leerlijnen ontwikkeld wordt; dat het debat over de bachelors gevoerd wordt; dat de maatschappelijke meerwaarde van de gekozen optie van integratie aangetoond wordt; dat voldoende financiële middelen voorzien worden; dat werk wordt gemaakt van een geïntegreerd en gecoördineerd personeelsstatuut en van een nieuwe rechtspositieregeling; dat de rol van de associaties gewijzigd wordt. De associaties moeten een forum worden: voor de voorbereiding van de geïntegreerde hogeronderwijsruimte; voor het uittekenen van de differentiatie tussen opleidingen; voor het ontwikkelen van leerlijnen die het zalmprincipe waarborgen zodat een beleid inzake levenslang leren in de hele hogeronderwijsruimte kan versterkt worden; om een visie en een beleid te ontwikkelen met betrekking tot democratisering en tot de uitbouw van studie- en trajectbegeleiding; om te waken over de kwaliteit van het opleidingsaanbod; voor de coördinatie van het onderzoek en meerbepaald van de translatieketen van fundamenteel naar toegepast onderzoek en omgekeerd; voor het garanderen van de betrokkenheid van hogescholen en universiteiten bij het tot stand komen van innovatieakkoorden met kenniscentra; voor de logistieke coördinatie in het algemeen.

Ook als wordt beantwoord aan de gestelde voorwaarden, zal een tijdspad moeten uitgetekend worden. De implementatie van dit ingrijpende proces zal over meer dan één legislatuur moeten worden gespreid. Maar laat ons duidelijk zijn: het uittekenen van een tijdspad en een spreiding over legislaturen mag niet leiden tot stilzitten vandaag.

Het parlement heeft zijn eerste huiswerk gemaakt. Ik wil mijn betoog afronden met een duidelijke vraag aan de minister. Minister, wij willen dat de Vlaamse Regering met dit huiswerk van het parlement iets doet. Wij zullen het als parlement opvolgen. Wij vragen aan de Vlaamse Regering om halfjaarlijks met een opvolgingsrapport te komen. Zo kunnen wij als parlement zeer goed weten welke initiatieven de Vlaamse Regering voorbereidt. Daarom, minister, denk ik dat het vandaag voor u al duidelijk wordt waarmee u het nieuwe jaar 2011 in dit parlement kunt starten. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter:

Minister, ik denk dat de voortgangsrapportage een duidelijke boodschap was. We gaan de vergadering nu sluiten. Vanmiddag beginnen we met het betoog van mevrouw Deckx, dan volgt mevrouw Celis, daarna de heer Bouckaert, dan mevrouw Meuleman, mevrouw Heeren, mevrouw Van Steenberge en ten slotte de heer Vandaele. Mevrouw Van Steenberge heeft gevraagd om niet als tweede of derde spreker aan bod te komen.

Themadebat *(Voortzetting)*

Dames en heren, aan de orde is de voortzetting van het themadebat over het hoger onderwijs.

Mevrouw Deckx heeft het woord.

Mevrouw Kathleen Deckx:

Ik merk dat minister Smet nog niet aanwezig is.

De voorzitter:

Zal ik de vergadering even schorsen?

Mevrouw Deckx, de minister is uw partijgenoot.

Mevrouw Kathleen Deckx:

Voorzitter, ik vind het een beetje merkwaardig dat ik hier een uitleg ga doen voor een bijna lege zaal. Dat is eens iets anders. De mensen die hier zitten, zullen bijzonder aandachtig zijn en de anderen zullen niet storen.

De voorzitter:

Mevrouw Deckx, ik heb deze morgen niets willen zeggen, maar van hieruit kon men heel goed zien hoeveel mensen naar mevrouw Helsen hebben geluisterd. Ik denk niet dat er dat vijf waren. Op een bepaald moment heb ik daarover iets willen zeggen. Zelfs mensen die aan het debat deelnemen, die op het spreekgestoelte hebben gestaan, doen niet de moeite om naar anderen te luisteren. Vanuit een debatacultuur vind ik dat uiterst merkwaardig. Ik ben blij dat u het ook zegt.

Mevrouw Kathleen Deckx:

Voorzitter, collega's, ik wil graag eerst en vooral de verslaggevers bedanken voor hun uitgebreide en zeer relevante verslag.

Het gaat vandaag over de toekomst, maar ik wil beginnen met de geschiedenis. Voor degenen die niet in de commissie Onderwijs zitten, is het ook interessant om een schets te krijgen over hoe we tot hier zijn gekomen. Het is begonnen met de Bolognaverklaring van 1999 en die luidde een proces in van hervorming van het Europees hoger onderwijs. Met het Structuurdecreet van 2003 voerden we in Vlaanderen de bamastructuur in. De eencyclusopleidingen aan de hogescholen werden omgevormd tot professionele bacheloropleidingen en de universitaire opleidingen werden omgevormd tot academische bachelor- en masteropleidingen.

De tweecycloopleidingen waarvan de decreetgever in 1994 heeft bepaald dat ze van academisch niveau zijn, worden verder geacademiseerd. Dit betekent dat ze aan dezelfde voorwaarden inzake de verwevenheid van onderwijs en onderzoek moeten voldoen als de universitaire opleidingen. Er is decretaal vastgelegd dat dit proces in het academiejaar 2012-2013 een einde moet krijgen.

Na de invoering van de bamastructuur zijn enkele zaken evenwel onduidelijk gebleven. Moeten de geacademiseerde hogeschoolopleidingen in de hogescholen of in de universiteiten worden ondergebracht?

Om op die vraag een antwoord te krijgen, heeft toenmalig minister van Onderwijs Vandenbroucke de Ministeriële Commissie Optimalisatie en Rationalisatie in het hoger onderwijs, de zogenaamde commissie-Soete, geïnstalleerd. Deze commissie heeft geoordeeld dat de academische hogeschoolopleidingen best in de universiteiten kunnen worden geïntegreerd. Op het einde van de vorige legislatuur was het draagvlak voor deze stelling echter niet voldoende groot.

Volgens het Vlaams regeerakkoord 2009-2014 moet een beslissing over de structurele inbedding van de academiserende hogeschoolopleidingen op een grondig maatschappelijk debat worden gebaseerd. Om die reden heeft de Vlaamse Regering de werkgroep maatschappelijk debat opgericht. De synthesenota van de heer Van Damme, die vanuit de visie van de commissie-Soete is vertrokken, is als basis voor de conclusies van de werkgroep gebruikt. Deze conclusies staan in een platformtekst over het toekomstig hogeronderwijslandschap in Vlaanderen.

In maart 2010 heeft het Vlaams Parlement de Commissie ad hoc Hoger Onderwijs opgericht. Tijdens de hoorzittingen is een discussie ten gronde met alle actoren in het hoger onderwijs en tussen de commissieleden onderling gevoerd. Die discussie is met open vizier, over de grenzen van meerderheid en oppositie heen, gevoerd. De commissie ad hoc had dan ook een enkel doel voor ogen, met name het bereiken van een consensus over een complex, maar belangrijk vraagstuk.

De vraag wat na de beëindiging van het proces met de academiserende hogeschoolopleidingen moet gebeuren, vormde het centrale aanknopingspunt om vele andere beleidsvragen te behandelen. Dit heeft enkele heel interessante en nog meer boeiende discussies opgeleverd. Ik zou dan ook graag alle sprekers, de voorzitter van de commissie ad hoc, mevrouw Moerman, de commissiesecretaris, de heer Dirkx en alle Vlaamse volksvertegenwoordigers voor hun medewerking danken. Ik dank tevens het Instituut voor Samenleving en Technologie (IST) voor de organisatie van het colloquium 'Perspectief 2020' en voor de bijdrage aan de maatschappelijke beleidsnota.

Met de vandaag voorliggende motie wil de commissie ad hoc een toekomstperspectief voor het hoger onderwijs uittekenen. We willen rekening houden met de bakens die door de Europese Strategie 2020, Vlaanderen in Actie en het Pact 2020 zijn uitgezet. De uitdagingen zijn niet min. We moeten er immers voor zorgen dat ons hoger onderwijs elk talent maximaal ondersteunt. Het is belangrijk dat we ons met de beste leerlingen van de Europese klas kunnen blijven meten.

We hebben er uiteindelijk voor gekozen de Vlaamse Regering aan te bevelen de academiserende hogeschoolopleidingen in de universiteiten te integreren. Ik wil echter benadrukken dat we het zeer belangrijk vinden de eigenheid en de profielen van die opleidingen te blijven bewaken.

We hebben een uitzondering verleend aan de academiserende kunstopleidingen. Het veld is hierover zeer verdeeld. Op basis van de informatie die we tijdens de hoorzittingen hebben gekregen, lijkt het ons minder nuttig de academiserende hogere kunstopleidingen in de universiteiten te integreren. We moeten immers rekening houden met de specificiteit van deze opleidingen en met de bijzondere knowhow waarover de hogescholen beschikken.

We merken ook op dat de naam en de faam van het instituut waaraan de kunstopleiding gevolgd wordt, meestal belangrijker zijn voor de verdere carrière van de student dan of er al dan niet een masterdiploma door de universiteit wordt uitgereikt.

Ten slotte is de wisselwerking met een onderzoeksomgeving bij dit soort van opleidingen minder sterk. Voor de hogere kunstopleidingen binnen de hogeschool vragen we om een aparte structuur uit te werken in de vorm van schools of arts. We vragen om aan die schools of arts decretaal bijzondere bevoegdheden toe te kennen. Die bevoegdheden liggen in het verlengde van de specificiteit van de kunstopleidingen. Dat betekent dan ook dat ze niet langer uitgeoefend worden door de raad van bestuur van de hogeschool, maar binnen de schools of arts, waarin ook de universiteit van de associatie vertegenwoordigd zal zijn.

Voor sp.a staat in de eerste plaats de kwaliteit van het hoger onderwijs centraal. Elke burger, jong of minder jong, moet gebruik kunnen maken van een kwaliteitsvol en toegankelijk hoger onderwijs. We mogen de scholen en de opleidingen geenszins verzwakken. Zowel jongeren als ouderen moeten toegang hebben tot een brede vorming, met aandacht voor het ontwikkelen van competenties en attitudes, en waarmee ze gemakkelijk de aansluiting naar de arbeidsmarkt kunnen maken.

Voor sp.a veronderstelt kwaliteit voldoende middelen. Het impliceert de afstemming van vorming en opleiding op de maatschappelijke behoeften. Kwaliteit impliceert ook een effectieve en efficiënte implementatie van

toegang tot het hoger onderwijs en levenslang leren. Ten slotte veronderstelt kwaliteit de bewaking en garantie van een opleidingsaanbod in een pluralistische omgeving.

Het is volgens ons dan ook wenselijk om het begrip kwaliteit niet te verengen tot een meetbare output. Het ontplooiën van elk talent en het vergroten van ontwikkelingskansen zijn en blijven de corebusiness van elke onderwijsinstelling. Toch is het naast de onderwijskwaliteit ook belangrijk om de onderzoekscomponent van het hoger onderwijs niet uit het oog te verliezen. Een goede uitwisseling tussen onderzoek en onderwijs is onontbeerlijk. Zowel op het vlak van fundamenteel als toegepast onderzoek, heeft elke instelling zijn rol te spelen.

Ten slotte is ook de wisselwerking met het bedrijfsleven en de non-profitsector essentieel. Zo kunnen goed georganiseerde stages en bedrijfsbezoeken studenten helpen om hun weg naar de arbeidsmarkt te vergemakkelijken. Verder zorgt een goede uitwisseling van toegepast en fundamenteel onderzoek ervoor dat de innovatiekracht van onze bedrijven versterkt wordt.

Het is voor ons, socialisten, noodzakelijk dat ons onderwijs toegankelijk is voor iedereen die over de nodige capaciteiten en motivatie beschikt. Hoger onderwijs moet mensen de kans geven om hun socio-economische positie te verbeteren, onafhankelijk van hun nationaliteit of hun socio-economische, culturele of religieuze achtergrond. Wij hebben er dan ook voor gepleit om in deze hervormingen de democratisering niet terug te draaien, maar te versterken.

We merken dat kinderen van ongeschoolde arbeiders en migranten nog steeds het minst aansluiting vinden bij het hoger onderwijs. Uit de cijfers van het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA) blijkt dat de sociale slachting al voor het hoger onderwijs plaatsvindt, met name in het leerplichtonderwijs. Die cijfers werden tijdens een hoorzitting bevestigd door Bea Cantillon van het Centrum voor Sociaal Beleid. Zij stelt dat de slaagkansen voor leerlingen van allochtone afkomst de helft lager liggen dan die van leerlingen van autochtone afkomst. Ze stelt dat gegeven ook vast voor kinderen met een laagopgeleide moeder. Bijna de helft van die kinderen loopt tijdens de lagere school al een achterstand op. Ondanks alle inspanningen van diverse overheden, groeit de dualiteit op het vlak van onderwijskansen, en die vertaalt zich dan ook in een mindere doorstroom naar het hoger onderwijs.

De beleidsinspanningen op dit vlak zullen zich dan ook vooral moeten richten op het verminderen van drempels in het leerplichtonderwijs. We zijn dan ook blij, minister, dat u deze problematiek centraal stelt in uw beleidsnota en blijft aanpakken. In uw beleidsnota stelt u dat de participatie aan het hoger onderwijs van kansengroepen moet stijgen. Om de deelname van jongeren uit kansengroepen aan het hoger onderwijs te stimuleren, zult u de middelen van het aanmoedigingsfonds verder inzetten, zult u het stelsel van studiefinanciering verruimen en zult u de sociale voorzieningen moderniseren. U zet ook in op leertrajecten die de combinatie van leren en werken vergemakkelijken en door de integratie van vormen van afstandsleren wilt u de mogelijkheden van hoger onderwijs van de tweede kans versterken.

In het kader van een algemeen plan voor een rationeel aanbod hoger onderwijs wilt u nagaan of er sommige bacheloropleidingen geografisch beter kunnen worden gespreid. Bij de programmatie van nieuwe hbo5- en professionele bacheloropleidingen zult u nagaan of u die in de regio's met lagere participatie aan hoger onderwijs kan inplanten. Voor de hbo5-afgestudeerden wil u ervoor zorgen dat er kwaliteitsvolle verkorte trajecten bestaan waarmee ze een diploma van bachelor kunnen behalen.

In Bolognaverband werkt u mee aan het ontwikkelen van meetbare doelstellingen en indicatoren. In dit kader pleit ik ook voor voorzichtigheid als het op de uitbreiding van de studieomvang aankomt. Die moet geval per geval worden bekeken. Het is niet wenselijk dat jongeren om die reden zouden afhaken. Een extra jaar

studeren betekent immers niet alleen extra studiekosten, maar vooral een extra jaar inkomstenderving uit arbeid. Ook is het voor ons belangrijk dat de voordelen die de huidige manier van werken van veel hogescholen heeft, zoals de kleinschaligheid en de goede contacten tussen de student en de docent, mee worden opgenomen in de integratie-inspanningen. De goede studie en trajectbegeleiding die nu reeds in een aantal instellingen bestaat, moet worden veralgemeend doorheen het hoger onderwijs. Er moeten hiervoor dus voldoende garanties worden ingebouwd en de evaluatie hiervan dient nauwgezet te gebeuren.

Ten slotte vinden we dat permanente vorming en levenslang leren een belangrijke factor zijn in het verhogen van het democratisch gehalte van het hoger onderwijs. Het zalmpincipe verloopt vandaag nog te moeizaam. Het is zeer belangrijk dat de professionele bacheloropleiding op zich blijft bestaan en dat die leidt tot een onmiddellijke en gekwalificeerde toegang tot de arbeidsmarkt. Toch is het ook belangrijk dat er verdere doorstromingsmogelijkheden na de professionele bachelor zijn. Die kunnen de vorm aannemen van een zogenaamde banaba, of van een vervolgopleiding op masterniveau. De doorstroming van professionele bacheloropleidingen naar masteropleidingen moet ook worden versterkt. De onderlinge overgangsmogelijkheden tussen verschillende opleidingen, mits behulp van schakeljaren en duidelijke leertrajecten, dient versterkt te worden. Dit zal enkel de verdere democratisering ten goede komen.

De voorgestelde hervorming zal ook voor het personeel veel aanpassingen vragen. We moeten erover waken dat het personeel van de hogescholen en de universiteiten niet de dupe wordt van deze hervorming. Er zullen overgangsbepalingen nodig zijn en de verworven rechten van het hogeronderwijs personeel moeten worden gevrijwaard. Een eventueel veranderende taakomschrijving moet worden bekeken in het licht van maximale doorstroming, inzetbaarheid en jobtevredenheid.

Voorzitter, minister, collega's, ik zou graag willen besluiten. De motie van aanbeveling bevat beleidsaanbevelingen die op een breed gedragen consensus rusten. Het is vooral belangrijk dat er nu duidelijkheid is voor het onderwijsveld. Het werk is nog lang niet ten einde, maar de eerste stap is gezet. Nu is het belangrijk dat er voor 2012 een decretale basis wordt verschaft aan deze operatie. De implementatie van dit proces zal over verschillende legislaturen moeten worden verspreid, maar het is belangrijk dat het tijdsplan, de principebeslissingen en de financieringstabel al gekend zijn.

Ik wil de minister ook vragen om er goed op toe te zien dat er voldoende financiële middelen worden vrijgemaakt om deze zeer belangrijke operatie tot een goed einde te brengen.

De commissie vraagt aan de Vlaamse Regering om minimaal halfjaarlijks een stand van zaken te rapporteren aan het parlement en om een eindrapport af te leveren voor 1 september 2011, zodat we het wetgevende werk in de vorm van de nodige decreten uiterlijk kunnen finaliseren in 2012.

Minister, het parlement is dan ook in blijde verwachting. *(Applaus)*

De voorzitter:

Mevrouw Celis heeft het woord.

Mevrouw Vera Celis:

Voorzitter, minister, beste collega's, ik zal hier niet in extenso de krachtlijnen toelichten van de maatschappelijke beleidsnota en de beleidsaanbevelingen die door de commissie ad hoc geformuleerd werden, want dat werd deze voormiddag al heel uitgebreid gedaan door de twee verslaggevers, mevrouw Heeren en mevrouw Van Steenberge, die wij daar bijzonder dankbaar voor zijn, want zij hebben op een schitterende manier verwoord wat de opdracht van de commissie ad hoc was en ze hebben ook prima de conclusies van die commissie verwoord.

Onze dank gaat natuurlijk ook expliciet uit naar mevrouw Moerman, die op een heel professionele manier de commissie heeft geleid en voorgezeten, en ook dank aan alle mensen die het beste van zichzelf hebben gegeven om de opmaak van die beleidsnota tot een goed einde te brengen.

Voor onze fractie wil ik even stilstaan bij enkele voor ons belangrijke punten. Er wordt geopteerd voor een integratie van de academiserende opleidingen, behalve van de academiserende kunstopleidingen, waar ik straks nog even op terugkom, in de universiteiten. Dit vormt de basis van de hele hervorming van het hoger onderwijs. Deze integratieoefening moet de transparantie van ons hogeronderwijslandschap ten goede komen, maar daarnaast ook de kwaliteit van deze academiserende opleidingen verbeteren. De integratie is geen doel op zich, maar een middel om de onderzoekscomponent in deze opleidingen te versterken. Of anders uitgedrukt: het is het eindpunt van een zachte evolutie, veeleer dan een revolutie.

De professionele bacheloropleidingen die onze hogescholen aanbieden, mogen echter niet het slachtoffer worden van dit integratieproces. De professionele bachelors zijn geen tweederangsopleidingen, maar bekleden een belangrijke plaats in ons hogeronderwijsveld. Bovendien komen ze bij uitstek tegemoet aan de problematiek van de zogenaamde knelpuntberoepen en zijn ze vaak verankerd in het regionaal economisch weefsel. We moeten er dan ook over waken dat de hoogwaardige kwaliteit ervan gegarandeerd blijft.

Daarnaast moeten we ervoor zorgen dat de academiserende opleidingen ook in de universitaire context hun specifieke rol kunnen behouden. Ook de meer toepassingsgerichte vormen van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, moeten volgens ons hun eigen plaats hebben binnen de universiteit. Ik verwijs in dit verband naar het debat dat we in de commissie ad hoc hebben gevoerd over de ingenieursopleidingen, met enerzijds de meer toepassingsgerichte 'industriële ingenieur' en anderzijds de meer conceptueel denkende 'burgerlijk ingenieur'. Het zijn twee duidelijk verschillende, maar ook complementaire profielen, die elk beantwoorden aan een vraag vanuit de bedrijfswereld. En dat moeten we zo houden, ook na het academiseringsproces. Industriële ingenieurs mogen geen pseudo-burgerlijke ingenieurs worden.

Wat de hogere kunstopleidingen betreft, wordt geopteerd voor een aparte structuur in de vorm van kunstenscholen of 'schools of arts', die over heel wat eigen bevoegdheden beschikken. Dat sluit ook aan bij de eigenheid van de kunstopleidingen.

Toch moeten we erover waken dat deze kunstenscholen geen eilanden worden in het hogeronderwijsveld. Ook samenwerking met andere instellingen en organisaties, binnen het onderwijs maar ook daarbuiten, moet mogelijk blijven en gestimuleerd worden.

Een ander essentieel punt betreft de democratisering van ons hoger onderwijs. Democratisering betekent: het wegwerken van sociale, economische, culturele maar ook geografische drempels, die de toegang tot ons hoger onderwijs voor bepaalde groepen belemmeren. In die optiek pleiten we ervoor dat ook na de voltooiing van de integratie van de academiserende opleidingen, wordt voorzien in een degelijke regionale en provinciegrenzenoverschrijdende spreiding van opleidingen.

Maar democratisering betekent ook: het begeleiden van jongeren in hun schoolloopbaan, hen helpen de juiste keuzes te maken. En dit vanzelfsprekend zonder dat we inboeten op de kwaliteit van onze opleidingen. Selectie door falen, zoals nu al te vaak gebeurt, is allesbehalve een mechanisme dat gelijke kansen garandeert. We steunen dan ook ten volle de aanbevelingen van de commissie ad hoc om de aandacht voor studie- en trajectbegeleiding, die nu al in een aantal instellingen bestaat, te veralgemenen doorheen het hoger onderwijs. Tegelijk moeten we ook werk blijven maken van de studiekeuzebegeleiding en studieoriëntering in het secundair onderwijs.

Ik wil even ingaan op het belang van internationalisering voor ons hoger onderwijs. Ook wij zijn van mening dat internationalisering en mobiliteit belangrijke kenmerken vormen van een kwalitatief en performant hoger onderwijs. We moeten in de toekomst blijven inzetten op de mobiliteit van onze Vlaamse studenten en docenten. Vlaanderen moet zich ook profileren als een interessante mogelijkheid voor buitenlandse studenten. De klemtoon moet daarbij liggen op de aanwezige inhoudelijke expertise in onze hogeronderwijsinstellingen, maar ook op de andere troeven die Vlaanderen biedt. Ik denk dan aan de prima faciliteiten voor studenten, de centrale ligging, het internationale profiel, de goede bereikbaarheid en de hoge levenskwaliteit. Ik verwijs naar projecten zoals Study in Flanders, die wat dat betreft erg waardevol zijn.

Internationalisering wordt vaak in één adem genoemd met de taalregeling in het hoger onderwijs. We denken dat de taalregeling slechts een van de vele factoren van internationalisering is. We zijn van mening dat de bestaande taalregeling al erg veel ruimte biedt voor anderstalige cursussen in het hoger onderwijs en een goed evenwicht houdt tussen het vrijwaren van het Nederlands als volwaardige onderwijs- en wetenschapstaal enerzijds en de uitdagingen inzake internationalisering anderzijds.

Wel gaan we akkoord met enkele optimalisatievoorwaarden, zoals door de commissie ad hoc geformuleerd. Zo kunnen we ons vinden in een maximumgrens van 30 studiepunten in de bacheloropleidingen die eventueel in een andere taal kunnen worden gegeven. Deze 30 studiepunten komen overeen met een Erasmussemester en op die manier kunnen we gemakkelijker buitenlandse studenten aantrekken. We willen wat dat betreft zeker enige soepelheid aan de dag leggen.

Wel vragen we uitdrukkelijk dat de taalregeling in haar geheel wordt ingepast in de verdere kwaliteitsbewaking en democratisering van het hoger onderwijs en de optimale afstemming ervan op het tewerkstellingsveld en samenleving in haar geheel. Dat is overigens een eis die ondersteund wordt door de hele commissie ad hoc. We vinden dat de taalregeling absoluut geen bijkomende drempels mag creëren.

Professor Frank Fleerackers stelde al tijdens een hoorzitting in de commissie: "We kunnen niet van al onze eerstejaarsstudenten verwachten dat ze een dubbele taalsprong maken. Dat wil zeggen: de taalsprong naar de taal van het vak en de taalsprong naar een vreemde onderwijstaal. Ook moeten we erop toezien dat we niet evolueren naar een hoger onderwijs op twee snelheden, met Nederlandstalige en anderstalige (meestal Engelse) opleidingen die een ander socio-economisch studentenprofiel aantrekken. Kortom, de democratisering van ons hoger onderwijs mag niet in het gedrang komen."

Daarnaast zijn we van mening dat docenten die in een andere taal lesgeven ook een degelijke kennis van deze taal moeten hebben. Er moet een algemeen erkende kwaliteitsgarantie zijn. Onze eigen docenten mogen niet worden verdrongen door anderstalige gastdocenten. Bovendien moeten we beseffen dat onze maatschappij nood heeft aan liefst hoogopgeleide burgers die kunnen functioneren in hun Nederlandstalige woon- en leefgemeenschap én beroepsmatig in staat zijn om met en in die gemeenschap te communiceren. De heer Vandaele zal daar straks nog op ingaan.

Voor deze operatie moet natuurlijk in de nodige financiële middelen worden voorzien. Dat is het laatste punt dat ik hier wil behandelen. Bij een verhoging van de financiële middelen dient er volgens de commissie een evenwicht te worden gevonden tussen drie componenten: de versterking van de onderzoeksfinanciering van de vroegere tweecyclopleidingen, de versterking van de financiering van de professionele bacheloropleidingen en de verhoging van de financiering van de huidige academische opleidingen aan de universiteiten.

Wij zijn ons ook bewust van de kwetsbare situatie waarin het Vlaamse hoger onderwijs in Brussel zich bevindt. Wij pleiten daarom voor gerichte investeringen in de hogeronderwijsinstellingen in onze Vlaamse hoofdstad. De

besteding van deze middelen moet echter steeds efficiënt gebeuren. Een rationele organisatie van het onderwijslandschap en van het aanbod van opleidingen moet steeds vooropstaan bij deze hervorming.

Voorzitter, minister, collega's, ik besluit. Ons hoger onderwijs staat voor grote uitdagingen. De strijd om kennis woedt volop en kennis vormt de basis voor de economische groei van morgen. We moeten daarom van ons hoger onderwijs een absolute topprioriteit maken. Mijnheer de minister, we weten dat u deze ambitie deelt. We verzoeken u dan ook om de beleidsaanbevelingen die we in onze motie hebben geformuleerd, in uw beleidsmaatregelen te integreren. Het zal een serieuze operatie zijn, maar op onze steun kan u alvast rekenen.
(Applaus)

De voorzitter:

De heer Bouckaert heeft het woord.

De heer Boudewijn Bouckaert:

Voorzitter, minister, collega's, ik vervul hier een beetje de rol van dissident. Ik gebruik mijn recht om met de meerderheid niet akkoord te gaan. In dit Vlaams Parlement doet zich ook een novum voor: een bepaalde partij is het recht ontzegd om akkoord te gaan. Dat is toch wel bijzonder: sommigen mogen met anderen niet akkoord gaan. Ik denk dat mevrouw Van Steenberge daarover wat meer uitleg zal verschaffen. Het is een weinig fraaie bladzijde in de geschiedenis van ons Vlaams Parlement.

Mijn dissidentschap is niet karakterieel. Ik ben tegendraads op basis van argumenten. Ik zie dat de onderwijsdirecteur van de universiteit van Gent aanwezig is. Mijn universiteit neemt in associatieverband een ander standpunt in dan ik, maar ik weet ook dat ik voor mijn standpunt in die associatie medestanders heb. Ik hoop dat ik wegens die dissidentie de kredieten voor mijn vakgroep niet zal verliezen. Ik ben ervan overtuigd dat dit niet zal gebeuren, het pluralistisch en verdraagzaam karakter van mijn instelling kennende.

Ik volg in mijn betoog de goed gestructureerde vragen die de ruggengraat vormen van de beleidsaanbevelingen. Wie een waarheid drie keer herhaalt, creëert een cliché, maar toch wil ik mevrouw Moerman danken voor de bijzonder open en deskundige leiding van bijeenkomsten over een moeilijk, veel aspecten omvattend dossier.

We staan voor een zeer belangrijke uitdaging: de optimalisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen. Het hoger onderwijs is belangrijk, niet alleen voor het onderwijs maar ook voor veel andere zaken zoals de economische groei.

Ik wil de parlementsleden die geen deel uitmaken van de commissie ad hoc ook uitnodigen om deze zomer, op een of ander strand, de maatschappelijke beleidsnota te lezen. Die is echt lezenswaardig. Daarin vindt u op een gecomprimeerde en gestructureerde manier heel wat gegevens terug over de problematiek van het Vlaams hoger onderwijs.

De hamvraag is wat we moeten doen met de geacademiseerde opleidingen die nu bij de hogescholen zitten. Verhuizen we die naar de universiteit of laten we die bij de hogescholen? Of doen we daar nog iets anders mee? Dat waren de dilemma's die op het bord lagen van de commissie.

LDD is de enige partij die niet meegaat in de volledige integratie. Ik verduidelijk ons standpunt. Wij pleiten ervoor dat de academiserende opleidingen, dus de twee cycli die nu bij de hogeschool zitten en die een academisch statuut hebben dat wij willen behouden – we blijven het Structuurdecreet van 2003 getrouw – bij de hogescholen blijven. Het grote probleem is evenwel de herkenbaarheid van de diploma's van die tweecyclopleidingen aan de hogescholen. In het buitenland begrijpt men dat niet goed.

Dat is een reëel probleem. Maar men moet dat niet oplossen door heel het hoger onderwijslandschap in Vlaanderen door elkaar te schudden met enorme kosten, zowel financieel als organisatorisch. Men kan dat eenvoudig oplossen. De hogescholen zijn gegroepeerd in vijf Vlaamse associaties. Die associaties werken relatief goed. In elke associatie zit een stevige universitaire partner. Wij zijn er voorstander van dat de diploma's van de academiserende opleidingen die worden uitgereikt door de hogescholen, worden uitgereikt door de universitaire partner zodat er in het buitenland geen enkele twijfel bestaat over het academisch karakter van deze diploma's. Dat betekent dat binnen de associaties er een zekere organisatie vereist is waarbij de universiteit een kwaliteitsbewakende functie zal hebben naast de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). Wanneer de universiteit daar haar 'rubber stamp' op zet, moet ze de garantie hebben dat aan die diploma's een academische kwaliteit beantwoordt.

We zijn de enige partij met dat standpunt. Wanneer we de werkzaamheden van de commissie overlopen, dan stellen we echter vast dat we toch een aantal medestanders hebben. Ik kijk even naar de slotanalyse van de Vlor. Daarin zijn de voor- en nadelen, de sterktes en zwaktes van de verschillende opties naar voren gebracht. Volgens de Vlor brengt het behoud van de huidige toestand stabiliteit voor de hogescholen.

Ik wil iedereen erop wijzen dat er ook positieve zaken zijn in Vlaanderen. De 22 hogescholen die we in Vlaanderen hebben, werken al bij al vrij goed. We moeten niet blozen ten opzichte van het buitenland. Wij hebben 22 goede hogescholen. Sommige directies hebben ongelofelijke inspanningen geleverd om dat academiseringsproces tot een goed einde te brengen.

Men moet dus opletten. Never change a winning team! Men moet opletten wat men met die dingen doet. Als men die verknipt en amputeert, dan weet ik niet wat de gevolgen ervan zullen zijn.

De kruisbestuivingen tussen diverse opleidingen binnen de hogescholen en universiteiten kunnen voortgezet worden mits de nodige middelen. De reeds opgerichte associaties kunnen in deze context een belangrijke rol spelen, zo stelt de Vlor. Wij zeggen hetzelfde. De bestaande waardekers en profielen van de opleidingen kunnen behouden blijven. Het meer toegepaste profiel van heel wat academiserende opleidingen kan behouden blijven. Maar veel leden in de commissie hebben terecht verscheidene keren benadrukt dat de academiserende opleidingen van de hogescholen toch een apart profiel hebben, dat ze een toegepast profiel hebben. Ook voor de industrie, voor de kmo's is het van zeer groot belang dat dat niet in een academic drift volledig geamalgameerd wordt met wat er nu aan de universiteiten gebeurt. Let daarmee op! Als men dat overboord gooit, dan is dat niet goed voor het industrieel weefsel van Vlaanderen. Voor sommigen is dat misschien een detail, maar het gaat wel om de welvaartsmachine van waaruit alles betaald moet worden.

De bestaande waardekers en profielen van de opleiding kunnen behouden blijven. Het meer toegepaste profiel van heel wat academiserende opleidingen kan behouden blijven en versterkt worden door de genoemde kruisbestuivingen. Een verder ingebed zijn in hogescholen met een professionele bacheloropleiding kan bevruktend werken op de interne uitwisseling. Dat is wat de Vlor zegt.

De Vlor geeft ook heel intellectueel eerlijk een aantal zwaktes aan. De academiserende opleidingen die aan de hogescholen verbonden blijven, boeten in aan internationale herkenbaarheid en transparantie. De Vlor heeft gelijk op dat punt. Maar dat kan gerepareerd worden door de beperkte vorm van integratie die wij voorstaan.

Een volgend punt gaat over de verticale mobiliteit, het zalmprincipe. De zalm is hier al verscheidene keren vermeld. Hij wekt waarschijnlijk wat jaloezie op, want hij zwemt in fris water. Het zalmprincipe speelt op verschillende vlakken. Veel studenten kiezen een richting onder hun capaciteiten. Tijdens de studie worden ze gewaar dat ze meer aankunnen. Dat is het zalmprincipe. Dan moeten er goede leerladders, leerlijnen uitgezet

worden om die studenten gemakkelijk naar omhoog te laten klimmen. Op zich is dat uiteraard een goed principe.

Het zalmpincipe speelt binnen de hogescholen van professionele bachelor naar de academiserende opleidingen en van de academiserende opleidingen naar de universiteiten. Als dat wordt ingebed in de associaties, dan waarborgt onze oplossing het zalmpincipe van hogeschool, academiserende opleidingen naar de universiteit. Tegelijkertijd blijft ook het zalmpincipe van de professionele bachelor naar de academiserende opleiding behouden. Ik vrees dat dat niet meer het geval zal zijn in de oplossing van de meerderheid.

Er is geen gegarandeerde verdere toename van de kruisbestuiving tussen academiserende opleidingen en de universiteit, in het bijzonder op het vlak van het onderzoek. Ik verwijs naar wat ik zeg over de associaties, waar deze zaken gecoördineerd kunnen worden. De optimalisatie en rationalisatie worden bemoeilijkt vermits soortgelijke opleidingen naast elkaar kunnen blijven bestaan. Opnieuw verwijs ik naar de mogelijkheid van de associaties, die daarvoor een oplossing kunnen bieden. Het komt erop aan de bestaande sterktes, die de Vlor aangeeft, te benadrukken en de zwaktes, die er ook zijn – want elke oplossing heeft zijn voor- en nadelen – zo goed mogelijk weg te werken.

Volgens de Vlor-analyse zijn er drie voorwaarden en drie knelpunten die gepaard gaan met de bestaande toestand. Wat opvalt, is dat bij de opsomming van de voorwaarden gepleit wordt voor gelijkaardige oplossingen als voorgesteld door LDD. Wie LDD dus afdoet als onzin, doet ook de Vlor af als onzin. U doet maar! Ik zal de voorwaarden even opsommen. Er zijn structureel geen wijzigingen nodig om de huidige toestand te behouden. Om de kwaliteit van de academiserende opleidingen verder te optimaliseren is er wel een volgehouden financiële inspanning nodig. Wij zeggen dat ook. We zeggen niet dat de geldkraan voor de hogescholen moet worden dichtgedraaid. Er moet een inspanning geleverd worden. Ik kom daar later nog op terug.

Om de nodige kruisbestuivingen tussen alle geledingen van het hoger onderwijs te waarborgen, zijn er overkoepelende instanties zoals de associaties nodig om dit proces te begeleiden en te stimuleren. Op sommige plaatsen zijn aangepaste bestuursstructuren nodig om dat te realiseren. Wij zeggen net hetzelfde: gebruik de associaties die je hebt om hogescholen en universiteiten verder met elkaar te coördineren.

Voor het personeel zijn begeleidende maatregelen nodig om hun loopbaanperspectieven te verruimen en verder af te stemmen op de vereisten van de academiserende opleidingen. Het is inderdaad zo dat wij er ook voorstander van zijn dat er voor het academisch personeel in de hogescholen meer doorgroeimogelijkheden komen in de toekomst en dat ook een verdere universitaire loopbaan, met de hogere trappen hoogleraar en gewoon hoogleraar, kan worden opengesteld. Daar hebben wij niets tegen. We hebben alleen maar een bezwaar tegen dat afknippen en opdelen van de goedwerkende entiteiten die de hogescholen zijn.

Ik vermeld de stelling van collega-professor Rudi Verheyen, oud-rector van Antwerpen, die pleit voor de instandhouding van de eigenheid van de academische opleidingen in de hogescholen. Hij zegt: "Van zodra de opleidingen industriële wetenschappen van de hogescholen 'inkantelen' in een universiteit, worden ze een faculteit Industriële Wetenschappen (IW). Dan verwacht de universiteit dat de nieuwe faculteit IW evengoed voor research zal scoren als de faculteit Wetenschappen. Dat is niet het geval. De bedoeling van de opleiding IW is het vormen van technische ingenieurs, nu in de regel industrieel ingenieurs genoemd. Er is een traditie, een samenwerking met de industrie. De industrie was zeer tevreden over de studenten IW die de hogescholen vormden." Ik moet in de marge opmerken dat het aantal studenten IW angstwekkend aan het dalen is. "Het is maar de vraag of de maatschappij zit te wachten op 'geacademiseerde' en 'vertheoretiseerde' industriële wetenschappers, vertalers en tolken, architecten, nautische wetenschappers, handelswetenschappers of kunstenaars." Dat zeg ik niet, dat zegt collega Rudi Verheyen.

Een gelijkaardig standpunt komt van de heer Wilson De Pril van Agoria, de werkgevers van de sector die rechtstreeks te maken heeft met het industrieel weefsel in Vlaanderen: "Laat er geen misverstand over bestaan: wij zijn voorstanders van de academisering van de ingenieursopleiding. We stellen die zeker niet in vraag. Wel vindt Agoria dat daartoe de weg van de associaties moet worden bewandeld en niet die van de integratie." Wij gaan een stukje verder: wij zijn voor beperkte integratie. "De associaties zijn opgericht in 2004, samen met het beginnen van het academiseringsproces, onder meer om dat proces te begeleiden. (...) Het efficiënt organiseren van het hoger onderwijs is ook een taak van de associaties, alsook het organiseren van de schakelprogramma's. (...) Waarom zijn we niet meteen voorstanders van de integratie? In theorie is iedereen voor het behoud van de diverse profielen waarbij dan vooral de opleidingen burgerlijk en industrieel ingenieur werden beklemtoond. Wij ook, maar dat moet dan ook liefst in de praktijk gebeuren. Iedereen kent de universiteiten en de hogescholen. Het profiel van de opleiding burgerlijk ingenieur is wetenschappelijk en conceptueel. Het is een onderzoeksprofiel terwijl de opleiding industrieel ingenieur toepassingsgericht is. Het is een ontwikkelingsprofiel." Het zou zeer jammer zijn mocht dat door de hervorming vervagen.

"De academisering houdt in dat dit gestoeld is op en verstrengeld met onderzoek. We zijn daar ook voor", nog steeds volgens Wilson De Pril van Agoria. "Maar onderzoek in een universiteit is fundamenteel, grensverleggend en niet-gericht, terwijl het onderzoek binnen hogescholen toegepast, praktijkgericht en gericht op het bedrijfsleven is. Door die verstrengeling voedt het onderzoek het onderwijs, en omgekeerd. Dat is een heel goede zaak. Het mooiste bewijs vind ik in de 'green paper' van professor Van Damme die in het document van de platformtekst wordt beschreven als de basisargumentatie voor de keuze van integratie. Hij stelt dat academisch onderwijs en dus ook de opleiding van industrieel ingenieur verstrengeld moet zijn met het grensverleggend wetenschappelijk onderzoek."

Dirk Van Damme erkent de hoge kwaliteit van de huidige geacademiseerde opleidingen in de hogescholen en ziet dit alternatief als valabel: "Wellicht is de kwaliteit van de Vlaamse opleidingen groot genoeg om een tijdlang zonder veel nadelige effecten in de huidige institutionele inbedding te blijven." Dat zegt Dirk van Damme, de eerste spreker op de hoorzittingen van de commissie.

Ik wil u nog een paar citaten geven over het probleem van de inkanteling. Ik vermeld ook de heer Wilfried Van Rompaey, secretaris-generaal van het Vlaams Verbond van Katholieke Hogescholen (VVKHO). Hij wijst op een tweede risico van de integratie: "Een tweede risico is dat integratie van de tweecyclopleidingen in de universiteiten een gevaar kan betekenen voor het eigen profiel van die opleidingen. Dat profiel is inderdaad specifiek, kijkt u maar naar de specifieke arbeidsperspectieven. Zo moet de gegeerdheid op de arbeidsmarkt van de afgestudeerden zoals die nu is, gewaarborgd blijven. Er is ook de instroom van de studenten. De heer Martens heeft al verwezen naar de sociale functie van het tweecyclionderwijs, en ook dat moet gewaarborgd blijven. Het gevaar bestaat dat dit een probleem oplevert bij integratie in de universiteit. Ook eigen onderzoek moet overeind blijven. Typisch voor de tweecyclopleidingen is dat er mensen werken die uit de praktijk komen en met beide voeten in het afnemend veld staan. Ook dat moet bij integratie overeind blijven." Dat is toch wel een heel belangrijk punt dat in het oog moet worden gehouden.

Collega De Grauwe uit Leuven kwam ook met een opmerkelijk standpunt. Hij stelde dat steeds meer schaalvergroting absoluut geen garantie is voor meer kwaliteit. In heel veel pleidooien komt steeds maar naar voren dat er te veel versnippering is en dat er een schaalvergroting moet komen. Dat is waar en niet waar. Een van de argumenten voor de inkanteling is dat die leidt tot grotere gehelen, zodat er schaalvoordelen worden gerealiseerd: hoe groter, hoe goedkoper, met andere woorden. De heer De Grauwe stelt: "Het streven om tot een grote consolidatie te komen, zou ik heel slecht vinden. Dat zou immers betekenen dat de omvang van de drie associaties nog groter zou worden, en dat zou het beheer niet ten goede komen. Ik zie hoe aan de

K.U.Leuven het beheer erg bureaucratisch is geworden." Ik zal me nu niet uitspreken over het beheer van de Universiteit Gent, want mijn bijna-vice-rector zit daar.

De heer De Grauwe stelt verder: "De richtlijnen komen uit Brussel, maar de communicatie van de universiteit naar het personeel vertoont hetzelfde bureaucratische patroon. Er zijn onvoldoende schaalvoordelen om dat te rechtvaardigen. Dat veroorzaakt managementproblemen met zware negatieve gevolgen. Waarom zouden de universiteiten academische programma's van de hogescholen overnemen? Differentiatie is belangrijk, in tegenstelling met uniformisering." Dat is waar een aantal partijen naar streven: één volk, één universiteit, één rector. Het is echter niet de goede weg. Differentiëring, de gezonde concurrentie tussen de instellingen is een kwaliteitsgarantie.

De Grauwe vervolgt: "Een rector met veel studenten is als een generaal met een groot leger. Hoe meer soldaten je hebt, hoe zwaarder je weegt op de politieke markt en hoe meer geld je kunt krijgen. Dat is het dominerende financieringssysteem, waarbij schaalvergroting automatisch volgt. Men wil zo veel mogelijk studenten, en dan krijgt men meer geld. De kwaliteit van de studenten speelt daar geen rol in." U moet de opmerkingen van de heer De Grauwe met een korreltje zout nemen. Dat moet u trouwens altijd doen. Wat ik echter wil zeggen, is dat het argument van versnippering niet als een dogma moet gelden. Dat academiserende opleidingen in meerdere instellingen worden aangeboden, en niet in vier of vijf, wil niet per se zeggen dat ze slechter zijn en meer zullen kosten. Integendeel, VS-universiteiten hebben een veel geringere omvang en scoren veel beter op de internationale ranglijst. Ook dat moeten we voor ogen houden.

Ten slotte moet ik opmerken dat de zogenaamde integratie of inkanteling niet gepaard zal gaan met een fysieke verhuis. De studenten, de professoren, de gebouwen blijven dus waar ze zijn. Dat is herhaaldelijk beklemtoond in de commissie en het is ook geëist door de protagonisten van een aantal hogescholen. Ik kan ze heel goed begrijpen. Mijnheer Durnez, wat dat betreft, hebt u gelijk. Als men die studenten daar wegzuigt, treedt daar een verarming van het regionale weefsel op.

Maar u moet het zich goed voorstellen: u zit daar met de universiteiten 20 kilometer verder, met studenten die fysiek op een bepaalde campus zitten, samen met de professionele bachelors, maar die studenten worden bestuurd van ergens anders. Dat is een situatie die bijzonder gecompliceerd zal zijn. Men zal allerlei akkoorden moeten sluiten over het gebruik van de gebouwen enzovoort, wat een aantal kosten met zich zal meebrengen.

Over het hoger kunstonderwijs kan ik zeer kort zijn. Wij zijn het compleet eens met de stelling van de meerderheid: evolueren naar een systeem van school of arts. Ik sluit me ook aan bij de opmerking van mevrouw Van Steenberge dat we een elegante Nederlandse naam moeten zoeken. Ik wil toch opmerken dat als het voor het kunstonderwijs het beste is om het bij de hogescholen te laten, dan is onze oplossing om de andere academiserende opleidingen bij de hogescholen te laten, misschien ook niet zo slecht.

Moeten de associaties blijven bestaan? Wij zijn daarover zeer duidelijk: natuurlijk moeten de associaties blijven bestaan.

De voorzitter:

De heer Van Rompuy heeft het woord.

De heer Eric Van Rompuy:

Ik luister met aandacht naar uw betoog. U hebt gezegd dat u eigenlijk de dissident bent, maar ik zie bij u heel weinig veranderingen in het systeem. U bent eigenlijk voor een status-quo. Ik ben al een kwartier aan het luisteren ... *(Opmerkingen van de heer Boudewijn Bouckaert)*

Maar u bent eigenlijk voor een zeer grote status-quo ... *(Opmerkingen van de heer Boudewijn Bouckaert)*

U bent tegen de verandering.

De heer Boudewijn Bouckaert:

Ik ben een zeer voorzichtig mens.

De voorzitter:

Mijnheer Bouckaert, de heer Van Rompuy is ten minste iemand die naar u luistert. Het valt me weer op dat een aantal mensen die vanmorgen hier op het spreekgestoelte stonden, niet de moeite doen om naar u te luisteren, als u mij begrijpt.

Mevrouw Heeren, ik heb het niet over u.

De heer Boudewijn Bouckaert:

Ik heb de hele ochtend geluisterd.

De voorzitter:

Ik heb het niet over u.

De heer Boudewijn Bouckaert:

Ego te absolvo.

De voorzitter:

Mijnheer Bouckaert, u hebt me slecht begrepen.

Ik heb gezegd dat u nu op het spreekgestoelte staat en dat er vanmorgen mensen ...

De heer Boudewijn Bouckaert:

Ik voel me vereerd dat de heer Van Rompuy intervenueert.

De voorzitter:

Mijnheer Bouckaert, gaat u rustig verder. (*Gelach*)

De heer Boudewijn Bouckaert:

Het klopt dat ik dissident ben. Dissident wil zeggen dat je een afwijkende mening hebt van anderen. Dissidentie kan erin bestaan dat je voor een voorzichtiger beleid pleit dan de meerderheid. Ik vind dat we heel voorzichtig moeten zijn. Ik kom straks op het budgettaire plaatje. Ik ben een conservatief liberaal. De dingen die goed werken, moet je laten werken. De dingen die slecht werken, moet je veranderen. Je moet niet per se het hele systeem overhoop halen met alle kosten van dien. Verandering is geen dogma. Is dat een goed antwoord? Het klopt. U hebt dus zeer aandachtig geluisterd. Ik geef argumenten om heel beperkte ingrepen te doen: ingrepen die financieel haalbaar zijn maar toch de problemen oplossen en ons niet in avonturen storten.

De associaties zou ik dus inderdaad laten bestaan en hun rol zal worden versterkt. Hun rol zal zijn om op een versterkte manier aan kwaliteitsbewaking te doen van alle diploma's die worden uitgereikt door de universitaire partner. De universitaire partner krijgt een marginale toetsing op de kwaliteit van de hogescholen die in de associatie zitten. Er is uiteraard de toetsing door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO), maar als de universiteit haar 'rubber stamp' erop geeft, dan moet ze er inspraak in krijgen. Dat is iets wat onder verstandige mensen binnen een associatie gemakkelijk kan worden geregeld.

Maar als het doel van de associatie verdwijnt, namelijk de academisering en de integratie, dan vind ik dat de associaties moeten worden afgeschaft. En hier vind ik dat de meerderheid toch een beetje aan de Belgische ziekte lijdt: niets mag worden afgeschaft. Alle instellingen moeten blijven bestaan, postjes moeten blijven bestaan ook al hebben ze geen functie meer. Dat is natuurlijk wollige prietpraat die voldoende creativiteit inhoudt om artificiële nieuwe doelstellingen te vinden opdat de instellingen zouden blijven bestaan. Zo krijg je dus associaties waarin je een universitaire moloch hebt – excuseer me collega Versluys – met kleine

hogeschooltjes die enkel nog maar professionele bachelors aanbieden, maar waar je een enorme dominantie van die universitaire partner hebt. Dat is volgens mij geen gezond systeem.

Wees dan eens consequent, heren van de meerderheid waar Open Vld nu bij zit, en schaf het af. Zoals collega Willy Claes het gezegd heeft, zoals mijnheer Van den Bossche het heeft gezegd. Dat zijn ten minste mensen met gezond verstand. *(Opmerkingen)*

Het gezond verstand is niet beperkt tot één partij.

De voorzitter:

Mevrouw Helsen heeft het woord.

Mevrouw Kathleen Helsen:

Mijnheer Bouckaert, u zei daarnet dat er duidelijke leerlijnen, leerladders, ontwikkeld moeten worden over de verschillende niveaus heen. Ik begrijp daaruit dat ook u een continuüm belangrijk vindt. Wij geven de associatie daarin een belangrijke rol. Zij moet in de toekomst dat werk leveren. Wie moet dan volgens u dat werk opnemen? Wij vinden dat de associatie daarin een duidelijke opdracht heeft, naast de andere taken die wij hebben genoemd. U zegt dat u daar geen voorstander van bent. U vindt de associaties overbodig. Hoe gaat u dan die leerlijnen ontwikkelen? U hebt toch een koepel nodig die een zicht heeft op het geheel – niet enkel voor het bewaken van de kwaliteit, nog een opdracht die wij, naast de andere opdrachten, formuleren voor de associaties?

De heer Boudewijn Bouckaert:

Ik wil hier zo klaar mogelijk zijn. Voor de bewaking van de kwaliteit van de academiserende opleidingen, en natuurlijk ook voor de universitaire opleidingen die er al zijn, is de versterkte associatie nodig in mijn model. Als al die academiserende opleidingen verhuizen naar de universiteit, dan is de universiteit bijna een associatie. Laat ons dat eens eerlijk zeggen. Dan wordt dat een enorm grote organisatie waarin die faculteiten zullen worden geïntegreerd. Een deel van het werk dat nu door de associaties wordt gedaan, zal verhuizen naar de universiteit. Ja, dat is zo. Ik zie niet in hoe het anders zou moeten worden gedaan.

Mevrouw Helsen, zeg mij wanneer ik u verkeerd interpreteer maar waar u op alludeert is het zalmprincipe van professionele bachelors naar de academiserende opleidingen, de leerlijnen die er daar moeten zijn. U hebt gelijk dat men dat in jullie model ook moet bewaken. In mijn model is het bewaakt omdat het blijft samenzitten in de hogescholen. Het zalmprincipe is institutioneel gewaarborgd door het feit dat ik de associatie behoud. Het zalmprincipe van de professionele bachelors naar de molochuniversiteit – sorry dat ik dat woord gebruik – zal ook op de een of andere manier moeten worden bewaakt. Dat is juist. Maar daarvoor heb je volgens mij geen structuren nodig. Dat kan worden opgelost met ad-hoccommissies waar afspraken worden gemaakt. Het is absoluut niet nodig om daarvoor een nieuwe structuur op te zetten. Men moet toch ook eens de kosten-batenanalyse van structuren durven te maken. Waarom zijn ze nog nodig, waarom niet?

Mevrouw Kathleen Helsen:

Mijnheer Bouckaert, wij zien die leerlijnen veel breder dan de manier waarop u ze nu voorstelt. Wij zien dat niet enkel en alleen voor wat de academiserende opleidingen betreft maar voor alle opleidingen in de gehele onderwijsruimte. En dat is voor ons, zoals we daarnet al hebben gezegd, een ruimte van hbo5 naar de bachelors, naar de masters, naar de doctoraatsopleidingen. Dat is veel ruimer dan datgene wat u nu voorstelt: tussen professionele bachelor en de opleidingen. U vermeldt heel specifiek de academiserende opleiding. U zegt dat ze, als dat proces voorbij is, niet meer nodig is. Ze is wel nog nodig omdat die leerlijnen tussen alle niveaus en alle opleidingen duidelijk moeten zijn.

De voorzitter:

Mevrouw Moerman heeft het woord.

Mevrouw Fientje Moerman:

Ik sluit mij graag aan bij mevrouw Helsen. Bovendien, mijnheer Bouckaert, klopt de karikaturale schets die u maakt – want dat is het toch een beetje – van een associatie met een universitaire moloch naast hogeschooldwergjes, niet altijd. Gent en Leuven zijn twee grote universiteiten, maar de derde grootste hogeronderwijsinstelling van Vlaanderen is een hogeschool. En er zijn een hoop universiteitjes kleiner dan een aantal hogescholen. Uw schets stemt niet helemaal overeen met de realiteit.

Bovendien zijn die associaties geen grote, logge structuren met personeel en weet ik veel wat daar allemaal mee gepaard gaat. Het zijn relatief lichte structuren. Ik ben het eens met mevrouw Helsen. Het is ook de wens van een groot deel van deze commissie dat we in die evolutie naar de geïntegreerde hogeronderwijsruimte niet alleen tussen professionele bachelor en geacademiseerde of universitaire opleidingen een overgang hebben, maar tussen alle mogelijke soorten opleidingen. Je kunt er donder op zeggen dat als er geen lichte overlegstructuur bestaat waar dat soort zaken wordt besproken, de aandacht voor die overgangen, leerlijnen en leerladders, zal afzakken en verdwijnen, en dat we een van de krachten in ons hoger onderwijs gaan verliezen. Dit is voor het onderwijs.

Het tweede is het onderzoek. Uw oplossing, mijnheer Bouckaert, wordt door de Vlor niet in aanmerking genomen. De Vlor heeft niets in aanmerking genomen. De geledingen van de Vlor waren het niet met elkaar eens en hebben ons een aantal scenario's gepresenteerd, elk met hun voor- en nadelen. Je moet ook het continuüm hebben in het onderzoek. Het gaat over fundamenteel onderzoek in een universiteit. Onderzoek op initiatief van een onderzoeker is iets totaal anders dan onderzoek in het kader van professionele bachelors. Die twee kunnen ook een gunstige invloed hebben op elkaar, zowel voor de vertaling van de resultaten van het meer fundamentele onderzoek naar de toepassingen, als voor het signaleren van de noden in het onderzoek, vanuit de toepassingen van de noden. Als je geen forum hebt om daar met elkaar over te praten, gaat dat ook niet meer gebeuren.

Het gros van de gelden die nodig zijn, zijn onderzoeksgelden. Of die geacademiseerde opleidingen nu in een universiteit zitten, of in een hogeschool, ze moeten worden ingebed in onderzoek. Wat is er dan beter om die onderzoeksmiddelen efficiënt te besteden? Ofwel creëren we een groot aantal kleine universitaire campusjes in Vlaanderen in de vorm van geacademiseerde opleidingen met onderzoeksgeld, die elk voor zichzelf beslissen over hun eigen beleid, ofwel voeren we een geïntegreerd beleid met een optimale inzet van middelen. We hebben gekozen voor het laatste. U hebt een andere mening en dat is uw goed recht.

De heer Boudewijn Bouckaert:

Mevrouw Moerman, ik weet niet of u de 'theory of the firm' van Nobelprijswinnaar Coase kent. De heer Crombez kent die misschien. Als je grote structuren maakt, dan heb je een type van kosten, de monitoringkosten, de kosten van het bestuur. Hoe groter je een organisatie maakt, hoe groter die kosten zijn. Als je partners met elkaar doet samenwerken, heb je andere kosten, de transactiekosten. We hadden een onderzoek moeten uitbesteden over de vraag wat het goedkoopste is. Liggen de transactiekosten van een associatie lager dan de monitoringkosten in een groter universitair geheel? Het is jammer dat we dat niet hebben onderzocht.

Mevrouw Moerman, u spreekt over lichte overlegstructuren. In mijn oplossing moet er een serieuze, belangrijke associatie zijn. In uw oplossing zijn associaties overbodig. Laten we niet discussiëren over het geslacht der engelen. Dit soort problemen – de leerladders, het instellen van de schakelprogramma's enzovoort – ad hoc oplossen, mag van mij. Maar ik vraag me af of we daarvoor de vaste associaties moeten hebben die we nu hebben.

U hebt gelijk over de onderzoeksmiddelen. Al wat u zegt, is juist. Het leidt niet logischerwijs naar de oplossing van de totale inkanteling. Je kunt gerust de onderzoeksmiddelen voor de academiserende opleidingen in de hogescholen opdrijven – daar zijn wij voorstander van – zonder dat die per se in de universiteit moeten worden ingekanteld.

Voorzitter, ik zou evenveel tijd moeten krijgen als de voorstanders van de inkanteling, zodat de twee in balans blijven.

Ik zal de plaats van de hogere beroepsopleidingen snel afwerken. Ik ga ermee akkoord dat dit in het hoger onderwijs moet worden ingebed, met meeneming van de opmerking van de heer Sannen, dat men veel aandacht moet hebben voor het volwassenenonderwijs.

Dit moet tot 2 percent stijgen. Alle studies tonen aan dat er een positieve correlatie is tussen hoger onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en economische groei. Dat kan niemand ontkennen.

We moeten 2 percent halen. De grote vraag is of we dit door middel van inkanteling moeten halen. Dit proces houdt in feite een engagement in. De onderzoeksmiddelen voor de academiserende opleidingen die nu aan de hogescholen zijn verbonden, zullen enorm stijgen. Ik wil niet in technische details treden. De verhouding aan de universiteiten is 55/45. Momenteel krijgen de hogescholen vooral geld voor het onderwijs en dan nog een beetje academiseringsmiddelen. Als ik me niet vergis, gaat het om 30 miljoen euro. De universiteiten krijgen geld voor onderwijs en onderzoek, meer bepaald 55 percent voor onderwijs en 45 percent voor onderzoek.

Indien de academiserende opleidingen en bloc naar de universiteiten verhuizen, zullen we dit natuurlijk niet in een klap kunnen betalen. Dit zal over een langere periode worden uitgesmeerd. Het grote probleem is dat bij het personeel en bij de studenten een enorm verwachtingspatroon wordt gecreëerd. Ze worden immers allemaal universitair. Aangezien we dit niet onmiddellijk kunnen waarmaken, zullen frustraties ontstaan.

Er komt trouwens nog wat op ons af. Ik ben voorzitter van de commissie voor Onderwijs. De minister weet maar al te goed welke stijgende facturen nog op ons af komen. Het gaat dan om de gebouwen en om de uitbreiding van de capaciteit. Het gaat hier misschien slechts om kleuters. Bovendien kan aan de overkant van de straat worden beslist bevoegdheden over te hevelen. Indien we hier geen geld voor krijgen, moeten we dat allemaal zelf betalen.

In die omstandigheden vind ik het onverantwoord een blanco cheque te tekenen. Ik vind het veel verstandiger een gecontroleerde verhoging van de onderzoeksmiddelen te beloven. Dat is iets wat we onder controle kunnen houden. De onderzoeksbudgetten moeten geleidelijk worden verhoogd. Dat is iets waar de instellingen recht op hebben. Dit moet echter op een gecontroleerde manier gebeuren. We mogen geen blanco cheque tekenen.

Tot slot zou ik nog drie opmerkingen over democratisering willen maken.

Ten eerste, de voorstanders van democratisering moeten goed beseffen dat de hogescholen in Vlaanderen een van de belangrijkste democratiseringskanalen vormen. Het aantal beursstudenten ligt aan de hogescholen veel hoger dan aan de universiteiten. Indien we de hogescholen door middel van een dergelijke amputatie kapotmaken, vrees ik het ergste voor de democratisering.

Ten tweede, ik vind niet dat de binariteit in ons onderwijs tussen de bachelor- en de masteropleidingen is gesitueerd. Langs de ene kant hebben we de professionele bacheloropleidingen. Langs de andere kant hebben we de bachelor-masteropleidingen. Indien we de inplanting zeer belangrijk voor de democratisering vinden en indien we de binariteit tussen bachelors en masters plaatsen, opent dit de poort voor de inrichting van allerlei bacheloropleidingen als voorbereiding op masteropleidingen. In dat geval vrees ik het ergste.

Ten derde, we moeten echt eens over een gedifferentieerd inschrijvingsgeld nadenken. We moeten het onderwijs meer op de noden van de arbeidsmarkt afstemmen. Het komt erop neer dat we de studenten moeten responsabiliseren. Indien studenten echt op kosten van de belastingbetaler een opleiding willen kiezen die geen uitzicht op de beroepsmarkt heeft, vind ik dat we hen terecht kunnen vragen daar iets meer voor te betalen. Indien studenten voor een opleiding Industrieel Ingenieur kiezen, hebben ze wel zicht op een positie op de arbeidsmarkt. Dit alles moet natuurlijk met alle voorbehouden en met alle reeds vermelde flankerende maatregelen gepaard gaan. *(Applaus bij LDD en CD&V)*

Mevrouw Kathleen Deckx:

Mijnheer Bouckaert, hoe wilt u bepalen welke opleiding belangrijk is voor de arbeidsmarkt? Vindt u niet dat jongeren voor persoonlijke ontwikkeling mogen kiezen? Geldt dit volgens u misschien enkel indien ze die opleiding volledig betalen?

We mogen ons onderwijs toch niet verengen tot loutere afstemming op de arbeidsmarkt? Aansluiting op de arbeidsmarkt is absoluut zeer belangrijk, maar persoonlijke ontwikkeling moet toch nog altijd mogelijk zijn, zou ik zo denken.

Mevrouw Fientje Moerman:

Ik snap er helemaal niets meer van, mijnheer Bouckaert. U zegt dat u een conservatieve liberaal bent. Maar wat u voorstelt, is je reinste planeconomie uit de Sovjet-Unie. Daar heeft men dat geprobeerd. *(Gelach. Applaus)*

Men probeerde te voorzien wat de behoeften waren aan boter, schoenen, kostuums, radio's, noem maar op. En het was altijd mis! Ze hadden boter nodig, en ze hadden schoenen. Ze hadden schoenen nodig, en ze hadden boter.

De heer Boudewijn Bouckaert:

Dat is je reinste flauwekul.

Mevrouw Fientje Moerman:

Mijnheer Bouckaert, ik heb als nederige student in de rechten ooit nog zoiets geleerd als de varkenscyclus of het spinnenwebtheorema. In een bepaald jaar is er een tekort aan varkens. Iedereen heeft hetzelfde geniale idee en begint varkens te kweken. Resultaat: de varkens komen op de markt, en de prijs stort ineen. Met uw systeem van gedifferentieerd inschrijvingsgeld naargelang de behoeften op de arbeidsmarkt gaan we precies hetzelfde tegenkomen.

De voorzitter:

Mijnheer Bouckaert, ik heb begrepen dat de discussie onder uw deskundige leiding wordt voortgezet in de commissie Onderwijs. Ik stel voor dat we het daar voorlopig bij houden. *(Opmerkingen van de heer Boudewijn Bouckaert)*

Omdat het de laatste dag van dit parlementaire jaar is, mag u op die laatste vraag nog antwoorden, maar u houdt het heel kort.

De heer Boudewijn Bouckaert:

Ik verwijs naar de vraag om uitleg van de heer Van den Heuvel in de commissie Onderwijs, waarin hij wijst op het feit dat er voor heel veel knelpuntberoepen geen studenten zijn en dat er voor een aantal opleidingen die van belang zijn voor het industriële weefsel, een dalende trend is van het aantal studenten. Je kunt voor de grote trends heel goed vaststellen waar er noden zijn die niet ingevuld raken op de beroepsmarkt.

Wat het punt van het liberalisme betreft: wat u voorstelt, mevrouw Moerman, is vrijheid zonder verantwoordelijkheid. Dat is typisch voor de linkse liberalen. *(Gelach. Applaus)*

Profiteren op kosten van de staat! De vrijheid om te profiteren op kosten van de belastingbetaler! Ik wil vrijheid én verantwoordelijkheid, mevrouw Moerman. *(Opmerkingen. Applaus)*

De voorzitter:

Themadebat *(Voortzetting)*

Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Mevrouw Elisabeth Meuleman:

Voorzitter, minister, mevrouw de voorzitter van de commissie, collega's, ook ik wil eerst mijn welgemeende appreciatie uitdrukken voor de manier waarop deze commissie zeer intensief, zeer goed, zeer open en zeer aangenaam heeft samengewerkt. Ik wil alle collega's, ambtenaren en medewerkers bedanken. Ik wil zeker ook de voorzitter van de commissie, mevrouw Moerman, feliciteren. Ik heb haar leren kennen als een hardwerkende, gedreven en heel intelligente vrouw, die op een heel verdienstelijke manier dit debat heeft georganiseerd en geleid. *(Applaus)*

Ik ben van mening dat de commissie zeer nuttig werk heeft geleverd. De commissie is zeer grondig te werk gegaan en heeft veel spelers uit het hogeronderwijslandschap de kans gegeven om hun visie ruim toe te lichten. Er zijn dan ook impliciet of expliciet heel duidelijk een aantal pijnpunten van het Vlaamse onderwijslandschap naar boven gekomen. Helaas vinden we de echte antwoorden op de blootgelegde problemen te weinig terug. Groen! is niet onverdeeld tevreden over de geformuleerde beleidsaanbevelingen. We vinden ze soms echt te vaag en vrijblijvend. Vooral dat aspect zou voor ons eigenlijk de kern van het debat moeten zijn: hoe realiseren we met een hervorming van het hoger onderwijs een grote broodnodige democratiseringsgolf? Dat aspect is zeker te vaag en vrijblijvend.

We zijn ook van mening dat de discussie over structuren en instellingen en de onderhuidse territoriumstrijd tussen de grote instellingen het eigenlijke maatschappelijke debat heeft vertroebeld, en ons heeft weggeleid van die essentie. Associaties beconcurreren elkaar vandaag in hun strijd om studenten, nieuwe opleidingen, onderzoeksbudgetten en financiering. We vrezen dat de beleidsaanbevelingen ons geen sleutels in handen geven om die concurrentie of territoriumstrijd tegen te gaan. Nochtans zou een nieuwe hervorming van het hogeronderwijslandschap de uitschakeling van die concurrentiestrijd moeten bewerkstelligen om in plaats daarvan een rationele, regionale samenwerking tussen instellingen te realiseren. Dat is nodig om ons op onze corebusiness te kunnen toespitsen: zo veel mogelijk jongeren uit alle lagen van de bevolking bereiken en hen op een gepaste wijze opleiden, met een zo efficiënt mogelijk gebruik van middelen. Dat gebeurt in Vlaanderen op dit moment niet!

Verschillende onderzoekers en sprekers in de commissie toonden duidelijk aan dat er een groot probleem is met de democratisering van ons onderwijs. Die democratisering hapert. De kloof tussen de verschillende sociale groepen in de participatie aan het hoger onderwijs verkleint niet. Jongeren met een lage sociaal-economische achtergrond hebben in ons onderwijs een kleine slaagkans. Ook allochtone jongeren stromen veel te weinig door naar het hoger onderwijs, hoewel ze vaak de juiste capaciteiten hebben. Ons hoger onderwijs is op het eerste gezicht zeer toegankelijk en betaalbaar, maar kent een zeer hoge uitval, een slachting, en die slachting is sociaal bepaald.

Groen! vindt die gebrekkige democratisering niet alleen sociaal onrechtvaardig, maar is ook van mening dat die zeer zware maatschappelijke en economische gevolgen heeft. Laaggeschoolden geraken in Vlaanderen steeds moeilijker aan een job. Een groter wordende groep laaggeschoolde schoolverlaters dreigt zo de aansluiting met de arbeidsmarkt te verliezen. Nochtans hebben we een grotere deelname van alle bevolkingsgroepen aan de arbeidsmarkt nodig, alleen al om de pensioenen betaalbaar te houden.

Een peperdure hervorming van het hogeronderwijslandschap is voor ons alleen maar aanvaardbaar als die een echte sociale en economische meerwaarde heeft. Ze moet het hoger onderwijs op zo'n manier hertekenen dat een grote democratisering golf tot stand komt zodat Vlaanderen een echte kennismaatschappij wordt: een maatschappij die de kennis van de totale samenleving op een hoger niveau brengt.

Het zijn echter net de beleidsaanbevelingen rond democratisering die ons bijzonder vaag en vrijblijvend in de oren klinken. Er staat volgens ons geen cent tegenover, geen enkele decretale zekerheid, en zonder geld koop je natuurlijk niks. Sta mij toe even het financieel kader te schetsen waarbinnen we kleuren.

De OESO stelt als norm en ambitie dat 2 percent van het bruto binnenlands product van landen naar het hoger onderwijs zou gaan. Vandaag zit Vlaanderen aan 1,29 percent. Mochten we willen voldoen aan de norm van OESO, dan zouden we het budget voor hoger onderwijs in Vlaanderen met 700 miljoen moeten verhogen. De Vlaamse Regering engageerde zich om de budgetten met 10 percent te doen stijgen deze regeerperiode. Dat betekent een stijging van 130 miljoen euro. De berekening van de kosten voor het academiseringsproces lopen erg uiteen. Volgens Nic Van Craen van de VUB is er voor extra onderzoeksgelden alleen al 166 miljoen nodig.

Dirk Van Damme komt uit op een totale kostprijs voor de integratieoperatie, inclusief het versterken van de professionele bacheloropleidingen, de middelen voor kunstopleidingen en de Brusselnorm, van 65 miljoen euro in het laatste jaar van deze legislatuur en 90 miljoen euro op kruissnelheid vanaf 2017.

De commissie hanteert voor de kosten van de academisering, de kunstopleidingen en de zogenaamde Brusselnorm, uiteindelijk het richtbedrag van 130 miljoen euro: 30 miljoen euro is reeds besteed in de huidige legislatuur, 100 miljoen euro is nog te investeren. In deze berekening is de versterking van de professionele bachelors evenwel nog niet opgenomen, daar zou nog eens 37,5 miljoen euro voor nodig zijn.

Met andere woorden, collega's, zoals het er nu naar uitziet, zullen de extra middelen, 130 miljoen euro of een stijging met 10 percent, waarin nu wordt voorzien in het regeerakkoord, volledig worden opgesoupeerd door die academiseringsoperatie, die inkanteling, die structuurhervorming en de onmiddellijke gevolgen daarvan. Voor Groen! is dat echt een onaantoonbare besteding van schaarse middelen. Er zijn zoveel meer dringende maatregelen nodig.

Eerst en vooral werd in de commissie terecht verwezen naar het leerplichtonderwijs als oorzaak van de schoolse achterstand. Die begint volgens ons, en ook volgens experts, in de kleuterklas en moet van dan af al worden bestreden. Daar moet voor ons dan ook echt prioritair op ingezet worden. Het betekent dat we in tijden van budgettaire krapte heel erg zeker moeten zijn dat de middelen die nu aan hoger onderwijs worden besteed, ook op een zo efficiënt en rationeel mogelijke manier worden besteed, en dat we, alvorens extra middelen toe te kennen, er een heel duidelijk zicht op moeten hebben hoe die extra middelen best worden ingezet.

Mevrouw Kathleen Deckx:

Mevrouw Meuleman, u zegt dat alle middelen die nu in het regeerakkoord zijn opgenomen om de budgetten voor het hoger onderwijs te doen stijgen, allemaal zouden worden gebruikt voor de academisering, maar volgens mij verliest u uit het oog dat heel deze procedure niet over één legislatuur, maar over drie legislaturen zal worden gespreid. Ik denk dat uw bezorgdheid niet terecht is, dat er wel degelijk rekening mee werd gehouden dat er een deel zal gaan naar de volledige academiseringsprocedure, maar dat er nog een belangrijk deel zal overblijven voor de rest.

Mevrouw Elisabeth Meuleman:

Maar, mevrouw Deckx, hebt u daar cijfers van? Kunt u me zeggen hoeveel er dan naar democratisering zal gaan, want daarover heb ik niets teruggevonden? De 130 miljoen euro die volgens Dirk Van Damme of de 100

miljoen euro die volgens de commissie nog over zou zijn, lijkt me zo goed als volledig vastgelegd voor een aantal andere zaken. Nic Van Craen heeft gezegd: "160 miljoen euro voor onderzoek alleen al."

Hebt u dan de duidelijkheid die ik zoek in verband met de financiering? U mag er dan wel gerust in zijn, ik ben dat niet. Ook ik heb op die cijfers gestudeerd en ik heb niet direct een geruststellend antwoord gevonden, maar misschien kunt u mij nu geruststellen?

Mevrouw Kathleen Deckx:

Mevrouw Meuleman, u zegt dat het voor u niet duidelijk is, maar dat komt natuurlijk ook doordat er nog heel wat moet worden becijferd. We hebben richtcijfers, maar de cijfers die u gebruikt, staan evenmin al vast als de andere.

Mevrouw Kathleen Helsen:

Mevrouw Meuleman, u zegt dat u eigenlijk te weinig elementen vindt in de nota met betrekking tot de democratisering. Ik heb tot op dit moment nog niet van u gehoord hoe u de democratisering wel wilt realiseren. Ik wil u erop wijzen dat we in de nota wel duidelijke elementen hebben aangegeven inzake de versterking van de democratisering van het hoger onderwijs.

U hebt zelf ook al aangegeven dat de grote uitdaging voor de democratisering zich in het leerplichtonderwijs situeert, en ook andere collega's hebben daar al op gewezen, vandaar dat we de investeringen in het leerplichtonderwijs moeten doorzetten, dat we vooral daarop moeten inzetten.

Voor wat de democratisering van het hoger onderwijs betreft, hebben we toch wel heel duidelijk opdrachten geformuleerd voor de associaties als het gaat over een visie op en een beleid inzake levenslang leren en als het gaat over de studie- en trajectbegeleiding die eigenlijk moet worden uitgebouwd over heel de hogeronderwijsruimte waar het continuüm moet worden gerealiseerd. We hebben dat heel duidelijk geformuleerd.

We hebben dat zeer duidelijk geformuleerd. Het klopt dat we er geen concrete bedragen op hebben gezet. Het zijn nieuwe opdrachten die we formuleren, waarvoor de becijfering nog niet is gebeurd, maar wel zal moeten gebeuren. Ik vind het raar dat u zegt dat u in de nota en in de aanbeveling geen elementen vindt voor de democratisering van het hoger onderwijs.

Mevrouw Fientje Moerman:

Ik huiver een beetje van het beeld, zoals u het stelt, mevrouw Meuleman, dat heel deze operatie zou gaan om een hervorming van structuren. Het gros van die gelden zijn onderzoeksgelden. Dat betekent dat je ook onderzoek kunt voeren in de sectoren en opleidingen waar dat vroeger niet gebeurde, bijvoorbeeld in de lerarenopleiding. Ik ben het voor 100 percent met u eens dat democratisering begint in de kleuterklas. Maar dan moeten we wel heel goed weten hoe er moet worden omgegaan met de kleuterklassen zoals ze zich vandaag maatschappelijk aandienen. Misschien moeten we meer geld stoppen in dat type onderzoek. Dat is ook een element van democratisering.

In Vlaanderen draagt een student 4 percent van de reële kost van zijn opleiding in het hoger onderwijs. Dat is een heel laag percentage, een van de laagste van Europa. De puur financiële drempel is er dan ook niet. Er zijn andere factoren, die veel moeilijker te vatten zijn. Precies daartoe kan bijkomend onderzoek bijdragen.

Mevrouw Mieke Vogels:

De vraag van mevrouw Meuleman is pertinent. Uit de commissiedebatten bleek heel duidelijk dat de sociale slachting vooral gebeurt in het lager en het middelbaar onderwijs. Als je democratisering wilt realiseren, zul je moeten investeren in onderzoek, zoals mevrouw Moerman zegt, en in het kleuter-, lager en middelbaar onderwijs.

Collega's, het is een periode waarin je het geld niet door ramen en deuren kunt gooien en je elke euro moet omdraaien. Als dit parlement zich au sérieux neemt en vandaag een voorstel van resolutie goedkeurt voor de hervorming van het hoger onderwijs die vele tientallen of honderden miljoenen euro kost, weet je dat je daaraan prioriteit geeft. Dan is de vraag van de Groen!-fractie wel heel terecht: is het geld dan niet op? Staan wij allemaal achter de keuze om de beperkte budgettaire ruimte te gebruiken om het hoger onderwijs te hervormen? Of is er een klein beetje meer onderzoek nodig over de democratisering voor we een voorafname doen op het beperkte budget? Daar gaat het voor Groen! over.

Mevrouw Elisabeth Meuleman:

Ik moet aan mijn voorstellen nog beginnen, mevrouw Helsen. Het merendeel van de rest van mijn paper gaat daarover. Ik ken de maatschappelijke beleidsnota. Er staan twee aanbevelingen over democratisering in: de ene gaat over regionale spreiding en de andere over begeleiding. Die zijn vaag en vrijblijvend. Er staat nergens concreet een cent tegenover, terwijl de herstructurering van het hogeronderwijslandschap in zeker mate toch beter becijferd is. Dan zie je wel waar de balans doorweegt voor de maatschappelijke beleidsnota. Er is een verschil.

Ik ga verder en ik hoop u wat meer duidelijkheid te kunnen verschaffen. De commissie heeft terecht verwezen naar het leerplichtonderwijs als oorzaak van schoolse achterstand. Die begint in het kleuteronderwijs, en daarop moeten we prioritair inzetten. Dat betekent dat we in tijden van budgettaire krapte heel erg zeker moeten zijn dat de middelen nu voor hoger onderwijs zo efficiënt en rationeel mogelijk worden besteed. Voor we extra middelen toekennen, moeten we er duidelijk zicht op hebben hoe die het best worden besteed.

Wij vragen in onze motie van aanbeveling dat het Rekenhof de opdracht krijgt om een doorlichting te maken van de besteding van de middelen voor het hoger onderwijs. Wij vragen dat het Rekenhof daarbij vooral aandacht heeft voor de verhouding in de financiering tussen onderwijs en onderzoek; voor de financiering van onderwijs- en onderzoeksinfrastructuur in verhouding tot het rationeel gebruik ervan; en ten slotte, voor de besteding van middelen aan marketing en rekruteringscampagnes.

Vandaag zien we dat hogescholen elkaar beconcurreren met prestigieuze nieuwbouwcampussen. Valt het u ook op hoeveel nieuwe campussen de afgelopen 10 jaar werden gebouwd door hogeronderwijsinstellingen? Dit staat in schril contrast met de containerklasjes die we nu snel snel neerpoten voor onze kleuters en de kinderen die naar de lagere school gaan. De hele discussie moet dus in het juiste perspectief worden gezien.

Onze motie bevat, naast de vraag om nog voor men de operatie aanvat volledige financiële duidelijkheid te creëren over de structuurhervorming, inclusief de mogelijke implicaties voor andere onderwijsniveaus, ook een aantal concrete aanbevelingen voor een verdere democratisering van het hoger onderwijs. Zo vragen we een uitgebreid actieplan democratisering hoger onderwijs, met concrete streefcijfers en doelstellingen en een taskforce democratisering die het actieplan opvolgt. Naast concrete doelstellingen en streefcijfers moet het actieplan aandacht hebben voor diversiteit en begeleiding. Wij zijn het daarover eens. Wij denken – wellicht zoals u – aan coaching, tutors, heroriëntering via instellingsoverschrijdende trajectbegeleiding, remediërende taalcurssussen en een sanctionerend antidiscriminatiebeleid.

We willen die democratisering ook financieel onderbouwen, door extra gelden vrij te maken voor de instellingen waar allochtone studenten en studenten van ouders met laag opleidingsniveau schoollopen. Wij willen dus de GOK-principes ook op het hoger onderwijs toepasbaar maken. We zijn ook vragende partij voor een vast oriënteringsmoment. We willen dit in het vijfde jaar organiseren, los van hogescholen en universiteiten, want zo'n oriënteringsmoment mag voor ons in geen geval door de instellingen worden gebruikt om in functie van de outputfinanciering hun instroom te optimaliseren om zo de slaagkansen op te drijven. Er mag op

oriënteringsmomenten niet worden gepeild naar schoolse kennis, wel naar interesse en competenties. Een structureel oriënteringsmoment moet voorkomen dat leerlingen met minder goede schooluitslagen in het secundair automatisch worden doorverwezen naar het hbo of de professionele bachelor. Men moet het maken van juiste, positieve keuzes bevorderen.

Met de democratisering voor ogen delen we de bezorgdheid van de heer Sannen. De beslissing om het hbo in de hogescholen onder te brengen, lijkt ons minstens nog onvoldragen en voorbarig. Wij zijn van mening dat de CVO's uitgebreider moeten worden gehoord alvorens die beslissing te nemen. Wij vinden dat we daarover de CVO's hadden moeten horen.

Verder laat Groen! in een voetnoot bij de aanbevelingen optekenen dat een eventuele verhoging van de inschrijvingsgelden van het hoger onderwijs kan worden onderzocht. Dit vraagt enige toelichting. Onderzoek van het HIVA toont aan dat de privébijdrage van een student in Vlaanderen, in vergelijking met andere Europese landen, laag is. Dat is grotendeels te wijten aan onze zeer lage inschrijvingsgelden. Daartegenover staat dat de overheidsuitgaven – de publieke financiering – per student in Vlaanderen hoog zijn in vergelijking met het Europese gemiddelde. Dat leidt tot de scheefgetrokken en eigenlijk onrechtvaardige situatie dat de niet-participant aan het hoger onderwijs in Vlaanderen eigenlijk betaalt voor diegene die wel een opleiding volgt. Diegene die wel een opleiding volgt, profiteert bovendien dubbel, want één jaar studeren is volgens de berekeningen van het HIVA een zeer verstandige investering. Het leidt tot een economisch rendement van 8,9 percent, wat een stuk meer is dan de opbrengst van een spaarboekje.

Voor Groen! is het rechtvaardiger dat sterkere schouders een zwaardere last dragen. Dat is nu duidelijk niet het geval. Sociaal zwakkeren betalen de opleiding van kansrijken. Een verhoging van het inschrijvingsgeld die gepaard gaat met het optrekken en uitbreiden van studiebeurzen zou voor Groen! de democratisering dus net ten goede kunnen komen. Die mogelijkheid moet juridisch worden onderzocht.

Mevrouw Kathleen Deckx:

Mevrouw Meuleman, ik zou graag weten wat u echt bedoelt. Ik wil het eerst even hebben over die CVO's die niet gehoord zijn. Ik vind het eigenlijk een smet dat u dat op deze manier stelt. Mevrouw Moerman heeft als voorzitter iedereen altijd de kans gegeven om het even welke voorstellen te doen waarbij om het even welke mensen of instellingen konden worden gehoord. We kunnen ons dat allerm minst beklagen. Ik denk dat alle deelnemers van de commissie, met u misschien als uitzondering, hun zeg hebben kunnen doen en alle mogelijkheden en kansen hebben gekregen.

Een ander punt, en dat is veel fundamenteeler, is dat u vandaag pleit voor een verhoging van de inschrijvingsgelden voor studenten. U hebt in de commissie gesteld dat u die gelden wilt gebruiken om ze te laten terugstromen naar het leerplichtonderwijs. Nu zegt u dat u die gelden wilt gebruiken om de studiebeurzen te verhogen. U weet heel goed dat dit zelfs niet mogelijk is, want dat het Verdrag van New York ons beperkt in onze mogelijkheden. U moet nu eens uitleggen wat u precies bedoelt. U zegt dat de beleidsstellingen te veel op instellingen en te weinig op democratisering gefocust zijn. Wij hebben die echter allemaal samen besproken.

Ik heb daarnet nog eens gekeken naar de minderheidsstandpunten die minutieus zijn opgenomen in de maatschappelijke beleidsnota. Ik stel vast dat u dat daar allemaal niet hebt opgeworpen. U komt daar nu mee, terwijl we daar maandenlang mee bezig zijn geweest. Iedereen kon zijn mening zeggen. Nu komt u met nieuwigheden naar voren die op geen enkele manier in die nota zijn opgenomen. Ik vind dat op zijn zachtst gezegd een zeer vreemde zaak.

Mevrouw Elisabeth Meuleman:

Mevrouw Deckx, u hebt veel vragen gesteld. Ik zal proberen ze een voor een te beantwoorden en te counteren. De discussie vanmorgen met een lid van uw eigen fractie, de heer Sannen, heeft duidelijk aangetoond dat de kwestie van het inkantelen van het hbo in de hogescholen niet zo duidelijk was uitgeklaard als u laat uitschijnen. U hebt gelijk dat ik de CVO's had kunnen voordragen om gehoord te worden.

Ik heb mijn standpunten hier heel voorzichtig verwoord. Ik heb gezegd dat er nog geen eenduidigheid is en dat we beter nog de tijd kunnen nemen om de discussie over het hbo verder te voeren. Meer heb ik daar niet over gezegd. Ik vind dan ook niet dat u redenen hebt om ze agressief te reageren.

Mijn opmerkingen over de herfinanciering heb ik ook duidelijk in de commissie gemaakt. Mijn opmerking over de inschrijvingsleden heb ik inderdaad niet laten optekenen in de commissie. In de commissie is heel duidelijk gezegd dat er het Verdrag van New York is. De interpretatie is echter niet zo duidelijk als wat u stelt. Mevrouw Moerman twijfelde zelf aan dat arrest. Het was volgens haar voor interpretatie vatbaar. Vandaar onze vraag om het verder te onderzoeken. Het is een optie die ik heb verdedigd. Ik heb er in de commissie ook heel duidelijk bij gezegd dat we die beurzen moeten uitbreiden en verhogen. U doet nu alsof ik dat niet zou hebben gedaan. Ik heb ook gezegd dat een deel kan terugvloeien naar het leerplichtonderwijs waar we het geld het meest nodig hebben. Ik zie dan ook geen tegenstrijdigheid tussen wat ik hier heb verkondigd en wat ik in de commissie heb gezegd.

Mevrouw Fientje Moerman:

We zijn tot de beleidsstellingen gekomen in de commissie omdat er een waslijst is voorgelegd van vragen waar de commissie zich over gebogen heeft en uit gekozen heeft. Wat hbo 5 betreft, lag een aantal opties voor. De commissie moest daarin trancheren. Ofwel werd hbo 5 de verantwoordelijkheid voor de CVO's, ofwel werd hbo de verantwoordelijkheid van de hogescholen, ofwel werd het een gedeelde verantwoordelijkheid van de hogescholen en de CVO's, ofwel werd het opgenomen bij het secundair onderwijs als vervolg. We hebben er met z'n allen – en ik denk niet dat er minderheidsstandpunten waren – voor gekozen om de eindverantwoordelijkheid te leggen bij de hogescholen, weliswaar in overleg en samenspraak met de CVO's. Dit is allemaal heel grondig besproken geweest in de commissie.

Mevrouw Elisabeth Meuleman:

Ik ben niet van mening dat dat heel grondig is gebeurd, mevrouw Moerman. U hebt gelijk als u zegt dat we de CVO's hadden moeten horen en dat ik het recht had om dat voor te stellen. Ik had dat inderdaad kunnen doen. Dat is niet gebeurd. Ik geef dat toe. Ik vind dat we ze alsnog de kans moeten geven om gehoord te worden. Er moet inderdaad een zeer goede samenwerking en doorstroming komen, en daarvoor moet er een zeer nauw overleg en nauwe samenwerking zijn tussen hogescholen en CVO's. Nu wordt de keuze gemaakt in de beleidsnota. Ik heb het iet of wat onvoldragen en voorbarig genoemd. Dat is ook de reden van mijn voorbehoud en mijn vraag om erop terug te komen als we verder gaan met het opmaken van het decreet. Niet meer, maar ook niet minder.

Naast de vraag om echt prioritair werk te maken van een grote democratiseringsgolf, en in functie daarvan de financiering van het hoger onderwijs te herzien en werk te maken van een rationeel en regionaal verankerd hogeronderwijslandschap, verwachten we van deze hervormingen ook dat ze stimuleert dat hogescholen en universiteiten hun maatschappelijke taak en dienstverlening opnieuw ernstiger gaan nemen. We willen af van een volgens ons te bekrompen invulling van academisch onderzoek. De laatste jaren worden Vlaamse universitaire onderzoekers steeds meer afgerekend op het aantal internationale publicaties in wetenschappelijke tijdschriften. Voor Groen! moeten universitaire onderzoekers meer worden beloond voor het toegankelijk en bruikbaar maken van hun inspanningen voor de samenleving. Via de financiering kan de overheid dat stimuleren. Daar ligt voor ons ook een taak weggelegd.

Ten slotte zijn we vragende partij voor een doorgedreven internationalisering van het Vlaamse hoger onderwijs. Maar we willen ook de internationalisering van ons onderwijs vanuit democratiseringsperspectief versterken en voor iedereen toegankelijk maken. We vragen daarom om het gebruik van andere onderwijstalen dan het Nederlands in bacheloropleidingen niet langer te beperken, maar veeleer te stimuleren. We vragen ook om de equivalentieregel in de masteropleidingen te versoepelen. Buitenlandse studie-ervaringen moeten via aangepaste taalondersteuning toegankelijk gemaakt worden voor sociaal zwakkere studenten door onder meer aangepaste beurzen. En we moeten zorgen voor extra taalondersteuning en begeleiding om buitenlandse ervaringen en lessen in een andere onderwijstaal voor een veel grotere groep van studenten mogelijk te maken.

Beste collega's, mevrouw de voorzitter van de commissie, onze fractie is u zeer erkentelijk voor de gelegenheid die u ons gaf om zeer goed geïnformeerde en weloverwogen keuzes te maken. De discussie met experts, onder collega's en met u, hebben ons doen concluderen dat een grotere en grondigere hervorming nodig is. Wat nu voorligt, is uiteindelijk een dure, maar voor ons beperkte structuurhervorming. Wat we nodig hebben, is een grondige en fundamentele hervorming. We moeten schijnbaar onomkeerbare beslissingen en evoluties uit het verleden in vraag durven stellen en aan een aantal heilige huisjes toch durven tornen. We moeten beslissingen nemen die ervoor zullen zorgen dat we tot een evenwichtig onderwijslandschap komen, met gelijke spelers, zodat voor een regio als Vlaanderen, die een zakdoek groot is, belachelijke concurrentie en territoriumstrijd wordt afgeremd en in de plaats daarvan een rationele, regionale samenwerking wordt bereikt. Dat moet tot uiting komen in een nieuw, hervormd financieringssysteem dat democratisering en maatschappelijke dienstverlening bevordert. Het is volgens ons de weg om te komen tot een internationale kennismaatschappij die niet alleen zeldzame topwetenschappers koestert, maar brede lagen van de bevolking laat participeren. Om deze reden zullen we ons onthouden bij de motie van de meerderheid en leggen we een eigen motie van aanbeveling ter stemming aan u voor. *(Applaus bij Groen! en LDD)*

De voorzitter:

Mevrouw Van Steenberge heeft het woord.

Mevrouw Gerda Van Steenberge:

Voorzitter, minister, collega's, ik zal het kort houden. Het is warm voor iedereen, het is mooi weer. Ik ben deze morgen ook al uitgebreid aan het woord geweest.

Ik heb aan de voorzitter gevraagd om als laatste te mogen spreken om twee redenen. Mevrouw Heeren en ik hebben een zeer uitgebreid verslag gegeven. Ik wilde de sprekers horen om te weten of het verslag wel duidelijk genoeg was en of iedereen het wel heeft begrepen. Ik ben een beetje teleurgesteld.

Ik ben teleurgesteld in bijvoorbeeld collega Bouckaert, die ik ten andere zeer apprecieer. Ik ben teleurgesteld in het feit dat hij het voorstel van LDD weergeeft als het voorstel van de Vlor. Mevrouw Moerman heeft het ook al gezegd: de Vlor geeft duidelijk vier pistes en heeft geen uitspraken gedaan. *(Opmerkingen van de heer Boudewijn Bouckaert)*

Dat is in het verslag duidelijk gesteld: mevrouw Heeren is gestart met vier stellingen van de Vlor. U zegt nu dat de stelling die u poneert, de keuze is geweest van de Vlor. *(Opmerkingen van de heer Boudewijn Bouckaert)*

Dan heb ik het verkeerd begrepen en hebben alle collega's die met het hoofd aan het schudden waren, het allemaal verkeerd begrepen.

De heer Boudewijn Bouckaert:

Ik heb de Vlor aangehaald. De Vlor heeft de zwaktes en de sterktes aangehaald, de SWOT-analyse (strengths, weaknesses, opportunities, threats). Ik heb, dat hebt u misschien in uw oren geknoopt, de SWOT-analyse van

mijn optie, behoud van de bestaande toestand, weergegeven. Ik heb de SWOT-analyse van mijn voorstel, die de Vlor heeft gemaakt, vorgelegd en geciteerd. Ik heb gezegd: als ik de zwaktepunten van de Vlor over mijn voorstel kan weerleggen, dan zijn we er. Ik heb niet gezegd dat de Vlor aan mijn kant staat. Mocht dat uw indruk zijn: dat is niet zo. De Vlor heeft zich inderdaad niet uitgesproken maar heeft drie opties naast elkaar gelegd. Als dat een misverstand zou zijn geweest, is dat hiermee uit de wereld geholpen.

Mevrouw Gerda Van Steenberge:

Dank u wel. Dan is mijn uiteenzetting al voor een groot gedeelte geslaagd, mijnheer de voorzitter, want er is iets uitgeklaard.

Ook spijtig vind ik de uiteenzetting van Groen!. Over de democratisering ben ik uitdrukkelijk gestart met te zeggen dat er uiteenzettingen zullen zijn – en ik had het op u, mevrouw Meuleman, ik heb uw voorstel van resolutie gelezen – waarin wordt gezegd dat het nogal beperkt opgevat wordt. Wij hebben in de commissie duidelijk urenlang over democratisering gediscussieerd. Wat u nu stelt, is niet de conclusie die de commissie heeft genomen. Dat wil ik duidelijk stellen.

Ik wil ook een aantal opmerkingen maken, maar zeer beperkt, want al mijn opmerkingen heb ik gegeven in de commissie, en zeer uitgebreid. Ik vond dat de plaats waar dat moest gebeuren. Ik wil enkele dingen benadrukken omdat er nu al in de kranten, die vandaag massaal aanwezig zijn, verkeerde dingen staan. Zo staat er nu al in de krant: "Fientje Moerman is trots op de grote overeenstemming die ze bereikte." Dat klopt. "Alleen Vlaams Belang, Groen! en LDD volgen niet helemaal." Dat klopt niet. Mevrouw Moerman, ik zeg niet dat dat uw woorden zijn, het staat zo in de krant. Enkel Groen! en LDD zijn niet gevolgd. Ook het Vlaams Belang heeft met alle beleidsstellingen ingestemd en erover gediscussieerd. Het heeft eigen finaliteiten gelegd maar ging akkoord met de integratie.

Een volgend punt dat ik wil aanhalen, is de definitie van integratie. Ook de heer Bouckaert spreekt soms nog over inkanteling en zegt dat de meeste partijen gaan voor een volledige integratie. Wij hebben duidelijk gesteld dat ons integratiemodel geen volledige integratie is. In de eerste beleidsstelling worden vier punten aangehaald om te zeggen wat met integratie wordt bedoeld. That's it. Dat is de integratie die wij bedoelen, namelijk: de universiteiten krijgen de verantwoordelijkheid over de uitreiking van de diploma's, het onderwijs en het onderzoeksbeleid met betrekking tot deze opleidingen, de kwaliteitszorg voor onderwijs en onderzoek en het personeelsbeleid over het personeel aangesteld in deze opleidingen. Dat is niet een volledige integratie en zeker geen inkanteling.

Wij hebben ook dikwijls in de commissie gezegd dat voor ons integratie mogelijk was mits er voldoende randvoorwaarden zouden worden opgenomen. Die zijn naar onze mening voldoende opgenomen in de eerste beleidsstelling van de commissie.

Een ander punt dat ik wil aanhalen, is dat van de internationalisering. Voor ons is het zeer belangrijk dat eerst zeer goed onderwijs wordt geboden aan onze eigen studenten. Ons onderwijs mag niet aan kwaliteit inboeten voor de internationalisering. Daarom is het voor ons zeer belangrijk dat iedereen minstens onderwijs in het Nederlands kan genieten. We wilden echter ook niet wereldvreemd zijn. In de krant staat eveneens dat er tot nu toe in het Vlaams Parlement forse tegenstellingen bestonden over de versoepeling van de wetgeving met betrekking tot de onderwijstaal. De N-VA zou eigenlijk niets willen veranderen aan de wet, Open Vld veel, en de andere partijen zouden daar wat tussenin zitten. Ook dat klopt niet. Het is niet zo dat de N-VA eigenlijk niets wou veranderen en wij zaten er ook niet tussenin. We vonden het heel belangrijk dat het Nederlands behouden bleef en dat de equivalentieregel ook behouden zou blijven als principe, maar niet meer per provincie en wel over de hele Vlaamse Gemeenschap. Laten we immers eerlijk zijn: Vlaanderen is niet groot. Mijnheer

Bouckaert, u hebt gesteld dat het toch niet kan dat studenten op 30 kilometer van hun universiteit les gaan volgen. Wat is nu in godsnaam nog 30 kilometer? We hebben het over internationale mobiliteit. Laten we beginnen met de interne mobiliteit. 30 kilometer is niet veel.

Een belangrijk punt was ook dat van de kunsten. Ik ben blij dat de commissie knopen heeft doorgehakt. De heer Bouckaert heeft het al aangehaald: we denken dat de kunsten wel creatief genoeg zullen zijn om een nieuwe naam te vinden voor de school of arts. De Nederlandse taal is rijk genoeg om iets te vinden voor die benaming. We gaan ook akkoord met een uitbreiding met 30 studiepunten voor de bacheloropleidingen. Dat is het standpunt van het Verbond der Vlaamse Academics (VVA), verwoord door professor Flerackers, die het strengst was wat taal betreft.

Democratisering betekent toegankelijkheid, en voor ons moet die er niet alleen door taal zijn, maar ook door de regionale spreiding van de opleidingen op bachelorniveau. Integratie betekent ook niet dat alle masteropleidingen nu de facto moeten worden gegeven in Gent, Leuven, Antwerpen of Brussel. Zo blijft de Kortrijkse campus behouden. Hogescholen geven nu ook academiserende opleidingen. Mijnheer Bouckaert, ze doen dat inderdaad heel goed. Die opleidingen moeten daar ook blijven. We pleiten dus ook voor een regionale spreiding van de geacademiseerde opleidingen. Ik denk dat de heer Durnez daarop heeft gehamerd. Ik zie nu met genoegen dat er een amendement is ingediend. We zullen dat amendement dan ook goedkeuren.

Levenslang leren wordt enorm belangrijk. Iedereen zal zich voortdurend moeten bijscholen en bijleren. Er moet dan zeker voldoende nadruk worden gelegd op een samenwerking tussen bedrijven en het onderwijs. Tegelijk moeten de eigen profielen van de professionele bachelors en de geacademiseerde bacheloropleidingen behouden blijven. Dat is hier ook al meermaals aangehaald.

Ook zeer belangrijk voor ons is het tijdspad, het gelijk oversteken, zoals we dat noemen. Ik heb het al gezegd in de commissie: de voorafnames die sommige universitaire instellingen al deden, hebben me de haren ten berge doen rijzen. Sommige voorafnames waren denigrerend voor de werking van de commissie.

Voorzitter, we hebben ons eindpunt bereikt, met de moties van aanbeveling. Er zijn drie moties van aanbeveling ingediend. De motie van LDD zullen we niet goedkeuren, niet alleen wegens de beperkte integratie, maar ook omdat erin wordt gewaagd van een gedifferentieerd inschrijvingsgeld. Wij kunnen daar niet mee akkoord gaan.

Ik was wat verbaasd toen ik de motie van Groen! zag. Mevrouw Meuleman, ik vroeg me immers af welke invloed al die hoorzittingen nu in feite op u hebben gehad. U bent 3 maanden geleden begonnen met een stelling en u eindigt nu opnieuw met die stelling. Al die hoorzittingen hebben dus weinig zin gehad. U leest ook niet goed wat er in de beleidsnota en in ons verslag staat.

Mevrouw Elisabeth Meuleman:

Mevrouw Van Steenberge heeft daarnet haar interpretatie gegeven van het onderdeel van de beleidsnota met betrekking tot democratisering.

Ze heeft gezegd: "Democratisering betekent regionale spreiding en toegankelijkheid door taal". Het feit dat zij er deze definitie en deze invulling aan kan geven en dat wij een totaal andere invulling willen geven, toont mijn punt aan dat er nog heel wat speelruimte is. Wij vinden het belangrijk om op die speelruimte onze stempel te drukken en in een bepaalde richting te sturen. Dat is wat ik heb proberen te doen.

Ik word nu van een soort gigantische ontrouw beschuldigd. Ik vind dat overdreven. Er zijn punten die ik goed vind, maar ik vind een heel aantal zaken, zoals ik al zei en benadrukt heb, vaag en vrijblijvend. Ze moeten voor ons een duidelijke decretale invulling krijgen en daar heb ik voor gepleit. Het moet verder gaan en er moet een

fundamentele hervorming op het vlak van democratisering komen. Ik heb dat in de commissie een aantal keren benadrukt en ik heb dat nu herhaald zonder grootse, nieuwe dingen uit mijn duim te zuigen. Dat bewijst dat ik een zekere vorm van trouw heb, maar ook kritische bedenkingen. Mevrouw Van Steenberge, ik denk dat dat mijn goed recht is.

Mevrouw Gerda Van Steenberge:

Natuurlijk, u geeft een definitie van wat ik zou gezegd hebben over democratisering. Ik wil nog eens benadrukken: ik ben in de verslaggeving uitdrukkelijk blijven stilstaan bij democratisering. Ik wil ook zeggen dat ik sta achter alles wat daar gezegd is. Ik wou benadrukken dat niet alleen taal voor ons belangrijk is voor democratisering, maar ook een regionale spreiding. Ik haal het aan omdat het amendement hier is rondgedeeld.

Wij staan volledig achter het voorstel van Open Vld, sp.a, N-VA en CD&V. Ik heb zelf geen voorstel van resolutie ingediend omdat die partijen heel duidelijk weten dat wij dezelfde mening delen. Ik heb tijdens de allereerste commissievergadering – er werd toen een vergelijking gemaakt met de commissie Maatschappelijke Versnelling – aan de leden gevraagd of het de bedoeling was om dezelfde werkwijze te hanteren en ook op het einde te komen zeggen aan mij dat ik niet mee mag tekenen. Men zei: “Nee, we zullen wel zien. U werkt mee. We zullen zo zeker niet tewerkgaan”. Alles is constructief verlopen, maar uiteindelijk mag ik het voorstel van resolutie niet mee tekenen. Ik dacht: “Boos word ik niet, dat is al lang voorbij”.

Ik was eerst wat misnoegd en dacht om mijn minachting te laten zien, want het getuigt toch wel van kortzichtigheid of misplaatste arrogantie. Nee, ik ga het niet doen. Voor mij, collega's, telt niet het feit dat ik mijn handtekening mag zetten onder een resolutie of niet. Voor mij telt de inhoud. Ik ben verkozen omwille van inhoud en niet om handtekeningen te plaatsen of in de pers te gloriëren.

Wij staan volledig achter het voorstel van resolutie. We gaan ons ook niet als statement onthouden, ook ik niet. Wij gaan het volop steunen en goedkeuren. (*Applaus*)

De voorzitter:

De heer Vandaele heeft het woord.

De heer Wilfried Vandaele:

Voorzitter, minister, collega's, een van de aspecten die in de ad-hoccommissie werden besproken was de taalregeling. Onder meer de VLIR had al op 15 januari in een brief aan de minister van Onderwijs aangedrongen op een soepeler regeling.

Als N-VA zijn wij niet blind voor het belang van meertaligheid en van het Engels op het internationale forum, maar wij wensen niet dat dit ten koste gaat van het Nederlands. Als het over taal gaat, kijken we automatisch naar Nederland. De evolutie die we daar zien, is verre van bemoedigend. In het hoger onderwijs, in de masters, wordt het Engels er de dominante taal en er zijn zelfs al lagere scholen waar men het Engels als voertaal invoert. Wat het lager en het middelbaar onderwijs betreft, is de N-VA voorstander van vreemdetalenonderwijs, in de zin dat men een behoorlijk pakket Engels, maar ook Frans en Duits, geeft, maar niet dat men reguliere niet-taalvakken in een andere taal dan het Nederlands onderwijst.

Wat het hoger onderwijs betreft is ons standpunt genuanceerder, maar het uitgangspunt blijft dat het Nederlands een volwaardige taal moet blijven voor onderwijs en wetenschap.

Als we de positie van het Nederlands aan de universiteiten in het Nederlandse taalgebied bekijken, zien we dat het aandeel van het Engels in Nederland aan de meeste universiteiten op het niveau van de bacheloropleidingen beperkt blijft, vaak tot enkele procenten van het aanbod. Aan enkele universiteiten is het aandeel van het Engels in de bacheloropleiding niettemin zo'n 20 procent. In de masterfase wordt doorgaans 50

tot 100 percent van het aanbod in het Engels gegeven. Aan de universiteiten in Vlaanderen is het aandeel van het Engels beperkter. Op het niveau van de bachelors is het onderwijs in het Engels vandaag veeleer een uitzondering. Ook in de masters wordt het Engels in de regel gebruikt in een beperkt aantal duidelijk afgebakende opleidingen. Van de Engelstalige colleges bestaat doorgaans ook een Nederlandstalige variant.

Dat een en ander echter snel evolueert, blijkt als men de vergelijking maakt met pakweg 5 jaar geleden. Het aandeel van het Engels in de universitaire opleidingen is in die periode meer dan verdubbeld. Het Nederlands is in Vlaanderen nog steeds de officiële onderwijstaal. Voor een aantal opleidingsonderdelen kan men wel een vreemde taal gebruiken, onder meer als anderstalige docenten te gast zijn, als de studenten buitenlanders zijn, als het om modules gaat die aan een andere instelling in een vreemde taal worden gegeven, enzovoort. Ook als de onderwijsinstelling kan motiveren dat doceren in het Engels een meerwaarde biedt voor de student, kan een opleidingsonderdeel vandaag in een andere taal worden gegeven. In dat laatste geval moet de docent "de andere taal op adequate wijze beheersen".

De universiteiten moeten aan de regering en aan het parlement elk jaar melden in welke mate en om welke redenen zij een andere onderwijstaal dan het Nederlands hebben gebruikt. Bovendien geldt vandaag de beperking dat in de bachelors maximum 10 percent van de opleidingen in een andere taal mogen worden gegeven. In het decreet van 1994 was ingeschreven dat anderstalig onderwijs in de bachelors niet kon en dat in de masters een beperking van 20 percent gold. Die beperking in de masters bestaat niet meer. Wat de bachelors betreft, gaat de commissie ad hoc er vandaag mee akkoord dat 17 percent of dertig studiepunten in een andere taal dan het Nederlands kan worden gedoceerd. Dit betreft uiteraard de niet-taalvakken.

Waar vroeger gold dat een onderwijsinstelling die een anderstalige opleiding aanbood de studenten steeds de kans moest bieden die cursussen ook in het Nederlands te volgen binnen de instelling, is dat in 2003 versoepeld. Het volstond voortaan dat in de masters een Nederlandstalige equivalent voorhanden was binnen eenzelfde provincie. De commissie ad hoc gaat er nu mee akkoord dat de equivalent in de Vlaamse Gemeenschap voorhanden is.

De N-VA is een overtuigd voorstander van de internationalisering, maar ziet een veelkleurig palet van talen en culturen juist als een onmisbare component van die internationalisering. Het is belangrijk dat wij ons in internationale contacten vlot kunnen uitdrukken in andere talen en met name in het Engels als lingua franca. Maar die talenkennis willen wij in de eerste plaats opdoen via het aanleren van een vreemde taal in het talenonderwijs, via stages en uitwisselingsprogramma's in het buitenland en via de manama's. Het Engels gebruiken voor colleges in de masters en in de bachelors kan voor ons slechts in beperkte mate.

De door de commissie ad hoc vooropgestelde versoepeling moet voor de N-VA gepaard gaan met kwaliteitsverbetering van het onderwijs in de vreemde taal en in de moedertaal. Want dat studenten het Nederlands onvoldoende beheersen, is door universiteiten in Vlaanderen en Nederland al meer dan eens als een knelpunt gesignaleerd. Het is onze plicht als Nederlandstalige gemeenschap om het Nederlands in stand te houden als een taal die voor alle functies bruikbaar blijft, die met andere woorden niet alleen bruikbaar is voor de dagelijkse conversatie – hoewel hier al vaak een variëteit wordt gebruikt die weinig met het Standaardnederlands te maken heeft – maar ook als taal van onderwijs en wetenschap.

Het Nederlands kan slechts overleven als volwaardige taal als het wordt gebruikt in alle domeinen van de samenleving en het menselijke handelen, dus ook in de wetenschapsbeoefening en het onderwijs op alle niveaus.

De N-VA gaat ervan uit – alle beleids- en opiniemakers doen dat – dat verscheidenheid – diversiteit is het hippe woord – een rijkdom is. Helaas lijken sommigen te vinden dat die diversiteit enkel belangrijk is als het om

andere talen en culturen gaat, niet om de onze. Dat is ook wat ik betreur, mevrouw Meuleman, in de motie van aanbeveling van Groen!. Daarin wordt gevraagd om geen beperkingen aan het onderwijs in andere talen dan het Nederlands op te leggen. Mijn collega's van de N-VA vragen me soms waarom ik niet bij Groen! zit. Welnu, dit is het antwoord.

Het Nederlands niet meer gebruiken als taal van het universitair onderwijs betekent een verlies aan status. Dat is slecht voor de ontplooiingskansen van een taal en dus slecht voor de alom geprezen diversiteit. Maar er zijn meer argumenten om het Nederlands te behouden als voertaal in het onderwijs. Bijvoorbeeld het sociale argument. Ook studentenorganisaties vragen hier aandacht voor. Dat hoorden we vanmorgen al. De emancipatie op taalgebied in Vlaanderen ging niet toevallig hand in hand met een sociale en economische emancipatie.

Ook vandaag is het van het grootste belang dat ook jongeren die geen talenknobbel hebben, ongehinderd kunnen deelnemen aan het hoger onderwijs. Hun de extra voorwaarde opleggen dat ze eerst een vreemde taal moeten leren of een vaak in vaktaal of gebrekkig Engels gesteld handboek moeten vertalen alvorens zich de inhoud van het vak zelf eigen te kunnen maken, is geen sociale en geen efficiënte werkwijze.

Er zijn voldoende voorbeelden uit de praktijk die de absurditeit daarvan illustreren. Denken we maar aan de Nederlandstalige hoogleraar, die in steenkolenengels een auditorium toespreekt dat bestaat uit enkel Nederlandstaligen, die een diploma willen halen waarmee ze in Vlaanderen aan de slag willen. Dat komt de kwaliteit van het onderwijs niet ten goede. Zeker in Vlaanderen, waar de eerste universiteit pas in 1930 – amper 80 jaar geleden, u hebt het nog meegemaakt, mijnheer Bouckaert – werd vernederlandst, zijn wij ons bewust van de broosheid van de taal. (*Gelach*)

We nemen akte van de argumenten dat een groter aandeel van het Engels nodig en wenselijk is om buitenlandse studenten aan te trekken, om onze eigen studenten internationaal een betere positie en meer kansen te geven, om de ranking te verbeteren enzovoort. De N-VA is een voorstander van internationalisering, erkent het nut van het Engels als lingua franca, maar blijft pleitbezorger van een sterke en multifunctionele moedertaal. De beperkte versoepeling die de commissie ad hoc voorstelt, moet gepaard gaan met een kwaliteitsverbetering wat betreft het beheersen door de docenten van de vreemde taal waarin wordt gedoceerd, en ook wat betreft het beheersen van het Nederlands bij de studenten. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter:

De heer Van Der Taelen heeft het woord.

De heer Luckas Van Der Taelen:

Mijnheer Vandaele, ik waardeer uw liefde voor de Nederlandss taal. We zijn het er allemaal over eens dat er in Vlaanderen wat mooier Nederlands mag worden gepraat, maar vooral dat we erover moeten waken dat het Nederlands een statuut als taal bewaart, zeker als wetenschapstaal. Dat is heel belangrijk.

U zult me vergeven dat ik het vanuit de Brusselse context met u wil hebben over een probleem dat nieuw is. De Brusselse universiteiten worden geplaatst voor een heel moeilijke situatie. Ze zullen heel snel worden voorbijgestoken door buitenlandse universiteiten die niet aarzelen zich in de hoofdstad van Europa te komen vestigen en zichzelf trots 'university of Brussels' of zoiets te noemen en een volledig curriculum aan te bieden in het Engels. Gezien de huidige wetgeving is dat niet mogelijk voor de Vlaamse universiteiten.

Mijnheer Vandaele, ik vermeld dit niet als een provocatie. Het is ook geen kritiek. Zoals u zelf hebt verklaard, veranderen de zaken echter. Het komt erop aan, los van elke rigiditeit, kortzichtigheid of strijd die al is gestreden, na te denken over manieren om hiermee om te gaan. Het zou immers godgeklagd zijn onze eigen universiteiten in Brussel in het gareel te houden terwijl ze worden voorbijgestoken door buitenlandse

universiteiten die zich op basis van de Europese regelgeving absoluut niet moeten houden aan de beperkingen die wij aan de Vlaamse universiteiten opleggen. Dit is echt een uitdaging. Ik gebruik dat woord niet graag. We moeten hier zonder enige bekrompenheid over kunnen spreken.

Brussel wordt, spijtig genoeg, in het Vlaams discours al te vaak vergeten. U bent het allicht met me eens dat de uitbouw van een aantrekkelijk internationaal onderwijs, dat op de internationale gemeenschap is gericht, even belangrijk is als alle andere punten waar u zo degelijk de aandacht op hebt gevestigd.

Mevrouw Fientje Moerman:

Mijnheer Van der Taelen, een tweetal weken geleden heb ik de minister in de commissie Onderwijs een vraag om uitleg over dit onderwerp gesteld. U was daar toen niet bij. De door u vermelde opleidingen zijn manama-opleidingen. Onze universiteiten kunnen daar binnen de bestaande regelgeving al naar believen mee concurreren.

Er zijn problemen met het gebruik van andere talen in de masteropleidingen. Op dat vlak wordt een aanpassing voorgesteld. Verder zijn er praktische problemen indien binnen- en buitenlandse universiteiten aan beide zijden van de taalgrens met elkaar willen samenwerken. Die problemen, die meestal van praktische aard zijn, zijn overbrugbaar. Uit het antwoord van de minister is gebleken dat die universiteiten die praktische problemen best kunnen oplijsten en vervolgens een voor een kunnen oplossen.

De door u aangehaalde situatie heeft bestaan. Ze bestaat nu nog een klein beetje. Als onze voorzichtige, maar realistische aanbevelingen worden doorgevoerd, zullen we hier een afdoend antwoord op bieden. De universiteiten mogen trouwens niet blijven denken dat ze onder een verouderde wetgeving vallen. De regelgeving is al in 2006 gedeeltelijk aangepast.

De heer Wilfried Vandaele:

Mijnheer Van der Taelen, ik ben hier uiteraard zeer kort geweest. Het is ook mijn commissie niet. Ik wilde gewoon iets over dat onderdeel van het geheel zeggen. Het betreft hier in elk geval een zeer complex probleem. De commissie heeft haar tijd uitgetrokken om hier veel dieper op in te gaan dan ik hier kan doen. We zijn het er allemaal over eens dat het om een complexe zaak gaat.

Ik wil me niet te fanatiek opstellen. Het zal u misschien verbazen, maar 15 jaar geleden gaf ik les aan de Amsterdam Summer University. Ik weet dan ook waarover we het hier hebben. Waar het op neerkomt, is eigenlijk een nieuwe discussie waar we vandaag misschien best niet te diep op ingaan. We mogen het onderwijs niet enkel door die economische bril bekijken. Dat is wat met betrekking tot de manama's gebeurt. Het onderwijs heeft meerdere functies, zoals de sociale functie en de rol van het onderwijs in de opbouw van een samenleving. Het taalgebruik in het onderwijs heeft ook hier iets mee te maken. Het economische motief is een van de motieven om het taalregime in het onderwijs te versoepelen. Dat is echter een heel ander verhaal.

De voorzitter:

Minister Smet heeft het woord.

Minister Pascal Smet:

Voorzitter, het debat over de integratie van de academiserende hogeschoolopleidingen is met de oprichting van de commissie-Soete reeds tijdens de vorige legislatuur op de agenda gezet. In het Vlaams regeerakkoord hebben we de afspraak gemaakt dit als basis te gebruiken. Meteen is de Vlaamse Regering gevraagd door middel van een maatschappelijk debat een maatschappelijk draagvlak te organiseren.

We hebben professor Van Damme gevraagd een discussienota te schrijven die als basis voor het maatschappelijk debat kon dienen. We hebben de Vlaamse Onderwijsraad om advies gevraagd. De Vlaamse

Regering heeft een werkgroep onder leiding van de heer Leyman met vertegenwoordigers van alle onderwijsactoren en van het sociaal-economisch veld opgericht.

Het Vlaams Parlement heeft in overleg met de regering het maatschappelijke debat georganiseerd in zijn schoot, zoals dat in een democratie hoort. Het is heel belangrijk dat we dat maatschappelijke debat hebben gevoerd. Sinds het Schoolpact in 1958 hebben we in België, nu Vlaanderen, een traditie om voor grote onderwijservormingen te proberen een draagvlak te vinden over alle partijen heen. Ik ben dan ook heel blij dat dit parlement verder in die traditie heeft gewerkt.

Ik wil in eerste instantie alle leden van de commissie, van alle grote partijen die zich daarin inschrijven, bedanken, omdat dat een belangrijk gegeven is als je fundamentele hervormingen uittekent. Ik wil ook in het bijzonder de voorzitter van de ad-hoccommissie bedanken. U weet dat het eigenlijk sp.a toekwam om het voorzitterschap waar te nemen, maar we hebben er vanuit de meerderheid voor geopteerd om ook de oppositie daarbij te betrekken. En we hebben daar geen seconde spijt van gehad, als ik dat namens de meerderheid en namens de regering mag zeggen. Ik ben heel blij met het werk dat is gebeurd. Vriend en vijand zijn het erover eens dat de betrokkenheid van alle commissieleden aanwezig was, ook in verkiezingsperiodes. Je hoort vaak de kritiek dat parlementairen deelnemen aan verkiezingen en dat soort dingen, maar wat de werking van deze ad-hoccommissie betreft, waren alle commissieleden volmondig en heel actief aanwezig. Ook de rol van de commissievoorzitter was daarbij heel belangrijk, met haar gedrevenheid en kennis. (*Applaus*)

Voorzitter, volgende week zal ik aan de regering voorstellen wat in de beleidsnota staat, maar ook wat in de motie van aanbeveling staat die straks – naar ik aanneem – zal worden goedgekeurd. Met die principes zullen we aan de regering voorstellen om het maatschappelijke debat af te ronden en nog voor de vakantie beslissingen te nemen, om duidelijkheid te geven aan alle onderwijsactoren, zodat zij het nieuwe academiejaar met de nodige duidelijkheid kunnen starten. Ik vind het heel belangrijk dat we dat doen, omdat de integratie van de academiserende hogeschoolopleidingen in de universiteiten duidelijkheid en transparantie brengt.

Mijnheer Bouckaert, u hebt heel veel gesproken over zalmen. Ik kan mij niet in de geest van een zalm verplaatsen, maar ik ga ervan uit dat een zalm graag in proper, transparant en stromend water zwemt, dat een zalm graag in een rechte lijn zwemt en niet zo graag verdwaalt in meanders van rivieren. Maar zelfs als je zigzagt, volg je nog altijd een rechte lijn. Een zalm doet dat ook, maar een zalm verdwaalt niet graag in meanders. Wat wij hier doen, is meer ratio en meer transparantie invoeren in ons hogeronderwijsstelsel. Dat is heel belangrijk.

Ik ben het absoluut eens met al diegenen die gezegd hebben dat een uitgesproken profilering van opleidingen nodig is en dat we dat moeten bewaken. Ik geloof ook dat, in een systeem waarbij geacademiseerde en academische opleidingen door één instelling ingericht en aangestuurd worden, het gemakkelijker zal zijn, als je vanuit dat uitgangspunt vertrekt, om die profilering mogelijk te maken en te versterken. Er is onder meer gesproken over de industrieel ingenieur. Het is absoluut noodzakelijk om dat profiel te bewaren en nog sterker in de verf te zetten.

Ik begrijp heel goed dat het nodig is voor de democratisering van ons onderwijs om enige regionale spreiding te behouden, niet alleen voor de professionele bachelors maar ook op masterniveau. We moeten nagaan waar dat het best kan worden aangeboden, we moeten niet overal alles aanbieden. De rationalisering is heel belangrijk. Dat wil niet zeggen dat we daar geen rekening moeten mee houden. Ik begrijp heel goed het amendement dat straks wordt toegelicht. Dat sluit trouwens aan bij mijn beleidsnota. Het is toegevoegd aan de motie van aanbeveling. Ik kan het onderschrijven.

De commissie heeft terecht heel wat randvoorwaarden opgesomd die we ook in de besluitvorming naar de regering zullen meenemen; ik denk aan de sluitende oplossing voor het personeel.

Ik vind het heel belangrijk dat de commissie uitvoerig heeft nagedacht over de bijzondere positie van het hoger kunstonderwijs, van de docenten daar en van de bijzondere salarisschaal die daaraan verbonden is. Heel het voorstel van de schools of arts biedt ons een unieke gelegenheid om in Vlaanderen ons hoogstaand kunstonderwijs te behouden. We mogen tegenover het buitenland niet te bescheiden zijn over de kwaliteit van dat onderwijs. We zouden gerust meer promotie mogen doen. Het concept van schools of arts is een heel mooi compromis, een mooie oplossing voor de bekommernissen van de actoren.

Er is het probleem van de leefbaarheid van de instellingen. We zijn ons ervan bewust dat door de overdracht van academiserende hogeschoolopleidingen de instellingen hun studentenaantal zullen zien dalen. Dat betekent dat we het bestaande Financieringsdecreet daarop zullen moeten afstemmen.

Als inwoner van deze stad ben ik heel blij met de specifieke positie die de Brusselse instellingen zullen krijgen. Er bestaat eensgezindheid over dat ze extra ondersteuning nodig hebben. Dat is noodzakelijk voor de Brusselaars. Bovendien is het voor de Vlaamse aanwezigheid in Brussel absoluut noodzakelijk dat het Nederlandstalig hoger onderwijs aanwezig is en blijft. De instroom van Vlamingen in Brussel komt vaak via de universiteiten en hogescholen. Ze hebben een strategisch belang voor de Vlaamse Gemeenschap. Ik ben blij dat iedereen dat onderstreept.

Het bestuur en de organisatie van die instellingen is een belangrijke randvoorwaarde. We moeten absoluut de band tussen hogescholen en universiteiten behouden, mijnheer Bouckaert. Mevrouw Helsen heeft gelijk, het is meer dan enkel voor academiserende of geacademiseerde opleidingen. Het is ook voor de professionele bacheloropleidingen en de geacademiseerde opleidingen. We kunnen het best op lange termijn denken.

Er is uitvoerig gesproken – terecht – over de positie van de professionele bachelors. Deze opleidingen mogen absoluut niet het kind van de rekening worden, niet alleen voor de democratisering en de integratie, maar ook voor heel de overgang van daaruit naar verwante masteropleidingen of naar de hbo5-richtingen. Da is belangrijk. De regering zal daar in haar voorstel rekening mee houden.

Het is evident dat de associaties hun rol blijven spelen inzake verbinding en coördinatie, weliswaar anders ingevuld, met een geactualiseerde taakstelling. We moeten de associaties behouden.

Naast de randvoorwaarden zijn er thema's aan bod gekomen die van groot belang zijn om dit alles te doen slagen. We hebben net nog het debat over de taalregeling gehad, ik weet dat sommigen misschien in het begin van deze legislatuur gedacht hebben: we gaan ons eens lekker verkneukelen in dat debat, die meerderheid die gaat er niet in slagen om een regeling te treffen. Ik ben heel blij met het debat in de commissie en ook in de plenaire over de taalregelingen en over onderwijs. Ik denk dat we daar een genuanceerd debat over hebben gevoerd. Iedereen onderschrijft die internationalisering in dubbele richting.

Ook heel de sociale dimensie is belangrijk. Het is inderdaad zo dat niet iedereen in het Engels kan of wil studeren. Anderzijds is er ook het besef dat we met de rijkdom en welvaart in onze samenleving, mensen die dat wel kunnen of willen, niet mogen tegenhouden. Ook dat is een kwestie van gelijke kansen.

Die dubbele uitgangspunten werden opgenomen. Ze liggen maatschappelijk gevoelig, dat weet ik. We moeten misschien niet altijd naar Nederland kijken, want dat is de afgelopen jaren op velerlei vlakken, op veel maatschappelijke domeinen, inderdaad doorgeslagen, maar dan wel in de verkeerde richting – ik hoop dat de Nederlandse vrienden me dat niet kwalijk nemen. Maar er zijn nog andere landen – en ik denk aan de Scandinavische – die er op een andere, een misschien wel wat meer volwassen manier mee omgaan. U weet

dat die landen hun talen koesteren, maar anderzijds heel duidelijk inzetten op de internationalisering. Ik ben heel blij dat we dit debat hebben gevoerd.

Mijnheer Van Der Taelen, ik meen dat mevrouw Moerman al op uw vragen heeft geantwoord in mijn plaats, we hebben dit ook al verschillende keren besproken in de commissie, het is dan ook een thema waar ze door gepassioneerd is – ik trouwens ook. Ik heb misschien nog één aanvulling ter zake, want ik denk dat u ook doelt op het fenomeen van de privé-universiteiten die zich hier komen inplanten. Dat is een fenomeen dat veel meer voorkomt in Oost-Europese landen, daar is de bedreiging veel groter dan bij ons. We houden dat in het oog, maar ik denk dat we niet meteen een heel interessante markt zijn daarvoor, zelfs niet in Brussel.

U weet – dat hebben we ook al verschillende malen gesteld – dat er geen enkel probleem en geen enkel wettelijk bezwaar is op dit moment, voor de ULB en de VUB om samen te werken en om ook opleidingen in het Engels aan te bieden. We hebben heel duidelijk aangegeven dat we dat steunen en we hebben gevraagd dat, wanneer ze problemen tegenkomen in de praktijk, ze die gewoon oplijsten zodat we dan kunnen bekijken hoe we die oplossen, net zoals we die ook hebben opgelost voor de hogeschool van Mechelen en de hogeschool van Bergen, die trouwens gezamenlijk diploma's uitreiken en gezamenlijke opleidingen aanbieden. Problemen zijn er om opgelost te worden en wat mevrouw Moerman zegt, klopt: ik heb soms de indruk dat niet in alle universitaire middelen al heel goed is doorgedrongen wat de huidige wetgeving allemaal al toelaat.

Voorzitter, ik kom tot een heel belangrijk punt. Zelf een product zijnde van de democratisering van het onderwijs, vind ik dat punt inderdaad heel belangrijk, mevrouw Meuleman. We mogen dat niet uit het oog verliezen. Wat ik uit de debatten in de commissie heb onthouden, is dat dit een bekommernis van iedereen is, dat bijna iedereen – en daar ben ik blij mee – dat onderschrijft. Als je een commissie opricht die heel wat aandacht besteedt aan de democratisering – wat een doelstelling moet zijn van de hervorming, dat ben ik met u eens –, maar die als opdracht heeft meegekregen om de structuren van het hogeronderwijslandschap te hertekenen en beter te maken, is het natuurlijk niet verwonderlijk dat die commissie met structuren bezig is. Dat is nogal wies, dat lijkt me de evidentie zelf. Dat wil echter niet zeggen dat we niet op andere fora, op andere plaatsen verder versterkend zouden moeten optreden. Ik begrijp uw bekommernissen, maar het ging hier anderzijds wel om de structuur van het hogeronderwijslandschap en ik die zin begrijp ik uw opmerking niet.

U weet dat er in 2008 een financieringsdecreet gekomen is voor het hoger onderwijs en daar was juist de hele golf van democratisering een heel belangrijk uitgangspunt, maar uw fractie heeft toen tegen gestemd. Het was een van de beweegredenen om dat mogelijk te maken. Het is dan ook een beetje verwonderlijk – daarom begrijp ik de opmerking van mevrouw Van Steenberge ook – dat u in uw voorstel van resolutie eigenlijk dingen voorstelt die al bestaan. U zegt dat u heel concreet denkt aan een aanmoedigingsfonds voor een betere in-, door- en uitstroom van studenten uit groepen die ondervertegenwoordigd zijn in ons hoger onderwijs, maar dat bestaat al, dat is er. Misschien moeten we het uitbreiden, dat is iets anders, maar het is er wel. U zegt ook dat we een taskforce democratisering moeten oprichten en dat zou inderdaad nieuw zijn, maar bij het aanmoedigingsfonds is er een werkgroep waarin alle betrokken actief bezig zijn met de uitstippeling hiervan. U vraagt dus nogmaals iets dat al bestaat. Idem dito met uw voorstel om hogere beurzen toe te kennen aan sociaal zwakkere studenten, maar de Erasmusbeurzen zijn er voor die beursstudenten. Meer nog, als ik met mijn collega-onderwijsministers spreek, merk ik dat we in Vlaanderen voor wat die sociale differentiatie betreft, nogal uniek zijn.

Ik begrijp uw opmerking over de strijd tussen de instellingen. Ik weet niet of u het Barcelona-Madridmodel kent? Dat zijn twee steden die heel veel concurrentie met elkaar voeren, niet enkel op voetbalvlak.

(Opmerkingen)

Het Barcelona-Madridmodel vertrekt van de concurrentie tussen twee steden, en het mooie is dat zij er allebei bij winnen. Ze gaan allebei vooruit en trekken meer mensen aan. Elke keer dat Barcelona iets doet, moet Madrid dat ook hebben en nog beter. En andersom. Beide steden zitten in een gezonde concurrentie. De inwoners van die steden zijn de eerste winnaars. Bovendien komen er nieuwe inwoners bij.

De heer Janssens heeft terecht eens opgemerkt dat we dat model zouden mogen invoeren tussen Brussel en Antwerpen. Antwerpen is op de goede weg, versta me niet verkeerd, mijnheer Janssens. Voor Brussel zou dat misschien heilzamer zijn.

Hetzelfde hebben we in het hoger onderwijs met instellingen die misschien inderdaad concurrenten zijn. Zolang iedereen erbij wint, is daar helemaal niets mis mee. Zolang die concurrentie niet ten koste van andere gaat, is dat voor mij niet problematisch.

Mochten we een financiering doen, mevrouw Meuleman, die niet studentgebonden is, zouden we heel die democratisering niet hebben. We hebben dat nu als uitgangspunt ingevoerd. Laat ons dat verder doen en verder evalueren. Ik denk dat de universiteiten heel goed begrepen hebben dat ze zich voor die tweede democratisering moeten inschrijven, dat ze het daarmee eens zijn en dat ze die extra begeleiding aan studenten geven.

Mevrouw Meuleman, ik wil u niet boos maken of laten schrikken. Ik wil niet agressief zijn, ik ben een heel vriendelijke jongen, al zeg ik het zelf. Maar ik begrijp toch iets niet. Het is al heel lang geleden dat iemand nog eens heeft gepleit voor een drastische verhoging van studiegelden voor studenten. Ik denk zelfs dat de heer Bouckaert dat niet voorstelt. U pleit er hier voor dat de Vlaamse student meer inschrijvingsgeld moet betalen en dat dat geld niet moet dienen voor de financiering van hogescholen en universiteiten, maar voor het basisonderwijs. Dat is uw voorstel, mevrouw Meuleman. *(Opmerkingen van de heer Filip Watteeuw)*

Misschien kent u het niet, mijnheer Watteeuw, dat is nog erger. Ik raad u aan om eens te lezen wat er in de commissie is gezegd. Laat me heel duidelijk zijn: voor mij en voor de meerderheid is er geen sprake van dat we het inschrijvingsgeld van studenten gaan verhogen. Er is geen sprake van dat studenten meer zouden moeten betalen als ze hoger onderwijs willen volgen. Zelfs als je dat gedeeltelijk wilt compenseren met hogere studiebeurzen, zullen studenten meer betalen. Wij verkiezen met de meerderheid het basisonderwijs rechtstreeks extra geld te geven.

Het is mooi om plannen te maken, maar je moet die ook uitvoeren. Daarmee ben ik het eens. Hier is een heel financieringsluik aan verbonden. Mevrouw Moerman, de mannetjes met zakmachines, zoals u ze noemt, zijn al gekomen. Ze hebben bovendien al gerekend. We zijn dat allemaal aan het bekijken. Mevrouw Deckx en anderen hebben terecht opgemerkt dat we dat niet allemaal in één keer moeten betalen. Dat zal verspreid zijn over minstens 10 jaar, wat het financieel veel beter haalbaar maakt. Het klopt dat we keuzes moeten maken. Deze meerderheid, gelukkig ook gesteund door anderen, zegt inderdaad dat het belangrijk is dat we voor het hoger onderwijs keuzes maken voor de toekomst en de welvaart van onze regio.

Ik heb evenwel ook tegelijkertijd en ook al herhaaldelijk gezegd, mevrouw Meuleman, dat deze meerderheid een absolute prioriteit maakt van de extra omkadering voor het basisonderwijs, en die voor het kleuteronderwijs in het bijzonder. De komende jaren zullen we – ondanks de budgettaire moeilijke jaren – daar

hard voor werken. Als u vandaag zegt dat we 10 percent extra middelen exclusief aan die structuur zullen besteden, dan zegt u iets dat niet klopt. Mevrouw Deckx stelde terecht dat dit niet onze bedoeling is.

Tot besluit wil ik zeggen dat vandaag een heel belangrijke stap is gezet. Dat gebeurde dankzij de inzet van alle commissieleden en ook van alle parlementsleden die het debat hebben bijgewoond. Ik denk ook aan de mensen van de hogescholen, de universiteiten en de sociaal-economische wereld die daar toch veel van hun vrije tijd aan hebben besteed. Men was het niet altijd met elkaar eens, maar men deelde toch iets wat erg belangrijk is: de zoektocht naar een antwoord op de vraag hoe we ons hoger onderwijs beter kunnen organiseren, zodat meer kinderen naar het hoger onderwijs kunnen en ervoor kunnen zorgen dat ze een betere toekomst krijgen. Met wat hier voorligt, ben ik er gerust in dat we aan die betere toekomst kunnen werken. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter:

Vraagt nog iemand het woord? *(Nee)*

Het themadebat is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemmingen over de moties van aanbeveling houden.